

Hvad er et velfungerende svømmeanlæg?

Evaluering af fire nye
svømmeanlæg

NIRAS

LOKALE OG ANLÆGSFONDEN

2018

Indhold

1	INDLEDNING	3
1.1	DET VELFUNDERENDE SVØMMEANLÆG.....	3
1.2	EVALUERINGENS DATAGRUNDLAG.....	3
1.3	RAPPORTENS STRUKTUR.....	4
2	HOVEDRESULTATER	5
2.1	RUM FOR MANGE AKTIVITETER OG OPLEVELSER.....	5
2.2	BEGRÆNSNINGER FØRER TIL UTILFREDSHED.....	5
2.3	FLYDENDE KULTURELLE GRÆNSER.....	6
2.4	FASTE RAMMER ELLER VARIATION.....	6
2.5	FORBINDELSEN TIL OMGIVELSERNE.....	6
2.6	FORVENTNINGER TIL ET RIGTIGT SVØMMEANLÆG.....	7
2.7	SMÅ FEJL OG STORE OMKOSTNINGER.....	7
3	FIRE NYE SVØMMEANLÆG	7
3.1	VALBY VANDKULTURHUS.....	9
3.2	VEJEN IDRÆTSCENTERS SVØMMEHAL.....	12
3.3	TAASTRUP SVØMMEHAL.....	15
3.4	RINGKØBING SVØMMEHAL.....	18
4	AKTIVITETER	20
4.1	SVØMNING.....	21
4.2	ANDEN VANDSPORT.....	26
4.3	BADNING OG LEG.....	29
4.4	WELLNESS OG AFSLAPNING.....	31
4.5	SAMVÆR OG SOCIALITET.....	32
5	RAMMERNE	35
5.1	BASSINERNE.....	36
5.2	UNDERSTØTTENDE FACILITETER.....	43
5.3	INDEKLIMA.....	47
5.4	SIKKERHED OG TRYGHED.....	51
5.5	DESIGN OG KVALITET.....	51
5.6	SAMMENSPILE MED OMGIVELSERNE.....	54
5.7	ADGANG OG TILGÆNGELIGHED.....	56
6	DRIFTEN	59
6.1	ÅBNINGSTIDER.....	59
6.2	RENGØRING OG HYGIJNE.....	60
6.3	ORGANISERING OG BEMANDING.....	61
7	FIRE BUD PÅ ET VELFUNDERENDE SVØMMEANLÆG	63
7.1	VALBY: EN REKREATIV OASE I STORBYEN.....	63
7.2	VEJEN: STEDET DER HAR DET HELE.....	64
7.3	TAASTRUP: SVØMMERNES HJEMMEBANE.....	65
7.4	RINGKØBING: BADEGÆSTERNES MEKKA MED UDSIGT TIL NATUREN.....	66
8	HVAD ER ET VELFUNDERENDE SVØMMEANLÆG?	68
8.1	VELFUNDERENDE TIL HVAD OG FOR HVEM?.....	68
8.2	NYTÆNKNING MED OMHU.....	68
8.3	SMÅ GREB KAN LØFTE BRUGEROPLEVELSEN.....	69
8.4	ET SAMLINGSSTED I LOKALSAMFUNDET.....	69
9	METODE OG DATA	71
9.1	KVALITATIVE DATA.....	72
9.2	KVANTITATIVE DATA.....	73

1 INDLEDNING

Lokale og Anlægsfonden har gennem en lang årrække udviklet og støttet en bred vifte af byggerier inden for idræt, kultur og fritid. Gennem årene har fonden også arbejdet med at nytænke og udvikle området omkring svømmeanlæg og har nu besluttet at få evalueret to af de anlæg, de har støttet i hhv. Ringkøbing og Vejen. Som et nyt skridt i fondens evalueringer er der også inkluderet to anlæg i evalueringen, som er opført uden støtte fra fonden; Valby Vandkulturhus og Taastrup Svømmehal (første etape). På den måde giver evalueringen ikke blot input til fondens eget arbejde, men vil også kunne tjene som inspiration og viden fremadrettet for andre, som arbejder med udviklingen af svømmeanlæg.

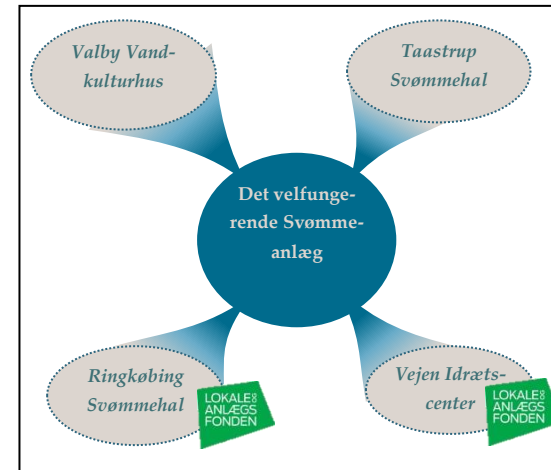
Denne rapport præsenterer resultaterne af en evaluering af de fire svømmeanlæg. Evalueringen er gennemført af NIRAS. Den fokuserer på brugernes oplevelse og brug af svømmeanlæggene, men belyser også drifts- og udviklingsmæssige perspektiver. Evalueringen er baseret på data indsamlet i oktober, november og december 2017.

1.1 Det velfungerende svømmeanlæg

De fire nye svømmeanlæg, der er opført i årene fra 2012-16, danner afsæt for en evaluering, som har fokus på at afdække, hvad der skal til for, at et svømmeanlæg er velfungerende. De fire svømmeanlæg er opført til forskellige målgrupper og typer af aktiviteter og giver dermed mulighed for at evaluere flere forskellige aspekter af et velfungerende svømmeanlæg. Evalueringen har et udviklingsperspektiv i den forstand, at den kan give inspiration til visioner og prioriteringer, der skal afklares i forbindelse med opførelsen af fremtidige svømmeanlæg.

Evalueringens vurderinger af de velfungerende svømmeanlæg omfatter såvel brugerperspektivet som driftsperspektivet.

Evalueringen har fokus på brugernes oplevelse af deres svømmeanlæg, men inddrager også projektledere for anlæggene samt livreddere, trænere og andre relevante personalegrupper i de enkelte anlæg.

Figur 1.1: De fire svømmeanlæg er opført med forskellige formål og målgrupper for øje. De tilfører evalueringen forskellige perspektiver på, hvad der udgør et velfungerende svømmeanlæg.

1.2 Evalueringens datagrundlag

Evalueringen bygger på både kvalitative og kvantitative data.

De kvalitative data er primært indsamlet gennem casebesøg, hvor der er foretaget interview med brugerne, personale og ledelse i de fire svømmeanlæg. I den kvalitative fase har i alt 333 personer bidraget i interviews af kortere og længere varighed. Interview og observationer er foretaget gennem to heldags besøg i hvert af de fire anlæg i perioden oktober-december 2017.

De kvantitative data er indsamlet gennem en online spørgeskemaundersøgelse, som er udsendt gennem de enkelte svømmeanlægs digitale kontaktflader i form af eksempelvis facebookgrupper og mails til brugere i de fire anlæg. I alt har 688 respondenter svaret på spørgeskemaet.

De to dataindsamlingsmetoder supplerer hinanden på flere måde. På den ene side betyder det, at evalueringen både bygger på kvantitative data der giver overblik over af hvem og hvordan svømmeanlæggene bliver brugt og kvalitative data, som giver en indsigt i, hvad der ligger til grund for brugernes oplevelser. På den anden side betyder det, at dataindsamlingen har nået flere brugergrupper. For eksempel giver online surveyen mulighed for at nå brugere, der færdes i anlæggene på mange forskellige tidspunkter og dage, mens casebesøgene gav adgang til andre brugere som eksempelvis de børn, som ikke kan nås gennem digitale kontaktflader.

I rapportens sidste kapitel præsenteres et samlet overblik over evalueringens datagrundlag og de anvendte metoder til indsamlingen af data.

1.3 Rapportens struktur

I det følgende afsnit præsenteres evalueringens hovedresultater. Herefter introduceres de fire svømmeanlæg og deres særlige kvaliteter og udfordringer. Derefter har evalueringen fokus på at beskrive, hvad der kendetegner 'det velfungerende svømmeanlæg' fra tre forskellige perspektiver. Det første perspektiv går tæt på forskellige aktivitetstyper, som finder sted i svømmeanlæggene, det næste koncentrerer sig om de særlige fysiske rammer i svømmeanlæggene og det sidste gør status over driften af svømmeanlæggene.

Rapporten afsluttes med et afsnit, der opsummerer, hvordan de fire svømmeanlæg hver især kan ses som bud på et 'velfungerende svømmeanlæg' for særlige former af aktiviteter. Evalueringen rundes af med at give nogle pejlemærker for udviklingen af et velfungerende svømmeanlæg

2 HOVEDRESULTATER

Evalueringen viser, hvordan de nye svømmeanlæg benyttes af en række forskellige brugergrupper med mange forskellige behov og brugsmønstre. Evalueringen peger samlet set på en stor tilfredshed med svømmeanlæggene men også på, at hvert anlæg har særlige styrker og begrænsninger i forhold til specifikke former for aktiviteter og brugergrupper.

Nedenfor opridses de primære faktorer, der på tværs af brugergrupper har betydning for oplevelsen af anlæggene. Efter de tværgående resultater præsenteres de fire svømmeanlæg. Evalueringens hovedresultater for hvert af svømmeanlæggene opsummeres til sidst i rapporten i kapitel 7.

2.1 Rum for mange aktiviteter og oplevelser

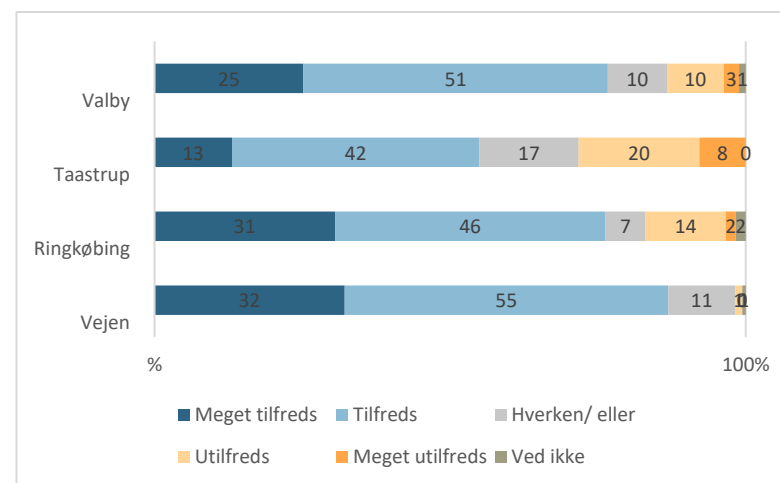
De fire nye svømmeanlæg danner rammer om mange forskellige typer vandaktiviteter til glæde for mange forskellige brugere med forskellige behov og forventninger.

Trygge rammer for børns svømmetræning er en naturlig del af danske børns opvækst og et fast indslag på skoleskemaet. Svømning som en kilde til motion eller som en konkurrencedisciplin med behov for fx startskamler, lige og brede baner, hvor ingen forstyrrer vejen fra den ene ende til den anden. Men svømmeanlæggene dækker også en række andre behov for brugerne, der også kommer for at få et pusterum fra hverdagen, genoptræne forskellige skevanker, lege med familie og venner, dyrke andre vandsportsaktiviteter, forkæle sig selv med varmebade og saunagus og meget mere.

Med de fire svømmeanlæg er der samlet en række eksempler på, hvad der skal til for at skabe gode rammer for de forskellige former for aktiviteter og oplevelser.

2.2 Begrænsninger fører til utilfredshed

De forskellige behov blandt brugergrupperne afspejles i deres tilfredshed med de fire anlæg. Generelt gælder det, at brugerne overvejende er tilfredse med de fire anlæg, men ikke alle brugergrupper er lige tilfredse alle steder. Evalueringen peger på, at brugernes utilfredshed hænger sammen med, at det er svært at gøre alle de mange forskellige brugergrupper lige tilfredse samtidig.

Figur 2.1. Spørgsmål: Hvor tilfreds er du samlet set med svømmehallen? N: 688.

I Ringkøbing er størstedelen af de brugere, der har erklæret sig 'utilfreds' med anlægget knyttet til undervandsrugbyklubben. De oplever på flere områder, at anlægget ikke lever op til deres særlige behov, eksempelvis fordi dimensionerne på det dybe bassin er for små til, at der kan afholdes stævner i det. I Taastrup er det morgensvømmerne, som udgør en del af de utilfredse brugere, fordi de i øjeblikket ikke har adgang til en sauna, som er et vigtigt element i morgensvømmingens kvalitet. I de anlæg, hvor man har fokuseret mere på multifunktionalitet end opdelt aktiviteter, opstår der utilfredshed,

når for mange forskellige brugere kæmper om det samme område. Det er særligt en udfordring i Valby, hvor omkring 40 % af brugerne svarer, at de er delvist eller helt uenige i, at de kan bruge anlægget uden at blive begrænset af andre brugere. Dette understøttes af, at stort set ingen brugere i Vejen erklærer sig utilfredse med anlægget. Vejen er samtidig det største af de fire anlæg og det, som har flest forskellige faciliteter. Det betyder, at dels er der plads til, at de forskellige brugergrupper kan udfolde sig uden at genere hinanden, og dels at ingen brugergrupper føler sig overset eller begrænset i deres brug.

2.3 Flydende kulturelle grænser

Svømmeanlæggende skaber rammer for særlige former for aktivitet og udfoldelse. Men svømmeanlæggene er også på andre måder et særlig rum for brugerne at begive sig ind i. Vandet opløser mange faste former og gør dem flydende. I svømmeanlæggende opløses også væsentlige kulturelle grænser og konventioner, når brugerne færdes afklædte sammen i vand og i bogstaveligste forstand svømmer rundt i de andre brugeres personlige hygiejne. Det opleves eksempelvis, når bassiner lukkes ned på grund af fækalier i vandet, og når personale og brugere bekymrer sig om andre brugeres afvaskning, inden de bader.

Det er et gennemgående træk i brugernes oplevelse af svømmeanlæggene, at håndteringen af de kulturelle grænser og sociale spilleregler for adfærd lægger dem meget på sinde. Brugere giver oftere udtryk for usikkerhed og bekymring i forhold til håndteringen af disse forhold. Tilsvarende er der mange brugere, der lægger stor vægt på hygiejnen og tætheden til andre brugere i omklædningsrummet.

De flydende kulturelle grænser er et fælles vilkår i alle svømmeanlæggene og et vigtigt grundlag for brugernes oplevelser og personalets rolle.

2.4 Faste rammer eller variation

En afgørende forskel på svømmeanlæggets brugergrupper er deres forskellige behov for struktur og fleksibilitet – på faste rammer og variation. Spændet er bedst eksemplificeret med to yderpoler; konkurrencesvømmere og de offentlige badegæster.

Konkurrencesvømmerne har brug for at træne i bestemte områder af svømmeanlægget i helt specifikke tidsrum. Deres mål er at kunne konkurrere med andre, og derfor er det vigtigt, at rammerne i det anlæg, hvor de træner, lever op til etablerede standarder og svarer til de anlæg, hvor andre træner i. Det optimale for dem er det rektangulære bassin med mange brede baner og køligt vand. De rekreative badegæster har på den anden side brug for at kunne komme i svømmeanlægget og udfolde sig uden for almindelig arbejdstid, og at svømmeanlægget har så fleksible åbningstider som muligt, så det også kan bruges som alternativ til udendørsaktiviteter på regnvejrsdage. Særligt børn og unge vil gerne have mange muligheder i deres leg og sætter pris på så mange forskellige redskaber, områder og bassiner som muligt, i et lunt eller varmt vandmiljø.

Imellem de to poler står grupper som eksempelvis motionssvømmere og wellnessgæster. De kommer som offentlige gæster men gerne på mere faste tidspunkter samtidig med, at det er vigtigt for deres brug af hallen, at der er flere forskellige elementer som eksempelvis adgang til både koldt og varmt vand og sauna.

2.5 Forbindelsen til omgivelserne

Et fokuspunkt for Lokale og Anlægsfondens udvikling af de svømmeanlæg, som de støtter, er at få anlæggene til at spille sammen med omkringliggende faciliteter og arealer. Den visuelle åbning indefra svømmeanlæg mod omgivelserne, som man eksempelvis oplever gennem glasfacader i Ringkøbing og Valby, værdsættes af brugerne. En anden dimension er brugernes praktiske mulighed for at gøre brug af de omkringliggende faciliteter. Her er det vigtigt at være opmærksom på, at svømmeanlæggene udgør et helt særligt og kontrolleret miljø, når det kommer til både hygiejne og blufærdighed. Brugere skal eksempelvis have mulighed for at vaske sig igen, inden de går ind

efter at have været udendørs, ligesom de i nogen grad har behov for at være skærmet fra omverdenen, når de bevæger sig ud af svømmeanlægget i badetøj.

På trods af, at anlæggene i både Ringkøbing og Valby rent visuelt inviterer til udendørs brug, mangler de nogle af de praktiske faciliteter til at følge op på det; i Ringkøbing kan brugerne ikke vaske sig inden de kommer ind, mens at brugerne er meget eksponerede i Valbys udendørs afsnit. Her har Vejen balanceret overgangen med en udendørsafdeling, som brugerne oplever som en mere direkte forlængelse af anlægget. Vejen er samtidig det eneste anlæg, der har placeret faciliteter til afvaskning udendørs, og hvor brugerne har mulighed for at være afskærmet fra omverdenen.

De flydende kulturelle grænser og konventioner i svømmeanlæggene kalder på en særlig afgrænsning eller overgangszone i forhold til verden udenfor.

2.6 Forventninger til et rigtigt svømmeanlæg

Blandt alle brugergrupper viser der sig at eksistere en grundidé om, hvad der udgør et "rigtigt" svømmeanlæg. Der skal eksempelvis være lange lige baner til svømning, vipper til at springe i vandet fra, en sauna at slappe af i efter en tur i vandet og plads i bruserne til at gå i bad. Derfor kan det også fylde meget for brugerne, hvis nogle af "grundelementerne" mangler eller er anderledes udformet end normalt. Det gør sig eksempelvis gældende i Taastrup, hvor flere brugere er meget optagede af, at der i øjeblikket ikke er sauna eller vipper, ligesom det kan være svært for nogle brugere i de andre svømmeanlæg at affinde sig med, at bassinet er rundt og ikke firkantet, som det 'plejer'.

Omvendt er det også netop ved at pille ved 'grundformen', at man kan vække brugernes interesse, tiltrække nye brugere og udfordre dem i brugen af anlægget. Selvom nogle brugere er udfordret af de skæve former på bassinerne i Valby, er Valby det anlæg, der samlet set bliver vurderes som mest spændende af brugerne i spørgeskemaundersøgelsen.

2.7 Små fejl og store omkostninger

De største driftsudfordringer, som personale og brugere i de fire anlæg har oplevet, knytter sig primært til forhold, der kan betegnes som 'byggesjusk' og i nogle tilfælde fejlproportionering. Det gælder eksempelvis, når fliserne i et svømmeanlæg ligger ujævnt eller mangler vedhæftning, eller når der er lavet et forkert fald i gulvet, så vand ledes væk fra afløb i stedet for hen til det. Udfordringen er, at hvis en lille del af et gulv skal brydes op, brydes vådrumsmembranen, hvilket kræver et omfattende indgreb at genetablere. Et andet eksempel er udfordringer med nye former for vandrensnings- og ventilationsanlæg, som ikke har været rigtig tilpasset svømmeanlæggene, hvilket har givet udfordringer i driften. I et anlæg har det ført til en konflikt mellem foreningen, der varetager driften, og kommunen, som ejer anlægget.

Nytænkning og eksperimenter med svømmeanlæg kan være omkostningsfulde og har for flere anlæg betydet lukning i både timer, uger og måneder. Derfor er det vigtigt, at nye løsninger gennemtænkes, og deres betydning for såvel drift og brug gennemtænkes og afprøves nøje inden opførelsen.

3 FIRE NYE SVØMMEANLÆG

Evalueringen omhandler fire forskellige svømmeanlæg, hvoraf to er støttet af LOA. I det følgende er hvert svømmeanlæg beskrevet i forhold til anlægssum¹, placering, udformning, og hvilke idéer der ligger til grund for udviklingen af anlægget. Derudover er det for hvert anlæg sammenfattet, hvilke brugerne der typisk benytter svømmeanlæggene, og hvilke aktiviteter, de særligt mener, anlæggene egner sig til.

¹ For Valby og Taastrup Svømmehal stammer anlægssummen fra COWI's rapport for Københavns Kommune over 'Prissammenligning af svømmehalsbyggeri' (januar 2018). Bemærk prisen er indekseret til andet kvartal 2017 samt opgjort uden byggeudgiften for anlæggets kælderareal. For Ringkøbing og Vejen Svømmehal stammer anlægssummen fra LOA's hjemmeside.

VALBY VANDKULTURHUS

Opførelse: 2012

Type: Nybygget svømmeanlæg

Pris: 102,1 mio. kr.¹
Anlægget er finansieret af Københavns Kommune

Organisering: Anlægget er kommunalt ejet og drevet

3.1 Valby Vandkulturhus

Vandkulturhuset er placeret i Valby Idrætspark i umiddelbar forlængelse af Valby Hallen, syd for Valby centrum.

Anlægget består af tre bassiner. Det største bassin er asymmetrisk udformet med 4 baner af 25 meter og et "grotteområde" med en vandruksjebane og vandfalds-klatrebane. Derudover er der et soppebassin, et varmtvandsbassin samt forskellige saunaer.

Vandet i anlæggets store bassiner er varmere end i de fleste svømmeanlæg. Bygningen er præget af store vinduespartier og et lidt atypisk materialevalg, med mørke træsorter som bænke og skulpturer, samt fliser af naturskifer.

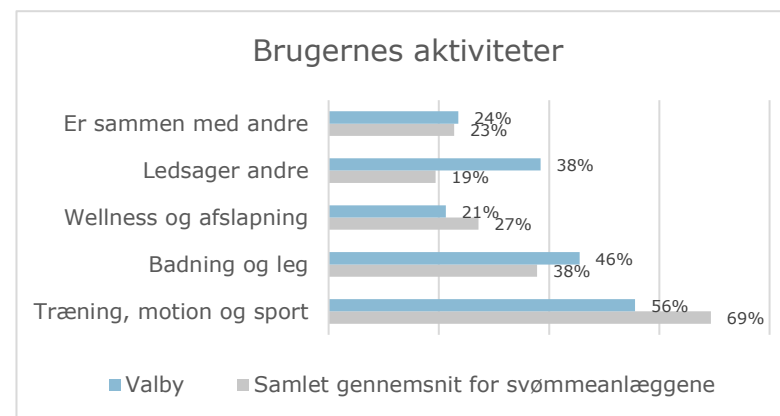
Vandkulturhuset er tegnet af arkitekt Peter Vegge Nielsen og blev opført ud fra tanken om at give mulighed for en mere legende og rekreativ tilgang til badning og motion. Beslutningen om at opføre Valby Vandkulturhus blev taget samtidig med beslutningen om at lave Bellahøj Svømmehal, som er et nærliggende anlæg til konkurrencesvømmere. Vandkulturhusets arkitektoniske udformning har, ifølge arkitekten, på flere måder til hensigt at indikere, at der netop ikke er tale om et traditionelt konkurrence- eller motionsbassin, hvilket også er en grundene til at vipper og andet, der appellerer til mere voldsom fysisk leg, er fravalgt.

Vandkulturhuset har åbent for offentlige gæster mellem kl. 6:30 og 20.30. Tidsrummene varierer mellem dagene. I hverdagene bruges Valby Vandkulturhus af klubber og skoler, typisk mellem kl. 6:30-14:00 og kl. 17:00-21:00.

3.1.1 Brugere og aktiviteter

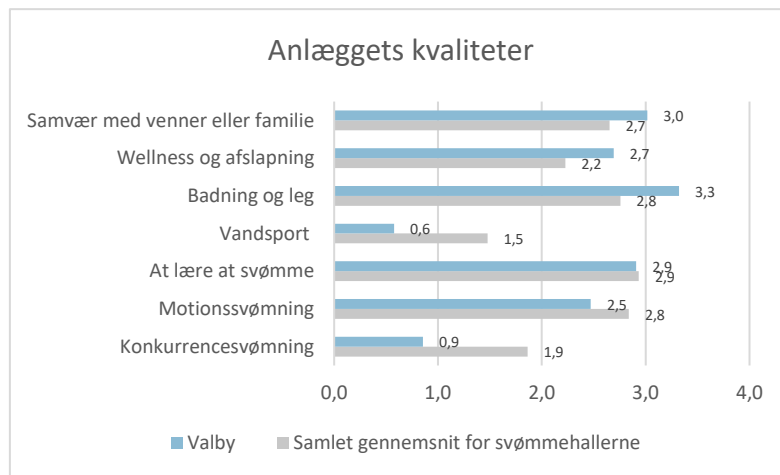
På linje med de øvrige svømmeanlæg besøger hovedparten af brugerne Vandkulturhuset for træning, motion og sport, hvilket fremgår af figuren til højre. Sammenlignet med de andre anlæg er der dog lidt færre brugere som kommer for den fysiske udfoldelse. Til gengæld er der flere i Vandkulturhu-

set, der kommer for badning og leg eller som ledsager. Det hænger sammen med, at anlægget særligt henvender sig til børnefamilier.

Figur 3.1: Spørgsmål: Hvad laver du, når du er i svømmehallen? (Mulighed for at vælge flere svar). N: 268 (499 svar i alt).

De aktiviteter, som brugerne kommer for at udfolde i Vandkulturhuset, vurderer de også, at anlægget egner sig til. Det er de rekreative og sociale aktiviteter som samvær, wellness, badning og leg. Derudover vurderer brugerne, at anlægget også egner sig til bløde motionsformer som vandgymnastik og at lære at svømme, mens det i mindre grad egner sig til mere konkurrencebetonede aktiviteter som vandsport og konkurrencesvømning. Det peger på, at svømmeanlægget på mange måder lever op til formålet om at være til for leg og rekreative oplevelse.

Figur 3.2. Spørgsmål: I hvilken grad mener du, at svømmehallen egner sig til følgende aktiviteter? (For specifikationer af indeks, se kapitel 9). N: 268.

VEJEN IDRÆTSCENTERS SVØMMEHAL

Opførsel: 2015

Type: Tilbygning til eksisterende svømmeanlæg

Pris: 18,9 mio. kr.¹ Anlægget er finansieret af Vejen Idrætscenter og Vejen Kommune med bidrag fra LOA.

Organisering: Anlægget er delvist kommunalt ejet. Vejen Idrætscenter står for driften.

3.2 Vejen Idrætscenters Svømmehal

Svømmeanlægget ligger som en integreret del af Vejen Idrætscenter, der er placeret uden for Vejen by. En grundlæggende vision med Vejen Idrætscenter er at samle en mangfoldighed af fysiske udfoldelsesmuligheder under samme tag og med let adgang til det hele. Den nye tilbygning til svømmeanlægget indgår som en del af denne vision. Tilbygningen er wellness-orienteret med blandt andet et stort varmtvandsbassin placeret i et stilleområde, et udeområde med "årstidernes bassin" (uopvarmet) og sauna samt andre spafaciliteter. Den oprindelige del af svømmeanlægget består af et 25-meter bassin, et soppebassin og et springbassin. Evalueringen har særligt fokus på anlæggets nye tilbygning².

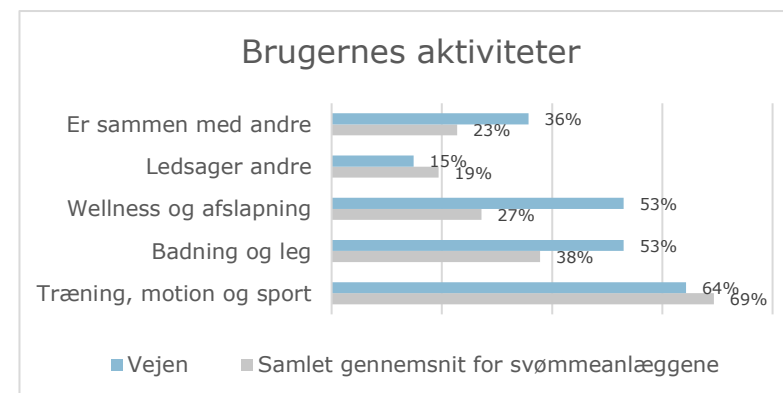
Intentionen med tilbygningen er at imødekomme en stigende interesse blandt gæsterne for wellness-oplevelser. Derudover er en af visionerne at fastholde sammentænkningen af træningsfaciliteter på land og i vand og koble svømmeanlægget med de andre muligheder i Vejen Idrætscenter. Det er blandt andet søgt opnået gennem et frivægtsområde i svømmeanlæggets udendørsområde ved at have fælles indgang til svømmeanlæg og fitnessafdeling og ved at lave en låge til de udendørs faciliteter, som giver løbere eller triatleter direkte adgang udefra. Tilbygningen skal appellere til både eksisterende og nye brugergrupper.

Efter udvidelsen har svømmeanlægget fordoblet den offentlige åbningstid, så det nu er muligt at besøge anlægget mellem kl. 5.30-22.00 i hverdage og med varierende, lidt kortere åbningstider i weekenden. Derudover kan de enkelte bassiner og baner bookes individuelt af klubber, foreninger, skoler eller andre, der vil benytte dem indenfor den offentlige åbningstid.

²Foruden udvidelse af svømmeanlægget består tilbygningen af et motionslokale. Dette lokale har en anden brugergruppe og er lavet til andre aktiviteter, hvorfor der ikke har været fokus på denne del i evalueringen.

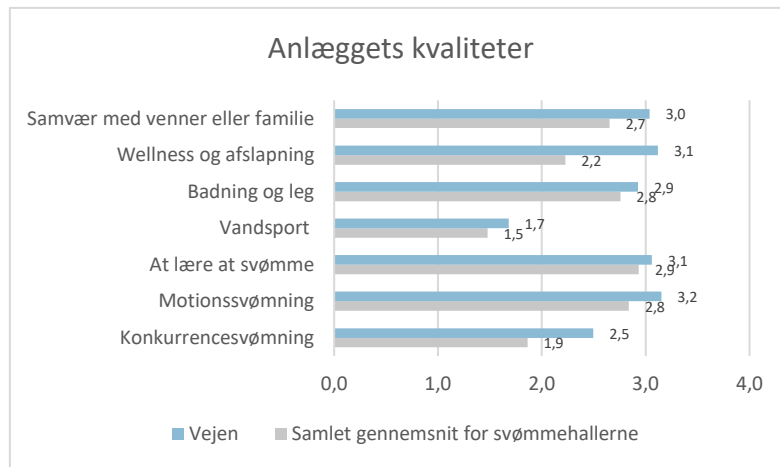
3.2.1 Brugere og aktiviteter

En næsten lige stor andel af brugerne i svømmeanlægget kommer for at træne, motionere, dyrke sport og wellness, slappe af samt bade og lege, hvilket fremgår af Figur 3.3. Ligeledes fremgår det, at der er flere af brugerne i Vejen, der kommer for at være sammen med andre, end det er tilfældet i de andre anlæg.

Figur 3.3 Spørgsmål: Hvad laver du, når du er i svømmehallen? (Mulighed for at vælge flere svar). N: 168 (374 svar i alt).

Brugerne oplever generelt, at Vejen Svømmehal egner sig til mange forskellige formål. Som Figur 3.4 viser, vurderer brugerne, at svømmeanlægget i højere grad egner sig til alle aktiviteter sammenlignet med den gennemsnitlige vurdering for de fire svømmeanlæg. Det er særligt de rekreative og sociale aspekter som samvær med andre og wellness, som brugerne mener, at Vejen Svømmehallen egner sig til, samt rolige sportslige aktiviteter som motionsvømning, vandgymnastik og at lære at svømme.

Figur 3.4. Spørgsmål: I hvilken grad mener du, at svømmehallen egner sig til følgende aktiviteter? (For specifikationer af indeks, se kapitel 9). N: 168.

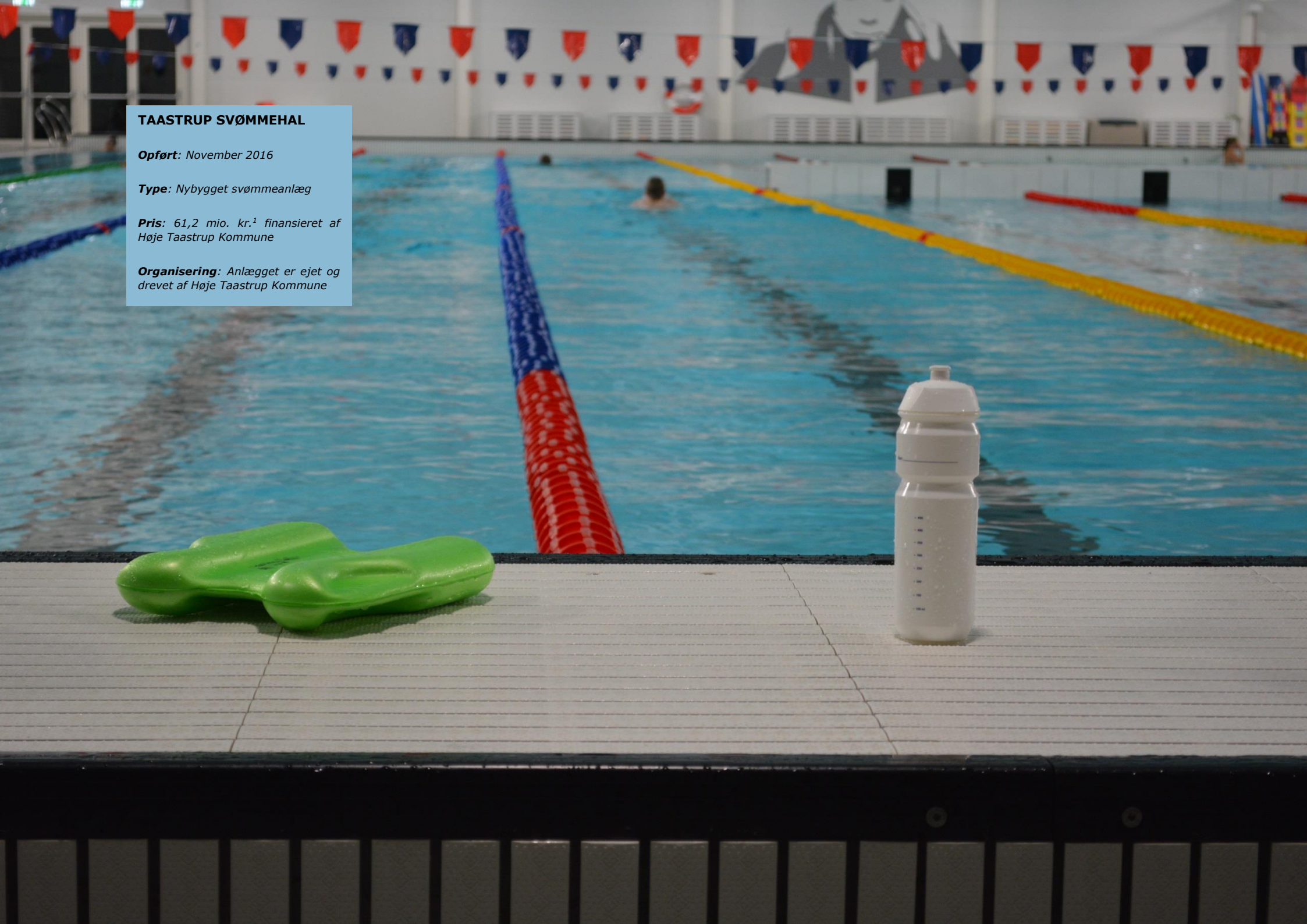
TAASTRUP SVØMMEHAL

Opført: November 2016

Type: Nybygget svømmeanlæg

Pris: 61,2 mio. kr.¹ finansieret af Høje Taastrup Kommune

Organisering: Anlægget er ejet og drevet af Høje Taastrup Kommune

3.3 Taastrup Svømmehal

Taastrup Svømmehal ligger i forlængelse af Taastrup Idrætsklub (TIK), som er knudepunktet for idræts- og sportsforeninger i Taastrup. Ved siden af hallen ligger klubhus, boldbaner, løberuter og indendørshaller. Berøringsfladerne mellem TIK og Taastrup Svømmehal er begrænset til den fysiske placering af hallen, da det driftsmæssigt er to adskilte institutioner.

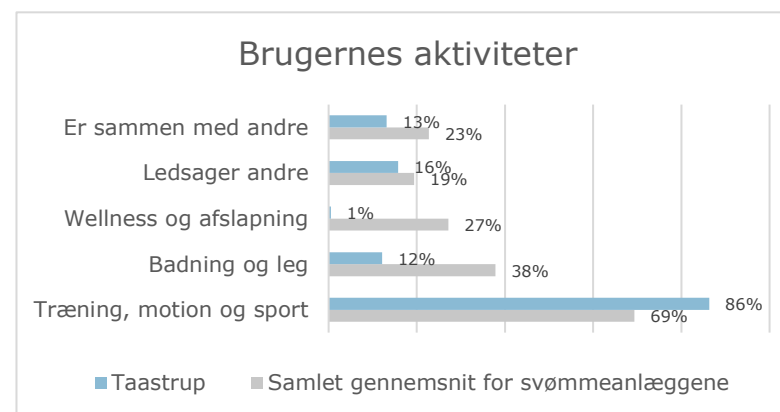
Taastrup Svømmehal er blevet udvidet med en ny ekstra hal. Den er lavet som tilbygning til det oprindelige anlæg. Den nye svømmehal er opført på baggrund af et ønske om at øge svømmemuligheder i Høje Taastrup Kommune for færrest mulige midler. Derfor har der været lagt vægt på at arbejde med nye og billige byggemetoder ved opførelsen af den nye hal.

I den nyopførte del af Taastrup Svømmehal er der et bassin med 10 x 50 meter baner, der giver nye muligheder for at svømme lange distancer. Samtidig er der to adskillelsesbroer midt i bassinet, som gør, at bassinet kan forkortes og inddeles på flere måder (med fx 20 x 25 meter baner). Derudover er der en hævesænkebund i den ene kvadrant af bassinet, hvor vanddybden kan reguleres mellem 0 og 2 meter. Variationsmulighederne åbner op for, at flere brugere med forskellige behov kan bruge bassinet samtidig. Den nye hal i Taastrup Svømmehal er baseret på en idé om, at gøre et svømmebassin mere dynamisk og fleksibelt, end traditionelle svømmebassiner samtidig med, at konkurrencesvømmerne og svømmeklubberne får bedre rammer til at udfolde deres sport. Den oprindelige svømmeanlægsbygning i Taastrup Svømmehal er under renovering og åbner igen i maj 2018. Her vil der være et 25 meter bassin, et mindre 12 meter varmtvandsbassin, et rundt terapi-/ babybassin ligeledes med varmt vand samt saunaer. Evalueringen tager udelukkende udgangspunkt i den svømmehal, der står færdig, og giver derfor ikke et fyldestgørende billede af, hvordan anlægget kommer til at fungere, når den gamle del af hallen er færdigrenoveret.

Taastrup Svømmehal er offentlig åben fra kl. 6:00-20:00 i hverdagene og fra 9:00-16:00 i weekender. Derudover bruges svømmehallen blandt andet til skole-, klub-, og elitesvømning, triatlon og aquafitness, som kan strække sig frem til kl. 22:00 på udvalgte dage.

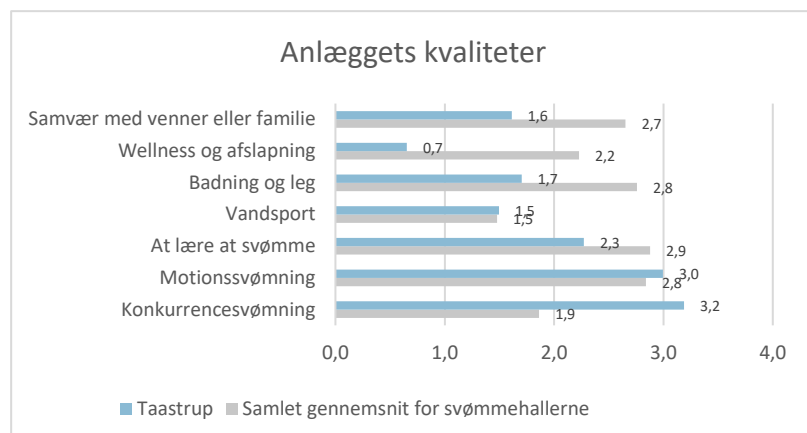
3.3.1 Taastrup Svømmehals brugere

Taastrup Svømmehal er den, af de fire svømmeanlæg, hvor flest brugere angiver, at de kommer med henblik på svømmetræning. 86 % af brugerne angiver, at de bruger Taastrup Svømmehal til træning, motion og sport, hvilket er højere end det samlede gennemsnit for de fire svømmeanlæg. Samtidig er Taastrup Svømmehal kendetegnet ved, at det kun er en lille del af brugerne, der laver andre aktiviteter. Eksempelvis er der næsten ingen (1 %), der svarer, at de bruger hallen til wellness og afslapning, mens det samlet set i de fire anlæg, gennemsnitligt er mere end hver fjerde (27 %) af brugerne, der bruger anlæggene til dette.

Figur 3.5. Spørgsmål: Hvad laver du, når du er i svømmehallen? (Mulighed for at vælge flere svar). N: 190 (252 svar i alt).

Hvis man ser på brugernes vurdering af Taastrup Svømmehal, lever den op til formålet med tilbygningen i den forstand, at brugene oplever, at den nye svømmehal er særligt egnet til konkurrencesvømning. På det punkt ligger anlægget også væsentligt højere end gennemsnittet for de fire anlæg. Taastrup Svømmehal er også den af de fire svømmeanlæg, der vurderes mindst egnet til wellness og afslapning og ligger således under gennemsnittet ved denne aktivitet. Det ligger i god tråd med, at det er renoveringen af den gamle hal, der skal understøtte disse elementer, og at anlægget samlet set først vil egne sig til dette, når renoveringen er færdig.

Figur 3.6 Spørgsmål: I hvilken grad mener du, at svømmehallen egner sig til følgende aktiviteter? (For specifikationer af indeks, se kapitel 9). N: 191.

RINGKØBING SVØMMEHAL

Opført: 2012

Type: Renovering

Pris: 31,5 mio. kr.¹, finansieret af Ringkøbing-Skjern Kommune og LOA

Organisering: Indtil december 2017 har driften været varetaget af Den selvejende institution Ringkøbing Svømmehal. Efter at have været sendt i udbud, varetages driften nu af et andet idrætscenter i kommunen; ROFI-centeret.

3.4 Ringkøbing Svømmehal

Ringkøbing Svømmehal er karakteriseret ved en unik placering direkte ud til Ringkøbing Fjord. I anlægget er der lavet store glaspartier langs bassin og sauna med kig ud til vandet og grønne områder, hvor der blandt andet er en motionslegeplads og gangstier.

I Ringkøbing Svømmehal er der gennemført en renovering af det gamle svømmeanlæg. Tidligere havde anlægget to aflange bassiner til banesvømning. Med renoveringen rummer Ringkøbing Svømmehal nu tre bassiner. Et 25 meter svømmebassin med mulighed for opsætning af forhindringsbane, et dybere udspringsbassin med klatrevæg og et varmtvandsbassin, med lav og dyb ende, en overdækket "grotte" og med massagedyser i væggene. Derudover er der bygget en ny sauna med udsigt over fjorden, og et UV-varmeskab, som skaber rum for afslapning og fordybelse i Ringkøbing Svømmehal. Fra svømmeanlægget går en trappe op til et "indskudt dæk", hvor der er indrettet et fitnesscenter. Lokalet var oprindeligt lavet til Hammam og wellnessområde, men fungerer nu som en selvstændig facilitet, uden tilknytning til selve svømmeanlægget.

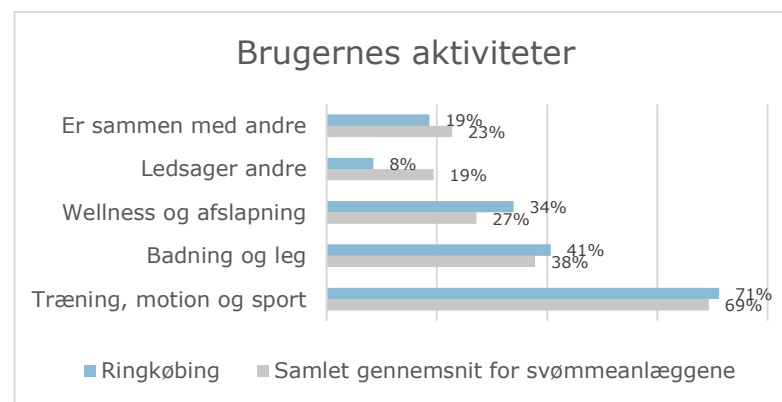
Visionen med ombygningen af Ringkøbing Svømmehal var at skabe et svømmeanlæg med plads til andre slags aktiviteter end blot banesvømning, og blandt andet give dykning og undervandsrugby bedre forhold at træne på. Der er blandt andet arbejdet med forskellig dybde, længde, bredde og temperatur i bassinerne for at åbne op for en bred vifte af aktiviteter, der kan foregå sideløbende, fordi bassinerne er delt op i tre separate bassiner.

Ringkøbing Svømmehal har offentligt åbent tirsdag-torsdag i forskellige tidsrum kl. 5:30-20:30 og kl. 7:00-17:00 lørdag-søndag. Ringkøbing Svømmehal benyttes også til klubsvømning, familiesvømning, undervandsrugby og dykning i løbet af ugen, og typisk i tidsrummet kl. 16:00-21:00.

3.4.1 Ringkøbing Svømmehals brugere

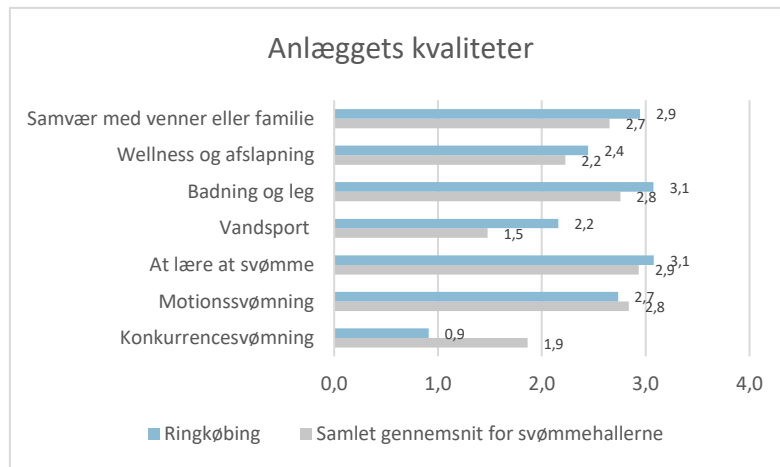
Brugerne i Ringkøbing Svømmehal bruger anlægget til mange forskellige ting. Som i de andre svømmeanlæg angiver størstedelen (71 %), at de træner, motionerer eller dyrker sport i Ringkøbing Svømmehal, hvilket ligger tæt

op af gennemsnittet på 69 % for de fire anlæg. Det er dog karakteristisk, at der samtidig er en del, der bruger hallen til badning og leg (23 %), samt til wellness og afslapning (19 %), hvilket er en anelse flere end i de øvrige anlæg.

Figur 3.7: Spørgsmål: Hvad laver du, når du er i svømmehallen? (Mulighed for at vælge flere svar). N: 59 (104 svar i alt).

Som i de tre andre svømmeanlæg mener brugerne i Ringkøbing Svømmehal også, at hallen er egnet til badning og leg. Særligt for Ringkøbing Svømmehal er, at anlægget vurderes at være egnet til mange ting og ligger højere end gennemsnittet for de fire svømmeanlæg på aktiviteter, der handler om samvær og familie, træning og udstrækning ved kanten, vandgymnastik og svømmelære. I modsætning til eksempelvis Taastrup Svømmehal vurderer anlægget dog i lavere grad at være egnet til konkurrencesvømning, og ligger her under den gennemsnitlige vurdering for alle fire anlæg. Omvendt vurderer brugerne at svømmeanlægget i højere grad egner sig til vandsport end brugerne i de andre anlæg, hvilket også var en af målsætningerne med opførelsen af anlægget.

Figur 3.8. Spørgsmål: I hvilken grad mener du, at svømmehallen egner sig til følgende aktiviteter? (For specifikation af indeks se kapitel 9). N: 59.

Samlet set fremstår Ringkøbing Svømmehal som et mangfoldigt svømmeanlæg, der bruges og vurderes egnet til flere forskellige aktiviteter i overensstemmelse med intentionerne for renoveringen.

4 AKTIVITETER

De fire svømmeanlæg er eksempler på fire nye varianter af svømmeanlæg, der egner sig til mange forskellige aktiviteter og er velfungerende for forskellige former for aktivitet og brug. I dette kapitel giver vi en tværgående evaluering af, hvad der skal til, og hvad der udfordrer, at svømmeanlæg understøtter forskellige typer af aktiviteter.

Der er fokus på de handlingsmønstre, behov og forventninger, som diverse brugergrupper har til svømmeanlæggenes udformninger og faciliteter.

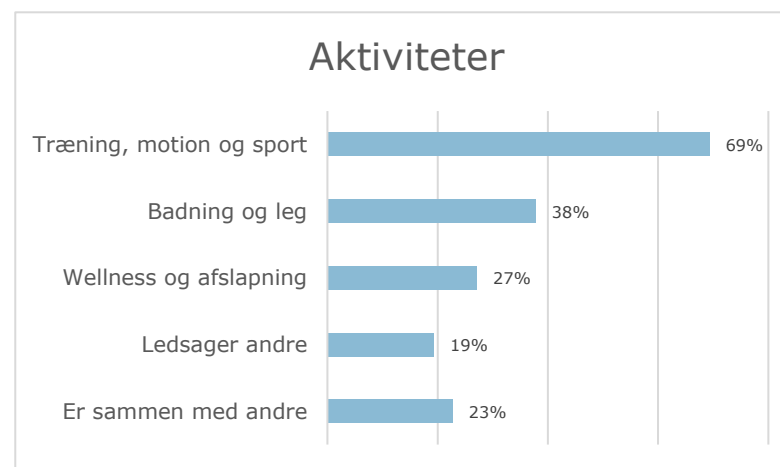
Evalueringen af brugernes oplevelser og brug af anlæggene stiller skarpt på de fem typer af aktiviteter, som anlæggene primært bliver brugt til:

- **Svømning:** Den aktivitet, som flest bruger svømmeanlæggene til. Her har brugerne forskellige behov, alt efter hvilken form for svømning de dyrker. Derfor ses der i afsnittet på tre forskellige former for svømning; det at lære at svømme, motionssvømning og konkurrencesvømning. Mens de første oplevelser i vand kræver tryghed og udfordring, skal de øvede svømmere have rum til deres motionsrutiner og samværet med de andre. Konkurrencesvømmerne har mere specifikke behov, når de skal have styr på de tekniske detaljer, der giver dem en fordel til stævner.
- **Vandsport:** De sportsgrene, der dyrkes i svømmeanlægget udover svømning. Afsnittet fokuserer på de tre, som er mest udbredt i de fire anlæg; vandgymnastik, undervandsrugby og triatlon. Hvor vandgymnastik er en skånende aktivitet for dem, der har brug for trygge adgangsforhold til bassiner, er undervandsrugby en krævende disciplin, hvor overblik og sikkerhed under vand er afgørende. Triatleterne træner distancesvømning og har brug for rammer, hvor de kan træne rytme og udholdenhed.
- **Badning og leg:** Den aktivitet, som næst flest bruger svømmeanlægge til. De legende gæster har både brug for plads at boltre sig på, men også særlige legefaciliteter, som kan udfordre dem og give dem mulighed for varieret leg og bevægelse rundt i vandet.
- **Wellness og afslapning:** En aktivitet, som særligt nogle af svømmeanlægge har arbejdet med at understøtte. De gæster, der kommer for

wellness-oplevelsen, lægger særligt vægt på de sanselige indtryk og oplevelser, som dels virker afslappende og dels stimulerende.

- **Samvær og socialitet:** En aktivitet, som i virkeligheden ligger implicit i alle de andre – brugerne i svømmeanlægget samles og socialiserer omkring både sporten, badningen og afslapningen. Samtidig er der rum i et svømmeanlæg, som er vigtige, når der skal drikkes kaffe efter besøget i hallen, eller når voksne og børn venter på deres tur i bassinet, og som på forskellige måde kan styrke samværet i anlægget. Foruden cafeterier og lignende kan for eksempel velkomstområdet og receptionen blive egentlige opholdsrum.

I de følgende afsnit uddybes hver af de fem aktiviteter. Det ses af figuren herunder hvor stor en andel af brugerne, der kommer i svømmehallen for de forskellige aktiviteter. Svømmetræning, motion og anden vandsport er samlet i figuren, men bliver ligeledes uddybet detaljeret i det følgende.

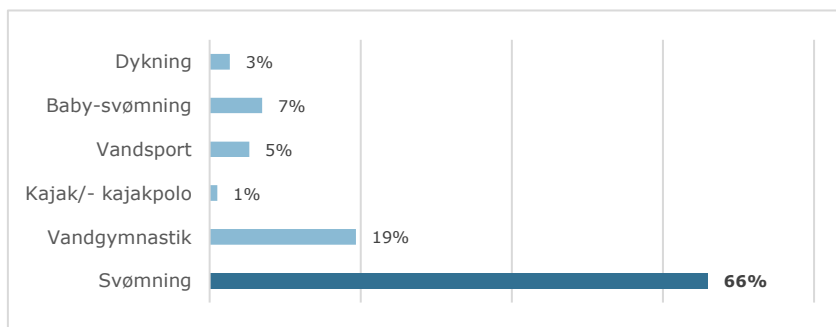

Figur 4.1. Spørgsmål: Hvad laver du, når du er i svømmehallen? (Mulighed for at vælge flere svar). N: 685 (1.229 svar i alt).

4.1 Svømning

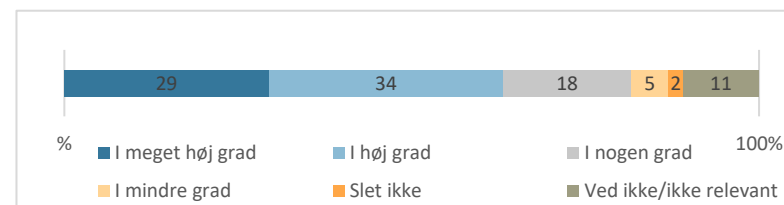
Svømning er naturligvis en essentiel aktivitet i svømmeanlæggene, og nuancerne i aktiviteten bliver udfoldet i det følgende. Svømning omfatter både organiserede brugere i svømme- og idrætsforeninger, samt de mere uorganiserede svømmere, der kommer for at svømme nogle baner i den offentlige åbningstid. Fælles for svømmerne er, at de bruger svømmeanlæggene til at dyrke motion.

Ikke overraskende er svømning den mest udbredte sportsaktivitet i de fire anlæg. I spørgeskemaundersøgelsen svarer 66 % af alle brugerne, at de kommer i det pågældende svømmeanlæg for at svømme. Svømmetræning dækker over mange forskellige brugertyper og niveauer. Der er begynderen, der skal lære at svømme. Motionisten, der svømmer for bevægelsens skyld. Og der er elitesvømmeren, der svømmer for at vinde konkurrencer. Hver af disse former for svømning stiller forskellige krav til et velfungerende svømmeanlæg, og behandles derfor separat i de følgende afsnit.

Figur 4.2. Hvilke sportsgrene dyrker du i svømmehallen? - Svømning. (Mulighed for at vælge flere svar). N: 685

4.1.1 Lære at svømme

Figur 4.3. Spørgsmål: I hvilken grad mener du, at svømmehallen egner sig til følgende aktiviteter - At lære at svømme? N: 688

At lære at svømme, er en af de aktiviteter, som brugerne af de fire anlæg vurderer, at anlæggene egner sig bedst til. 63 % af brugerne vurderer at anlæggene i høj eller meget høj grad egner sig til at lære at svømme. Evalueringen viser, at svømmeanlæg, der er velegnede til at lære at svømme i, er karakteriseret ved at skabe trykke og behagelige rammer i det våde element. Derudover skal de give den enkelte mulighed for at blive udfordret og dermed udvikle sine svømmeevner.

Det er typisk børn, der bruger svømmeanlæggene til at lære at svømme. Og foruden børnene, vedrører forholdene til at lære at svømme også forældre og instruktører, der skal ledsage, støtte og undervise børnene. Tryghed og velbehag er vigtigst, når det kommer til de yngste børn (0-3 år), der skal tilvænes at være i vand. Her skal vandtemperaturen være varmere end normalt, for at babyerne trives i vandet. Det er også vigtigt for oplevelsen, at de øvrige aktiviteter i varmtvandsbassinet matcher det rolige aktivitetsniveau til babysvømning. Der skal fx ikke være vild leg eller larm i varmtvandsbassinet, mens der er babysvømning. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at 7 % af brugerne i de fire svømmeanlæg bruger anlægget til babysvømning, og Valby Vandkulturhus er den af de fire svømmeanlæg, hvor flest af brugerne kommer for babysvømning (19 %). Valby Vandkulturhus understøtter desuden forældre og ledsagere ved at have særlige faciliteter til

forældre med babyer. Fx halvtag over barnevognsparkering og stole ved varmtvandsbassinet til amning.

Tryghed i vandet er også vigtigt for de lidt ældre børn, der skal udvikle deres færdigheder i vand. Men for dem er det også vigtigt, at de bliver udfordret. Nogle svømmetrænere forklarer eksempelvis, at hvis man skal lære at svømme er det vigtigt, at der er mulighed for at komme derud, hvor man ikke kan bunde. I den sammenhæng har det givet Vejen Idrætscenter nye muligheder for begyndersvømmehold, idet der er kommet et nyt og dybere varmtvandsbassin. Her har de 3-6 årige behagelige rammer samtidig med, at de ikke kan gå på bunden. 5 % af brugerne i Vejen Svømmehal kommer for babysvømning, og hele 72 % af brugerne oplever, at anlægget i høj grad er egnet til at lære at svømme i. Det er dermed også det af de fire anlæg, som brugerne vurderer, der egner sig bedst til at lære at svømme i.

I Taastrup Svømmehal er der ikke varmtvandsbassiner, hvilket gør det svært at bruge for de yngste begyndere. Det afspejler sig også i, at der er meget få (1 %) som bruger Taastrup Svømmehal til babysvømning. Hallen har dog også en hævesænkebund, som giver mulighed for at variere dybden og tilpasse niveauerne, så de lidt ældre også bliver udfordret. På den måde kan der være dybt bassin i den ene ende af hallen og lavt vand i den anden ende samtidig. Det betyder, at de begyndere, der ikke er så gode til at svømme, kan øve sig på lavt vand, mens de dygtigere kan udfordres på dybere vand. Stadigvæk er Taastrup Svømmehal det anlæg, hvor færrest brugere (57 %) mener, at anlægget i høj grad er egnet til at lære at svømme i.

Evalueringen viser således, at et varmtvandsbassin, hvor de yngste kan tilvænne sig vandet, er et vigtigt element, hvis et svømmeanlæg skal være velegnet til at lære at svømme i. Derudover er det vigtigt, at der er rolige og uforstyrrede omgivelser, og at der er bassiner med forskellig dybde til de forskellige niveauer af begyndersvømmere.

Foto: 1 Svømmeundervisning i Taastrup Svømmehal

[Betydning af forskel i dybden?] Så kan man have det dybe og det lave samtidig . Hvis nu nogen ikke er så gode til at svømme, så kan de øve sig på det lave først.

(Pige, 11 år, Taastrup Svømmehal)

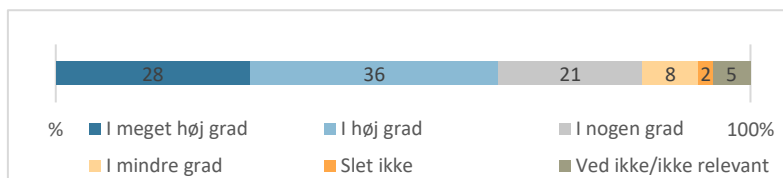
Det nye varmvandsområde giver børn mulighed for at lære at svømme. Vi har, for et par sæsoner siden, brugt det til "plask og leg børnene" [svømmehold for 3-6 årige], så de kan komme i det varme vand. Og der kan de ikke nå bunden, så der får de andre muligheder for at svømme.

(Mand, svømmeklub, Vejen Idrætscenter)

Temperaturen svinger. Jeg kan ikke være her så længe med Lise [baby], når vandet er koldt. Derudover er der nogle gange vild leg i varmtvandsbassinet, af større børn. Det kan give en konflikt, for så kan vi ikke være der.

(Kvinde, 30 år, Valby Vandkulturhus)

4.1.2 Motionssvømning

Figur 4.3. Spørgsmål: I hvilken grad mener du, at svømmehallen egner sig til følgende aktiviteter - Motionssvømning? N: 688

De svømmere, der kommer for motionens skyld i offentlig åbningstid, kaldes ofte for "motionssvømmere". Det er en gruppe som består af mange forskellige typer med forskellige behov. Der er unge og gamle. Friske og skadede. Hurtigt og langsomt svømmende. Motionssvømmerne har dog det til fælles, at de på den ene side efterspørger plads til at svømme uforstyrret af andre brugere, og at de tillægger de uforpligtende fællesskaber, som opstår i svømmeanlægget, stor værdi. Motionssvømning er den aktivitet, som brugerne gennemsnitligt vurderer, at de fire anlæg egner sig bedst til. 64 % af brugerne vurderer, at anlæggene i høj eller meget høj grad egner sig til motionssvømning.

Svømning er en form for motion, hvor den enkelte kan tilpasse hastighed og intensitet til sit eget behov. I den forbindelse er det vigtigt, med plads nok til at svømme uforstyrret i bassinerne. Motionssvømmeres bevægelsesmønstre er typisk på langs af bassiner, hvor de "svømmer baner"; en meget ensformig og struktureret bevægelsesform. Hvis der er trængt, må motionssvømmerne navigere rundt i bassinet og bryde deres rytme ved skiftevis at søge inden- og udenom hinanden i zigzag mønstre. Det udfordrer motionssvømmeres flow i bevægelsen på langs. Derfor er det også vigtigt for motionssvømmerne med bassiner eller dele af bassiner dedikeret til svømning, hvor der ikke foregår andre aktiviteter samtidig. Det finder man blandt andet i Taastrup og Vejen Svømmehal, hvilket også viser sig i spørgeskemaundersøgelsen. I de to anlæg svarer hhv. 77 % og 72 %, at anlæggene i høj grad er egnede til motionssvømning. Det store 25 x 50 m bassin i Taastrup Svømmehal giver plads nok til, at de offentlige gæster kan svømme på nogle baner, mens der er svømmetræning og fx vandgymnastik på andre baner, uden

at det forstyrrer deres brug. I Vejen Svømmehal muliggør tre adskilte bassiner, hvoraf det ene er et 25 m svømmebassin, at motionssvømmere kan svømme i fred.

I Ringkøbing Svømmehal har man også prioriteret flere bassiner, hvoraf det ene er et 25 m svømmebassin. Svømmebassinet har dog et mindre areal end i Vejen og opleves derfor også en anelse mere trængt. Samtidig er der også installeret "legeredskaber" i loftet over bassinet, hvilket bryder svømmebanerne, når de sænkes ned og tages i brug. I Valby Vandkulturhus er det store svømmebassin udformet med andre vinkler end et klassisk rektangulært 25 m bassin, og det er samtidig mindre. Det giver samlet 4-5 baner at svømme på. Den særlige form gør det også vanskeligt for svømmerne at orientere sig efter bassinkanterne eller linjer i loftet og på bunden af bassinet, fordi de ikke løber parallelt med bassinets form. Det resulterer ofte i, at svømmerne får brudt deres rytme og fx svømmer ind i kanterne. Brugerne i Ringkøbing og Valby vurderer derfor heller ikke, at anlæggene er ligeså egnede til motionssvømning, som brugerne i de andre anlæg. I Ringkøbing Svømmehal mener 59 % brugerne, at de i høj grad egner sig til motionssvømning, mens det gælder for 46 % af brugerne i Valby.

Foruden plads til svømning, er det også vigtigt med rum til samvær og socialitet for motionssvømmerne. Det gælder især de motionssvømmere, der kommer ofte og på regelmæssig basis. Det er eksempelvis morgensvømmere, for hvem der nærmest knytter sig en form for ritual til det at komme i svømmeanlægget, som de gentager morgen efter morgen. De hilser i bruseren, vender verdenssituationen i saunaen og lærer hinandens svømmemønstre at kende i bassinerne. Et eksempel på hvordan faciliteterne kan invitere til socialitet, finder man i Vejen Svømmehal. Her bruger motionssvømmerne det nye udendørs bassin som samlingspunkt på den måde, at de udfordrer hinanden til at dykke sig i bassinet dagligt. Der er blevet oprettet en "Pingvinklub", hvor et medlemskab kræver, at man dypper sig udendørs et bestemt antal gange årligt. Det er blevet bademesterens opgave at holde styr på antallet af "dyp" og sørge for, at der hænger en liste på væggen i hallen over alle de svømmere, som er med i klubben. Svømmerne samles også i saunaen, hvor der udveksles historier og sågar synges fællessang. Brugerne

i Taastrup Svømmehal oplever omvendt, at den nye hal ikke inviterer til samvær. Det skyldes særligt, at der endnu ingen sauna er³, og at omklædningsrummene er så små, at de lægger op til hurtig omklædning og bad, for at de næste kan komme til. Nogle af morgensvømmerne bruger dog Caféen i Taastrup til at samles til en morgenkaffe den første fredag i hver måned.

Brugernes oplevelser viser, at det er vigtigt, at svømmeanlæggene skaber rammer med plads til individuel udfoldelse og samvær med andre, for at de er velfungerende for motionssvømmere.

Foto: 2 Motionssvømmer i Ringkøbing Svømmehal

Jeg kommer alene, men det er de samme, som kommer hver dag. Vi parkerer vores bil, det samme sted hver dag. Bruger den samme knage hver dag. De samme skabe. En fast bane. Nu vil jeg ikke nævne nogen

³ Der kommer først saunaer igen, når den nye hal er færdigrenoveret.

navne, men her er nogen, hvor man ikke skal svømme i deres bane (...). Jeg har lært nogle søde mennesker at kende. Hvis jeg ikke var kommet her, så havde jeg fx ikke lært Ole at kende [hilser på Ole, der går forbi].

(Mand, 55 år, Vejen Idrætscenter)

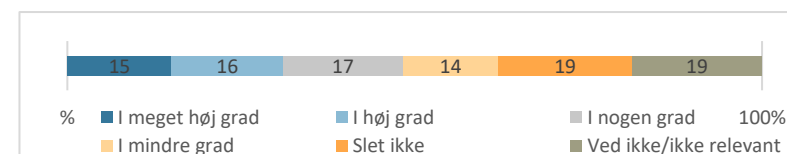
Hele den rummel med leg og motion, det sluttet af ved at sidde i caféen. Der er gratis kaffe indtil klokken 11. Den tid vi er sammen, det ligger i nærheden af halvanden time. Det er uforpligtende samvær, der gør, at vi betragter os selv som rigtig gode venner (...). Det, synes jeg, er det vigtigste. Det sociale er det, der ligger ovenpå det der med motionen og udøvelsen.

(Mand, 70 år, Vejen Idrætscenter)

Men morgensvømmerne har det også sjovt. Der er fremragende akustik i sådan en sauna. Du kan lige forestille dig 15 mandestemmer, der synger. De kaldes 'die sauna-singer-knaben'.

(Mand, livredder, Vejen Idrætscenter)

4.1.3 Konkurrencesvømning

Figur 4.4. Spørgsmål: I hvilken grad mener du, at svømmehallen egnede sig til følgende aktiviteter - Konkurrencesvømning? N: 688

Konkurrencesvømmere er organiserede brugere i svømmeklubber, der træner svømning mange gange om ugen – ofte også flere gange om dagen. De er kendetegnet ved at være detaljeorienterede og ved at træne målrettet efter at opnå resultater til stævner. På den måde har konkurrencesvømmerne også nogle behov som er mere specifikke end andre brugergrupper. Det gælder særligt ift. de små detaljer, som gør deres træningsforhold optimale; eksempelvis ved at understøtte særlige træningsformer eller ved at minde

mest muligt om de forhold, de møder andre steder til konkurrencer. Fordi konkurrencesvømning er en mere specifik aktivitet end både at lære at svømme og motionssvømning, er det også en af de aktiviteter, som brugerne gennemsnitligt vurderer, at de fire anlæg egner sig mindst til. Kun 31 % af brugerne vurderer, at anlæggene i høj eller meget høj grad egner sig til konkurrencesvømning. Med til det billede hører, at 19 % af brugerne svarer "ved ikke/ikke relevant" i den vurdering, hvilket også peger på, at ikke alle anlæggene er bygget til understøtte konkurrencesvømning.

Konkurrencesvømmerne har, ligesom motionssvømmerne, først og fremmest brug for plads til at svømme. Men bassinernes præcise længde, har også betydning for konkurrencesvømmerne. De er meget fokuserede på at træne detaljer omkring teknik og vejtrækning. Her kan rytmen variere alt efter, om der trænes til kortbane- (25 m) eller langbanestævne (50 m). Det er vigtigt, at konkurrencesvømmerne kan få den rette fornemmelse for afstandene, for at de kan træne deres rytme bedst muligt. Her giver særligt Taastrup Svømmehal ideelle rammer ved både at have meget plads (10 x 50 m baner) og ved at kunne opdele bassiner i både 25 m og 50 m bane med hævesænkewæggene. På den anden side udfordrer, de lidt særligt udformede bassiner i både Ringkøbing og Valby muligheden for, at de kan bruges til konkurrencesvømning. De anderledes former gør det svært at bruge hallerne til stævner og konkurrencer, hvilket også gør det svært at træne konkurrencesvømning i dem. Forskellen på anlæggene skinner tydeligt igennem i brugernes vurdering af, hvor egnede de er til konkurrencesvømning. Mens 71 % af brugerne i Taastrup mener, at anlægget i høj grad egner sig til konkurrencesvømning, gælder det kun for 5 % af brugerne i Ringkøbing og 6 % af brugerne i Valby. Taastrup Svømmehal er dermed også den af de fire svømmeanlæg, der vurderes klart mest egnet til konkurrencesvømning.

Udover plads og bassinstørrelse er der også en række mindre forhold, som kan understøtte konkurrencesvømning i et svømmeanlæg. Det gælder eksempelvis de elementer som kan hjælpe til at træne vendinger, starter eller teknik under vand. Det kan fx være særlige startskamler, som giver bedre afsæt og mulighed for at træne starterne. I Taastrup Svømmehal er der investeret i de nyeste startskamler, der er både bøjler, der kan sættes på til rygstart, en kile bagerst på skamlen til afsæt, samt en indbygget censor, der

måler afsæt fra skamlen og kan måle præcis, hvor lang tid en start tager (se Foto 3).

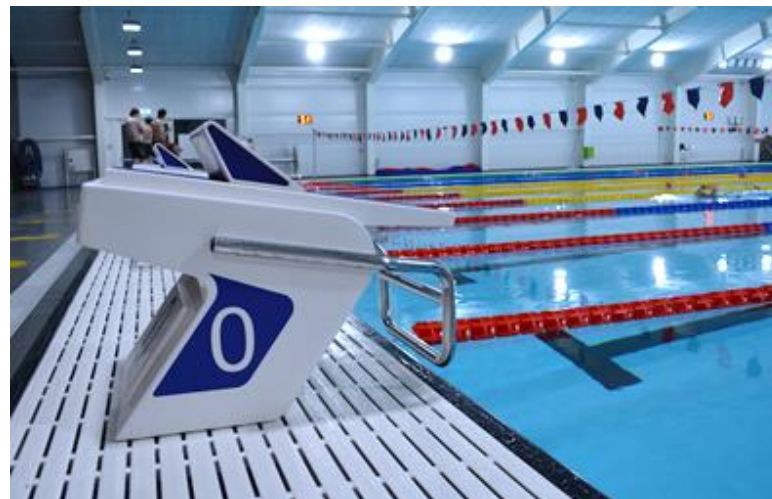

Foto 3. En af de nye startskamler i Taastrup Svømmehal.

De omkringværende faciliteter er også af betydning for konkurrencesvømmerne. Både trænere og svømmere fremhæver, at det er vigtigt med træningsområder over vand, der bruges til dryland (opvarmning og styrketræning) før træning eller til udstrækning efter træning. Det er også vigtigt med områder, der til stævner kan bruges til tilskuertribuner eller venteområder. I Taastrup Svømmehal er der et større område i den ene ende af bassinet, hvor der er plads til begge dele. Svømmerne kan strække ud her efter træning, og der kan opsættes tribuner efter træning. Ved ikke at have "faste" tribuner, muliggør det, at pladsen bedre kan udnyttes i den daglige træning.

Evalueringen peger dermed på, at det er svømmeanlægget med de faste og 'konventionelle' rammer og specielle elementer, der særligt er velfungerende for konkurrencesvømning.

Vi kan jo lave alt herinde, det er kun fantasien der sætter grænser, vi kan have leg, det er kun konkurrence på højt plan, som vi ikke har.

(Mand, medarbejder, Ringkøbing Svømmehal)

Konkurrencedelen, der er en mangel at der ikke er et sted, hvor vi kan være med vores hold, et eller andet dryland-ophold. Vi har en times dryland, så det skaber en del kaos, når der også er andre mennesker.

(Mand, træner, Taastrup Svømmehal)

Dreng 1: Det føles kortere at svømme, når der ikke er så mange vendinger.

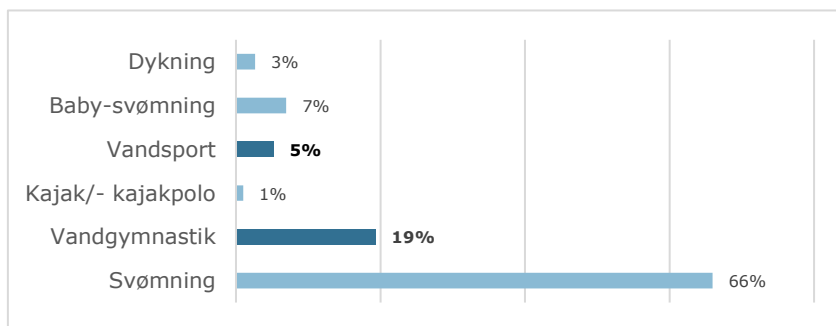
Dreng 2: Det er kun halvt så mange vendinger man skal lave

Dreng 3: Men det kommer også an på hvad man er til. Der er nogle der vinder noget [tid] på deres vendinger.

Dreng 1: Men når man har begge dele, så kan man træne op til både kort- og langbanestævner. Det er meget fedt

(Dreng, 12-14 år, Taastrup Svømmehal)

4.2 Anden vandsport

Figur 4.5. Hvilke sportsgrene dyrker du i svømmehallen? - Vandsport fx undervandsrugby - Vandgymnastik og lignende. (Mulighed for at vælge flere svar). N: 685

Udover svømning bliver der dyrket en række andre sportsgrene i de fire svømmeanlæg. Dette afsnit fokuserer på de tre sportsgrene, der efter svømning fylder mest i anlæggene; **vandgymnastik**, som dyrkes af 19 % af brugerne, anden vandsport fx **undervandsrugby**, der dyrkes af 5 % af brugerne, og **triatlon**, der udgør en del af den brugergruppe, der bruger anlæggene til svømning. Evalueringen viser, at der kan være meget specifikke behov i de individuelle sportsgrene, og at det derfor er vigtigt at inddrage udøverne tæt i udviklingen af anlægget, hvis man ønsker at understøtte netop deres sportsgren. Vandgymnastik er en af de aktiviteter, som brugerne gennemsnitligt vurderer, at anlæggene egner sig bedst til - 59 % mener, at de i høj grad egner sig til vandgymnastik - mens det er sværere for brugerne at vurdere, om anlæggene egner sig til anden vandsport. Kun 14 % af brugerne svarer i gennemsnit, at anlægget i høj grad egner sig til vandsport som kajakpolo og undervandsrugby, mens hele 40 % svarer, at de ikke ved, om det egner sig, eller at det ikke er relevant.

4.2.1 Vandgymnastik

Vandgymnastik henvender sig typisk til brugere som kan være udfordret i deres bevægelighed. Det kan fx være ældre, overvægtige, gigtpatienter eller gangbesværede. For dem er det vigtigt med elementer, der støtter dem i deres brug såsom kanter eller stativer, de kan støtte sig til dels under gymnastikken, og dels når de skal op og i vandet. Vandgymnastik er ikke en ligeså aktiv motionsform som svømning, og for at udøverne ikke skal blive kolde kan det være en fordel, at undervisningen foregår i lidt varmere vand, eller at det som minimum udføres i et bassin med en hvis dybde, så det meste af kroppen kan være under vand. Dybden er også vigtig for, at udøverne kan opnå mest mulig vandmodstand, som er en vigtig del af udfoldelsen. Brugere i Taastrup Svømmehal oplever, at hævesænkebunden fungerer godt i forhold til at tilpasse dybden til forskellige hold. Her har vandgymnasterne drøftet og aftalt en dybde med underviseren, som sikrer, at alle kan være med. Den stejle trappe fra omklædningsrumme og op i selve hallen, er dog en udfordring for mange af vandgymnasterne, som ikke er stærkt gående. Der har været enkelte faldulykker, hvor nogle af vandgymnasterne er kommet til skade. Ligeledes oplever vandgymnasterne i Taastrup også, at deres brug er blevet udfordret, ved at skulperenden i bassinet er fjernet efter renoveringen, så der ikke længere er noget at holde fast i.

Trappen op, der havde vi nogle ældre damer, der skvattede. Når vi skal op, så glider fødderne og så falder man tilbage i vandet.

(Kvinde, 75 år, Taastrup Svømmehal)

Min kone kommer her også, hun har leddegigt, [hun] kommer her flere gange om ugen for at bevæge leddene [i varmt vand].

(Mand, 66 år, Vejen Idrætscenter)

Temperaturen i bassinet [det store] svinger, så det nogle gange føles koldt at være der.

(Kvinde, 67 år, Valby Vandkulturhus)

4.2.2 Undervandsrugby

Ringkøbing Svømmehal er det eneste anlæg, der har tilknyttet en undervandsrugbyklub, og det er derfor også det eneste anlæg, der har haft som mål at skabe gode rammer for sporten i renoveringen. Undervandsrugby er en krævende sport, som stiller store krav til udøvernes fysiske formåen. Udøverne er derfor ofte unge mænd. Selve spillet kræver et dybt bassin, så deltagerne kan dykke under vand, og kræver samtidig en vis længde til at skabe den rigtige afstand mellem målkurvene. Her har man i Ringkøbing valgt mål for bassinet, som gør det dybe bassin for kort til, at der kan afholdes konkurrencer. Holdet kan dog stadig godt bruge faciliteterne til at træne i. Det er en sport, der skiller sig ud fra andre sportsgrene ved, at tilskuerækker og plads til dommere ikke er nødvendigt, fordi spillet foregår under vand. Undervandsrugby er også en sport, hvor udøverne har særligt fokus på sikkerhed. Spillet er fysisk, med kontakt under vandet. Ofte har spillerne kun få sekunder til at trække luft over vandet og skabe overblik over, hvad der er over og under dem. Det er derfor vigtigt, at der ikke er skarpe kanter eller lignende, som spillerne kan slå sig på, hvis ikke de orienterer sig. Her har rugbyspillerne i Ringkøbing særligt oplevet udfordringer efter renoveringen. I det dybe bassin er der monteret kanter på siden af kanten, som rager ud fra væggen, og der er også et afsats fra et klatretårn, som rager ud i bassinet. Begge dele har spillerne slået hovedet eller skulder mod, når de har skulle hurtigt op fra bunden. Derfor er der nu eftermonteret plastiklister på kanterne, som gør dem mindre hårde at støde på.

Foto 4. Undervandsrugbyspillere i Ringkøbing Svømmehal

Mand 1: Vi kan ikke spille undervandsrugby og har ikke kunne afholde konkurrencer, men det var fravalgt fra starten. (...)

Mand 2: Vi kan godt træne her, men det der med at sige "hey alle klubber i Danmark kom og spil her!", det kan vi ikke.

(Mænd, undervandsrugbyspillere, Ringkøbing Svømmehal)

I stedet for at lave dem [kanterne] ordentligt fra starten, så har de gjort det sådan, at de har sat noget gummi på.

(Mand, undervandsrugbyspiller, Ringkøbing Svømmehal)

4.2.3 Triatlon

For triatleter er svømning blot én af tre discipliner, de træner. Ved et triatlon skal der svømmes 1500 meter i åbent vand, foruden en længere distance løb og cykling. Triatleter træner derfor distancesvømning med fokus på rytme og vejtrækning - og ikke kortdistance med fokus på starter, undervandsarbejde og vendinger. På den måde minder triatleternes behov meget om motions-svømmerne. Der skal være plads og rum til, at der kan svømmes langt, uden

at de forstyrres af andre brugere. Derudover kan det også være en fordel for dem, hvis et svømmeanlæg understøtter fleksibilitet, så svømmetræningen kan tilrettelægges i sammenhæng med andre aktiviteter. Vejen Svømmehal er det eneste anlæg, der har arbejdet direkte med at tilgodese triatleternes behov. Der er eksempelvis lavet en separat indgang til svømmeanlæggets udendørs areal, fra en omkringværende atletikløbebane, og et skur til parkering af cykler. Idéen var, at triatleterne kunne låse sig ind ved brug af et digitalt armbånd, og dermed komme direkte fra løb eller cykling og bruge det udendørs bassin, som har modstrøm (og som derfor også skulle minde mere om åbent vand end et indendørs bassin). Der har dog været problemer med udførelsen af idéen i praksis, fx er lågen til indgangen er låst med hængelås. En anden udfordring er, at flere triatleter foretrækker at træne dedikeret, og træne svømning, løb og cykling separat. Til det formål er et langt bassin med god plads mest optimalt, som det eksempelvis findes i Taastrup Svømmehal.

I Vejen har triatleterne været hørt i forbindelse med udbygningen af anlæget, ligesom undervandsrugbyspillerne har været hørt i Ringkøbing Svømmehal i forbindelse med renoveringen. Alligevel kniber det begge steder med at imødekomme de behov, brugerne har. Det kan skyldes misforståelser eller brugernes indforståede behov. I Ringkøbing har undervandsrugbyspillerne fx ikke forklaret underhøringen, at det kunne være farligt med en afsats hen over vandfladen som klatretårnet udgør, fordi de ikke havde forestillet sig, at en sådan løsning ville komme i spil. Evalueringen peger her på, at det er vigtigt med en tæt inddragelsesproces med flere nedslag igennem udviklingsforløbet, når en bestemt gruppe skal tilgodeses og det skal sandsynliggøres, at de forskellige tiltag faktisk fremmer deres behov. Det gælder især for udøvere af sportsgrene, som kan have meget specifikke behov, som et anlæg skal kunne rumme. Da udvikling i svømmeanlæggene udgør en meget stor investering, er det særligt vigtigt, at de ender med at tjene deres tiltænkte formål.

Vi svømmer kun [når vi er her]. Vi kommer i vores hvide tøj, og så skifter vi, og så skifter vi tilbage igen.

(Mand, triatlet, Vejen Idrætscenter)

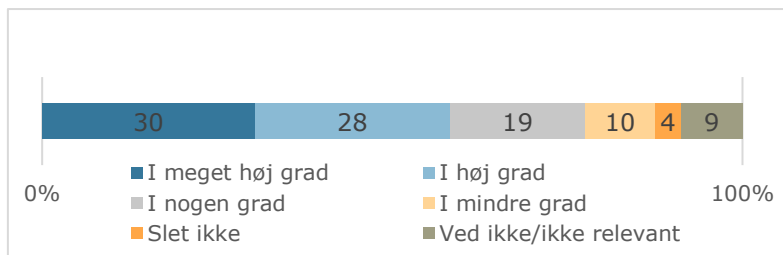
Det er jo åbent vand, så der er ikke så mange vendinger. Det kan være lidt nemmere at træne teknik på en 50 m. Man får mere rytme på 50 meter.

(Mand, triatlet, Taastrup Svømmehal)

Hvis jeg kunne gøre det anderledes, så kunne jeg godt have tænkt mig et 50 m bassin, også med elektronisk tidstagning, det kan give meget.

(Kvinde, triatlet, Vejen Idrætscenter)

4.3 Badning og leg

Figur 4.6. Spørgsmål: I hvilken grad mener du, at svømmehallen egner sig til følgende aktiviteter – Badning og leg? N: 688

Badning og leg er efter sport og motion den aktivitet, som flest brugere i de fire svømmeanlæg kommer for. Gennemsnitligt svarer 38 % af brugerne, at de kommer i anlæggene for at bade og lege. Det er også en af de aktiviteter, som brugerne oplever, at svømmeanlæggene egner sig bedst til. I gennemsnit svarer 58 % af brugerne, at anlæggene i høj grad egner sig til badning og leg. For at fungere godt til badning og leg, viser evalueringen, at det er vigtigt, at svømmeanlæggene har områder dedikeret til leg, og at der er legefaciliteter, der kan åbne op for en varieret leg og bevægelse i svømmeanlæggene.

Ligesom svømmerne gerne vil kunne svømme i fred, ser de legende brugere det som en fordel, hvis de har områder dedikeret til leg, hvor de ikke støder sammen med andre brugere. Her kan løsningen med flere separate bassiner skabe plads til, at brugerne kan boltre sig på tværs af svømmeanlægget uden at forstyrre brugere, der svømmer baner på langs. Det øger også personalets incitament til at tage større legeremedier frem, hvis det ikke optager plads fra svømmerne. I Valby Vandkulturhus er der lavet flere separate legeområder, og brugerne holdes på den måde adskilt. I Vejen og Ringkøbing Svømmehal er der ikke deciderede legeområder, men her er hallerne også opdelt i flere bassiner, hvor der er separate dybe og soppe bassiner.

Et andet vigtigt element for de brugere, der kommer for at lege, er legefaciliteterne. Her er de "klassiske" legefaciliteter, som rutsjebaner og vipper, i høj kurs blandt især børnene og fremhæves generelt som vigtige for mulighederne for de legende aktiviteter. Rutsjebaner giver brugerne fart og adrenalinus. Vipper giver brugerne mulighed for at prøve mange forskellige kombinationer af udspring og tricks. I den forbindelse er det vigtigt, at faciliteterne rummer variationsmuligheder for at inkludere flere brugergrupper og fastholde spænding og udfordring ved aktiviteterne. Det er fx en fordel med udspringsmuligheder i forskellige højder. Kanter og startskamler kan her tages i brug, som lavere og mere kontrollerede platforme at springe fra. I både Taastrup og Ringkøbing Svømmehal blev det eksempelvis observeret, at børn og andre brugere udfordrede hinanden til at hoppe i fra forskellig højder, kanter og startskamler. Her giver vipperne brugerne en yderligere variationsmulighed. Særligt børnene efterspurgte vipper i alle de anlæg, hvor de ikke var. Til gengæld kan der være aktiviteter, der er mere låste. Et eksempel på det ses i Ringkøbing Svømmehal, hvor en klatrevæg til udspring i starten var populær, men nu sjældent bliver brugt, fordi aktiviteten med den samme hældning på væggen og de samme greb bliver for ensformig og har for få kombinationsmuligheder.

Endelig kan utraditionelle eller nye legefaciliteter også åbne op for nye former for leg og badning blandt brugerne. Det ses eksempelvis ved svømmebassinet i Valby Vandkulturhus, der bryder med det traditionelle firkantede svømmebassin. De mange former og kanter, lægger op til leg og bevægelse, frem for svømning frem og tilbage. I et legeområde i Valby Vandkulturhus er der desuden lavet strømkanaler i vandet, som giver brugerne nye måder at opleve fart og udfordring på. Det går stærkt, hvis brugerne følger strømmen, og det er fysisk udfordrende at svømme imod. Der er også lavet klatrereb til vandfaldsterrasserne, som bruges til konkurrencer og fangeleg på vej op til rutsjebanen.

Samlet set er det tydeligt, at Valby er det anlæg som favner leg og badning bedst; her er opdelte bassiner, mulighed for variation og mange nye former for legefaciliteter. Det afspejler sig også i spørgeskemaundersøgelsen, hvor 83 % af brugerne i Valby Vandkulturhus svarer, at anlægget i høj grad egner sig til badning og leg. Valby Vandkulturhus er det, af de fire svømmeanlæg, hvor flest brugere finder svømmeanlægget egnet til badning og leg. I kon-

trast hertil favnes de badende og legende aktiviteter mindre godt i Taastrup, som heller ikke på samme måde er bygget til formålet, og hvor der kun er ét bassin og flydende legeredskaber. Her mener kun 21 % af brugerne, at anlægget i høj grad egner sig til badning og leg.

Foto 5. Udspring i Ringkøbing Svømmehal

Ja de der legeredskaber [der kan sænkes fra loftet], de bliver ikke brugt nok. Når man spørger personalet om de vil tage dem ned, så siger de "nej, der er for mange der svømmer".

(Dreng, Forening, Ringkøbing Svømmehal)

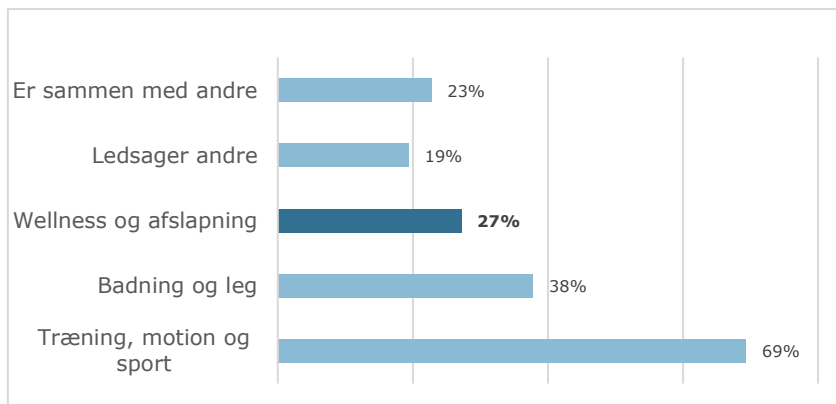
Der er det her med, at nu er springbassin og svømmebassin delt op. Før var det ét. Det er der en del unge, der godt kan lide. Før når der blev sprunget, så var det kun den sidste halvdel af tiden, fordi vi ikke kunne springe når folk svømmede.

(Dreng, Forening, Ringkøbing Svømmehal)

Bassinet lægger op til leg og bevægelse fremfor svømning. Det er jo ikke den der traditionelle firkantede frem og tilbage bevægelse og hvis du kommer derud, så bliver det for dybt. Her er der ligesom et stort afgrænset område og der er 90 cm over det hele, så her føler de sig faktisk trygge.

(Kvinde, medarbejder, Valby Vandkulturhus)

4.4 Wellness og afslapning

Figur 4.7. Spørgsmål: Hvad laver du, når du er i svømmehallen? (Mulighed for at vælge flere svar) N: 685

En del af brugerne i svømmeanlæggene kommer for at få en wellnessoplevelse. I spørgeskemaundersøgelsen svarer 27 % af brugerne, at de kommer i svømmeanlægget for "Wellness og afslapning". Det er de brugere, der ikke kun kommer i anlæggene for at røre sig eller dyrke motion, men som også søger en sanselig, stimulerende eller rolig oplevelse. I gennemsnit vurderer 44 % af brugerne, at anlæggene i høj grad egner sig til wellness og afslapning, hvilket gør det til en af de aktiviteter, som brugerne i mindre grad mener, at anlæggene samlet set egner sig til. Det dækker også over, at det er forskelligt, i hvor høj grad de fire anlæg har haft fokus på at tilbyde regulære wellness funktioner. Evalueringen viser, at særligt sanselige indtryk og oplevelser, som dels virker afslappende og dels stimulerende samt sammenhængen med naturen spiller en stor rolle for wellnessgæsterne.

De brugere som kommer i svømmeanlæggene for en sanselig oplevelse, lægger særligt vægt på, hvilke muligheder der er for temperaturskift. Det gælder både i forhold til opvarmning og nedkøling. De fleste svømmeanlæg er her udstyret med en sauna, som kan sørge for opvarmningen. Nogle af

svømmeanlæggene har dog også varmtvandsbassiner, dampbad eller UV-bokse. Gæsterne bruger varmen til at stimulere kroppen, og det føles ikke blot behagelig, men lindrer også træge led og muskler. Flere brugere oplever det her som et ekstra plus, når varmen kan kombineres med andre sanselige oplevelser, som eksempelvis massagedysser i det varme vand (som i Ringkøbing og Valby), eller tilbud om saunagus, hvor der hældes forskellige duftolier på saunaen og svinges med en vifte (som i Vejen og Valby). En måde som brugerne oplever, at varmens sanselige effekt kan forstærkes på, er ved at bruge kulde sammen med varmen. I Vejen og Ringkøbing Svømmehal kan brugerne lade en træbalje tippe, så der styrter koldt vand over en. I Vejen Svømmehal er man også gået skridtet fuldt ud med et uopvarmet "årstidens bassin", som ligger udendørs, og hvor brugerne kan gå i før eller efter saunaen og få et "koldt gys". I den anden ende af skalaen har Taastrup Svømmehal på nuværende tidspunkt ingen faciliteter, der understøtter denne form for brug. Det giver sig også til udtryk i brugernes vurdering af, hvor egnede faciliteterne er til wellness og afslapning. Hele 75 % af brugerne i Vejen Svømmehal mener, at anlæggene i høj grad egner sig til wellness og afslapning, mens det kun er 3 % af brugerne, der mener, at Taastrup Svømmehal i høj grad egner sig til det⁴.

Et andet element, som brugerne oplever som stimulerende for deres sanser, er sammenhængen med naturen. Naturen virker både beroligende og afstressende. En måde, naturen kan bringes i spil i svømmeanlæg, er ved at skabe en visuel overgang mellem ude- og inde områder. Det er der særligt arbejdet med i Ringkøbing Svømmehal og Valby Vandkulturhus ved at lave panoramavinduer med udsigt til hhv. Ringkøbing Fjord og Valby Idrætspark. I Ringkøbing er man desuden gået skridtet videre ved også at bygge saunaerne med store vinduer og udsigt ud til fjorden. I begge haller oplever gæsterne det som smukt og roligt at kunne kigge ud på vandet og de grønne områder. I de to anlæg vurderer hhv. 50 % (Valby) og 47 % (Ringkøbing) af brugerne, at anlæggene egner sig til wellness og afslapning.

⁴ Her er det igen værd at bemærke, at renoveringen af det gamle svømmeanlæg i Taastrup endnu ikke står færdig, og at der først kommer varmtvandsbassiner og saunaer, når den er klar.

Det er vigtigt at bemærke, at et velfungerende wellnessområde stiller samme krav til bygningskonstruktionen og håndtering af hygiejne som det øvrige svømmeanlæg. Den oprindeligt tiltænkte hammam på første salen i Ringkøbing Svømmesal, kom aldrig rigtig til at fungere, hvilket blandt andet skyldes, at de rette forhold for et vådrum ikke var opfyldt. Førstesalen er i dag optaget af et privat fitnesscenter.

Evalueringen peger samlet på, at det er vigtigt, at svømmeanlæggene kan stimulere brugernes sanselige oplevelser gennem eksempelvis temperaturforskelle, natur og udendørs faciliteter, for at være velfungerende for wellnessaktiviteter.

Foto 6. Det nye spaområde i Vejen Svømmehal

Vi har jo fået det her hyggelige boblebad. Det er belysningen. Og boblerne. Og at der er plads til alle dem, der vil bruge det. Og så er der massagebobler. De er gode til at give massage.

(Kvinde, 38 år, Ringkøbing Svømmehal)

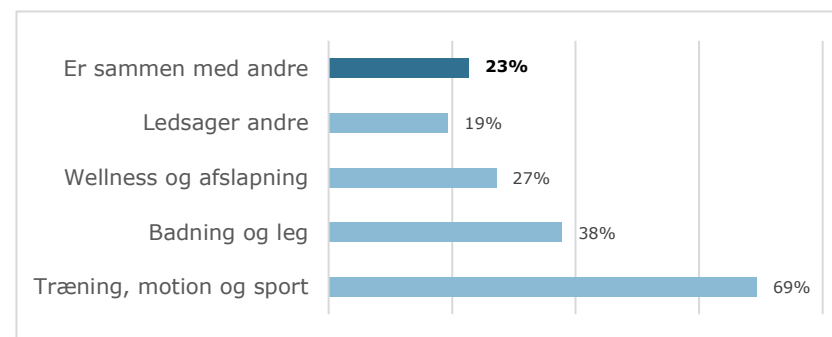
Det gode ved svømmehallen er, at vi kan have de her kold/varmekomboer. Hvor du først bliver kold i årstidsbassinet og bagefter kommer ind og får varmen i saunaen eller varmtvandsbassinet.

(Mand, livredder, Vejen Idrætscenter)

Det varme vand. Det er luksus. Jeg kommer her mest for afslapning. Og jeg har godt af det. Det hjælper på arme og ryg. Jeg kan mærke, at jeg slet ikke har samme problemer mere.

(Mand, 66 år, Vejen Idrætscenter)

4.5 Samvær og socialitet

Figur 4.8. Spørgsmål: Hvad laver du, når du er i svømmehallen? (Mulighed for at vælge flere svar). N: 685

At komme i et svømmeanlæg er også en social aktivitet. Det gælder både for de brugere, der kommer for træningen, dem der kommer for at lege, og dem der gerne vil slappe af. Omkring en fjerdedel af brugerne i spørgeskemaundersøgelsen (23 %) svarer, at det, at være sammen med andre, er en af de aktiviteter, de kommer i svømmeanlægget for. Det, som brugerne samles om, er særligt de aktiviteter, der foregår i svømmeanlægget. Men evalueringen peger også på, at anlæggenes fysiske rammer kan give brugerne for-

skellige muligheder for at være sammen med andre. I gennemsnit svarer 56 % af brugerne, at anlæggene i høj grad egner sig til samvær med venner og familie. Nogle af de elementer, der kan understøtte dette, er opholdsrum som fx klublokaler, caféområder eller tilskuerpladser. Evalueringen peger her på, at svømmeanlæg kan understøtte det sociale samvær, ved at opholdsrummene både dækker væsentlige behov hos brugerne samtidig med, at de er tæt forbundet med selve hallen.

En måde at understøtte socialt samvær i svømmeanlæg, særligt blandt de organiserede brugere, er et klublokale. Klublokalet er et vigtigt element for sportsklubber og foreninger. Det kan både bruges til at afholde møder og arrangementer og understøtte et socialt miljø blandt de sportsudøvende. Her er det vigtigt med god plads, fx til at strække ud, og med mulighed for at lukke lokalet af for andre, når der skal holdes møder. Taastrup Svømmehal er den eneste af de fire anlæg, med et decideret klublokale. Det ligger hævet op på 1. salen i niveau med hallen med direkte udsyn ind til bassinerne gennem to store glasruder og adgang gennem en glasdør. Lokalet bliver både brugt som opholdsrum af forældre til svømmere, til mødelokale af klubberne og engang imellem også af svømmerne selv. Brugen af lokalet udfordres dog af, at der kun er begrænset udsyn ind til hallen. Når der er mange svømmehold om aftenen, "klumper" folk sig sammen ved de ruder, der er, hvilket skaber trængsel i forhold til at komme ind og ud af lokalet. En anden udfordring er, at lokalet ligger oven på receptionen hvor medarbejderne sidder, og det giver støjgener for dem, hvis svømmerne eksempelvis bruger lokalet til opvarmning. Det må de derfor ikke.

Et andet rum, der kan understøtte det sociale samvær, er et caféområde, hvor der er borde og stole til ophold og mulighed for at købe mad og drikke. Når det er muligt at købe snacks, mad og drikke i svømmeanlægget, kan det have betydning for, at brugerne bliver længere eller kommer før, de ellers ville. Det giver også bedre muligheder for, at ledsagere til svømmere bliver i svømmeanlægget. Et eksempel på det ses i Vejen Svømmehal, hvor der ligger et caféområde langs anlæggets ene side, med store vinduespartier ind til hallen. Her er der gratis kaffe ind til kl. 11.00, og brugere fra alle de andre områder i idrætscenteret kommer også her. Det gør det til et oplagt sted for eksempelvis morgensvømmere og pensionister at samles, både før og efter deres svømmetur i morgen- og formiddagstimerne. I Taastrup har man også

indrettet et caféområde ved anlæggets indgang, sammen med en butik der sælger svømmetøj. Denne ligger dog afskåret fra selve hallen (caféen ligger i stueetagen mens hallen ligger på 1. salen), og den blev stort set ikke brugt under NIRAS' besøg i hallen. Ledsagerne foretrækker her at vente oppe i klublokalet, med udsyn ind til hallen. Nogle af morgensvømmerne bruger dog caféen til at mødes til morgenkaffe den første fredag i hver måned.

I Ringkøbing Svømmehal er klublokale og caféområde integreret. Her ligger en café i indgangspartiet, hvorfra man kan gå ind i et lokale, som både kaldes for "caféen", "klublokalet" og "mødelokalet". Lokalet ligger sådan, at der er udsigt ind til svømmehallen på den ene side, og ud til Ringkøbing fjord på den anden side. Cafeteriet i Ringkøbing Svømmehal er kendt blandt brugerne for at have god og sund mad, som mange spiser efter de har svømmet, eller tager med hjem. Udsynet ind til svømmehallen, gør det til et oplagt sted for ledsagere at vente, mens at udsigten ud over fjorden gør, at det også er et populært lokale at låne til eksempelvis sommerfester eller sæsonafslutninger.

At opholdsrum, som hænger godt sammen med resten af anlægget, og som har udsyn til svømmehal og omgivelser, gør svømmeanlæggene til mere naturlige samlingssteder, afspejles også i surveyen. Henholdsvis 74 % af brugerne i Vejen Svømmehal, og 64 % af brugerne i Ringkøbing Svømmehal, oplever at svømmeanlæg i høj grad egner sig til samvær med familie eller venner, mens det kun gør sig gældende for 19 % af gæsterne i Taastrup svømmehal⁵.

Det fungerer godt med det lokale [caféen] hvor man kan sidde for sig selv, og så det høje bord hvor man kan sidde og spise sandwich med vennerne.

(Dreng, svømmetræner, Ringkøbing Svømmehal)

⁵ Både foreninger og offentlige gæster bruger desuden i høj grad saunaer som socialt samlingspunkt, efter træning, hvilket de også mener har en betydning for det sociale sammenhold. Dette uddybes i afsnit 5.2.2.

Vi er nogle stykker der kommer her fast. Så vi kender også hinanden efterhånden, og der er helt sikkert noget socialt i det også. Vi får også dyrket det sociale heroppe. Så får vi fx også lige en kop kaffe og en sludder bagefter i caféen.

(Mand, 66 år, Vejen Idrætscenter)

Det [klublokalet] er meget et gennemgangsrum. (...) Alt med indgang og siddepladser er i det hele taget meget koncentreret i en side. Der kan det være meget rart til stævner, at der er flere veje ind.

(Mand, svømmeinstruktør, Taastrup Svømmehal)

5 RAMMERNE

Svømmeanlæggets fysiske udformning er afgørende for, hvilke muligheder brugerne har for at udfolde aktiviteter og forskellige færdighedsniveauer. I udviklingen af et velfungerende svømmeanlæg, skal der tages højde for, hvilke rammer der bedst understøtter forskellige brugergrupperes behov. De fysiske rammer i svømmeanlæggene handler eksempelvis om bassiners form, lys, lyd og luftforhold og om adgangsforhold for personer med særlige behov.

*Our idea of dirt is compounded of two things, care for hygiene and respect for conventions. The rules of hygiene change, of course, with changes in our state of knowledge. As for the conventional side of dirt-avoidance, the rules can be set aside for the sake of friendship.*⁶

Brugernes udfoldelse i svømmeanlæggene er ikke kun bestemt af rammernes fysiske udformning men også af, at der er tale om særlige kulturelle rammer, der udfordrer vores konventioner for hygiejne, og hvordan vi omgås og oplever hinanden. At besøge et svømmeanlæg er en særlig oplevelse, fordi vandet og det tætte fugtige rum ikke bare giver nye udfoldelsesmuligheder, men også er et rum, hvor brugerne på mange måder er optaget af andres hygiejne og bekymrer sig om at afskærme sig fra det, der er urent, uhygiejnisk, forurenet – overskridelsen af de konventioner, der sætter den grænse, oplever mennesker i alle kulturer som farefyldt. Bekymringerne om de farer griber i mange tilfælde ind i brugernes vurdering af svømmeanlæggenes rammer.

Evalueringen sætter i dette kapitel fokus på en række forskellige dimensioner ved svømmeanlæggenes fysiske rammer.

⁶ Mary Douglas, Purity and Danger, An analysis of the concepts of pollution and taboo. (Ark Edition 1984:7 (1966))

- Bassinerne**
 Bassinerne danner rammen for de fleste aktiviteter i svømmeanlæg. Variation i bassiners fysiske dimensioner og vandtemperatur betydning for brugernes oplevelse og understøtter forskellige udfoldelsesmuligheder. Bassiners dybde og kanter har blandt andet både støttende og udfordrende funktioner og henvender sig brugere med forskelligt færdighedsniveau, mens henholdsvis koldt og varmt vand i bassiner understøtter højintens træning eller afslapning og wellness.
- Understøttende faciliteter**
 Faciliteter som omklædningsrum, sauna, legeredskaber og opbevaringsmuligheder er centrale elementer i et svømmeanlæg for brugere og personale. For brugerne er der nogle faciliteter, der opleves som fundamentale og som selvfølgelige dele af svømmeanlæg, som eksempelvis omklædningsrum. Andre faciliteter, som eksempelvis koldvandskar, opleves som en udvidelse eller ekstra mulighed.
- Indeklima**
 Brugere oplever generelt, at der er behagelig luft og lys i anlæggene. Behagelig luft hænger særligt sammen med ventilationen i hallen og brugernes mulighed for at trække frisk luft. Lys har betydning for personalets overblik og orientering i anlægget og for brugeres oplevelse af en rekreativ stemning. Der er færre brugere, der oplever akustikken som god i svømmeanlæggene. Dog har lyd og akustik først betydning for brugere eller personale, i det øjeblik det direkte står i vejen for deres brug af anlægget.
- Sikkerhed og tryghed**
 Størstedelen af brugerne føler sig sikre i svømmeanlæggene. For brugere handler sikkerhed og tryghed primært om tillid til livreddere og om ikke at slå sig eller komme til skade. Fra livreddernes optik har svømmeanlæggets fysiske udformning og oversigtsmuligheder afgørende betydning.
- Design og kvalitet**
 Brugere oplever generelt, at anlæggene er flotte af udseende og bygget i god kvalitet. Brugernes oplevelse af udseende, handler særligt om nye eller anderledes udformede elementer og lysindfald. Angående svømme-

anlægs kvalitet har byggefejl og materialevalg særligt betydning for brugernes oplevelse.

- **Sammenspil med omgivelserne**

Det har betydning for brugernes oplevelse af svømmeanlæg, at der er samspil mellem svømmeanlægget og dets omgivelser. Det opleves som velfungerende, når svømmeanlæg forenes med omkringværende faciliteter, aktiviteter og foreningsliv, og når anlæg understøtter overgange mellem inde- og uderum. Det gøres eksempelvis ved at give brugere udsyn til omverdenen fra anlægget, eller mulighed for at bevæge sig mellem inden- og udendørs arealer.

- **Adgang og tilgængelighed**

Brugere oplever generelt, at svømmeanlæg har gode adgangsforhold, som særligt handler om transporten til og fra svømmeanlægget. Svømmeanlæg i byen skal kunne tilgås gående eller på cykel. Ved svømmeanlæg på landet, skal der være gode tilkørselsforhold og parkeringsmuligheder, fordi brugere kommer i bil. Generelt opleves anlæggene at være tilgængelige for personer med særlige behov. Det har betydning for brugerne, at de fysiske rammer er særligt tilpasset, eksempelvis i form af bløde overgange ved niveauforskelle i anlægget og støttefunktioner.

5.1 Bassinerne

Bassinerne er svømmeanlæggets hjerte; det er anlæggets samlingspunkt, hvor kerneaktiviteterne finder sted. Bevægelse i vand har mange forskellige udtryk og niveauer, som bassinernes udformning kan være med til at understøtte eller modvirke. I de fire anlæg er der eksempler på forskellige typer af bassiner. Evalueringen viser, at variationer i bassinernes størrelse, dybde, kant, temperatur og opdeling alle er vigtige elementer, når det kommer til at udfylde praktiske såvel som mere rekreative funktioner for brugeren. Det bliver udfoldet i de følgende afsnit.

5.1.1 Udformning

Bassinernes størrelse og form er med til at karakterisere hele anlægget og afgøre, hvorvidt det egner sig til badende og legende aktiviteter, og hvorvidt

der kan dyrkes forskellige sportsgrene i anlægget. Evalueringen viser, at bassinerne bedst møder sportsudøvernes behov ved at leve op til standarderne for "klassiske" bassiner, men at anlægget kan have mere rekreative kvaliteter for andre grupper ved at bryde med disse klassiske bassiner.

Et klassisk svømmebassin er udformet efter, at de skal danne den bedst mulige ramme for netop svømning. Svømmerne skal have mulighed for at svømme længst muligt uafbrudt, uden at støde ind i forhindringer. De fleste bassiner er udformet rektangulært med en lang og en kort side, så flest muligt svømmere på samme tid kan ligge side om side og svømme "baner". Samtidig er der lavet forskellige standarder for, hvor lange bassinerne er, så svømmere har mulighed for at konkurrere på samme distancer. I dag er de fleste bassiner derfor enten 25 meter eller 50 meter i længden, med 6-10 svømmebaner i bredden. Eksempler på de bassiner findes i Vejen Svømmehal, hvor der er et 25 meter bassin med 6 baner, og i Taastrup hvor der er et bassin med olympiske mål – 50 meter med 10 baner. Det er især svømmeanlæggenes organiserede brugergrupper, som nyder godt af de bassiner, da de fungerer optimalt for deres behov. Den type bassin giver foreningerne mulighed for at træne i forhold, som minder om dem, de skal konkurrere under. Det gælder særligt for svømmerne, der enten svømmer kortbanestævner (25 meter) eller langbanestævner (50 meter). I Taastrup Svømmehal har den fleksible løsning, med en hævesænkevæg i midten af bassinet, givet svømmerne mulighed for at træne begge discipliner, hvilket de oplever som en stor fordel. Det giver dem både mulighed for at variere deres træning mere og afholde flere former for stævner på "hjemmebane". Også andre sportsudøvere end svømmerne har tilpasset deres udøvelse til et "klassisk" bassin. Triatleterne er vandt til at træne svømning i den bassintype, og undervandsrugbyspillere træner og konkurrerer ofte i "den dybe ende" af et svømmebassin, som opfylder deres krav til banestørrelse og dybde. Det klassiske rektangulære bassin skaber dog ikke i sig selv de bedste rammer for de uorganiserede brugere, der kommer for leg og badning. Brugerne, der kommer for de legende aktiviteter i Taastrup, bruger således mange remedier som baderinge og skumplader. Som beskrevet i forgående kapitel, er Taastrup Svømmehal derfor også det anlæg, som brugerne vurderer, egner sig bedst til konkurrencesvømning, men dårligst til badning og leg.

En anden mulighed, når det kommer til bassinets udformning, er at ændre ved de klassiske mål og lave bassiner, der eksempelvis er mindre eller i andre mere runde former. Ved at lege med formen kan man skabe anderledes oplevelser hos brugerne. Det er bassinet i Valby Vandkulturhus et godt eksempel på. Selvom der er plads til 4 baner á 25 meter i det store bassin, er det udformet med mange vinkler og hjørner og hænger sammen med et mindre bassin, som samlet set gør det alt andet end klassisk. Det har vist sig at understøtte de legende eller rekreative aktiviteter, og de offentlige gæster, der kommer for at bade, sætter stor pris på det anderledes udtryk og de muligheder, som det giver dem. Omvendt har bruddet med den rektangulære form på bassinet også skabt udfordringer for svømmerne i anlægget. Fordi bassinets kanter ikke flugter med banerne i bassinet, har flere svømmerne oplevet, at de oftere lettere støder ind i kanterne. Det sker fx også, når de svømmer rygsvømning, og loftets linjer ikke følger bassinets form.

Jeg er super glad for 50 meter bassinet. Det er bare fedt. Så skal man ikke vende hele tiden.

(Mand, 36 år, Taastrup)

Jeg kan godt lide asymmetrien ved anlægget, det er dog et problem når jeg svømmer på ryggen. Det er svært at følge banerne og jeg har af den grundt oplevet at støde hovedet ind i kanterne. Derfor svømmer jeg ikke på ryggen mere.

(Kvinde, 65 år, Valby)

5.1.2 Dybde

Bassinerne i de fire svømmeanlæg har mange forskellige dybder. Hver dybde kan muliggøre aktiviteter for nogle brugere, og udfordre andre brugere, alt efter deres færdighedsniveau. Evalueringen viser her, at de bassiner, som har varierende dybde, kan bruges til flere forskellige former for aktivitet og opleves derfor også som velegne af flere forskellige brugergrupper.

Der er få faste standarder for dybden af bassinerne i et svømmeanlæg, men som regel findes der tre forskellige dybder, som bassinerne i de fire svømmeanlæg også er variationer af; et lavt, et mellem og et dybt bassin. De gennemgås heri forhold til, hvilke muligheder og begrænsninger de har for de forskellige brugergrupper.

Et lavt bassin kaldes ofte også et "børnebassin" eller et "soppebassin". Det er typisk mellem 0,3 - 0,6 meter dybt. Det skaber typisk gode rammer for de brugere, som ikke har de bedste svømmefærdigheder eller har brug for helt sikker grund under fødderne. Den type af bassiner findes i tre af svømmeanlæggene. Under besøgene blev de særligt brugt af de helt små børn eller nybagte mødre, som har deres børn med til babysvømning. Vandet i de lave bassiner er som oftest også varmere end de andre bassiner for at tilgodese netop de brugergrupper. Det oplever de forældre, der går til babysvømning, eller har små børn med i svømmeanlægget, er vigtigt for dem. De kan ikke have de små børn med i det køligere vand. Fordi bassinerne er varme, bliver de også ofte brugt til afslapning af større børn eller voksne, som dog har svært ved at lave aktiviteter, fordi bassinet er for lavt. Her kan det være en fordel med forskellige dybder i det lave bassin. Hvis der er flere niveauer i det lave bassin, kan det gøre det mere attraktivt for familier at bruge sammen. Det var fx oplevelsen i Ringkøbing, hvor mange forældre var glade for muligheden for at kunne flyde med i varmtvandsbassinets dybde ende, mens deres små børn kan lege i den lave ende.

Bassinerne med en "mellem" dybde, er ofte det store bassin, som bliver brugt til at svømme baner og dyrke motion. Det er typisk 1-1,8 meter dybt, og har nogle gange en "dyb ende", som er endnu dybere. Den type bassiner findes i alle de fire svømmeanlæg. For de mindre øvede svømmere eller brugere med tilgængelighedsudfordringer (som eksempelvis ældre), kan den dybde være god, fordi den giver mulighed for at svømme, samtidig med at man kan stoppe op og sikkert nå bunden. Det er derfor her meget svømmeundervisning foregår og også på den dybde, at der er mange vandgymnastikhold. Her oplever udøverne af vandgymnastik i Taastrup det som en fordel, at bunden kan sænkes og hæves i en del af bassinet. Det giver dem mulighed for internt på holdet at aftale, hvor dybt vand de har brug for, hvilket giver alle mulighed for at være med på holdet og trygt kunne nå bunden. Det kan dog også skabe udfordringer, hvis den bliver for lav, så de højeste deltagere ender med en større del af kroppen over vand og bliver afkølet. For de mere rutinerede svømmere kan det også være en udfordring, hvis det store bassin bliver for lavt. De skal have mulighed for at lave startspring fra kanten og lave kolbøttevendinger mellem bannerne, uden at de støder på bunden. Også svømmetrænerne mener, at det ikke nødvendigvis er en fordel, hvis det store bassin er for lavt. I Taastrup fremhævede en svømmetræner det således som en fordel, at børnene ikke kan nå bunden,

fordi det tvinger dem til at svømme mere, og stå mindre stille. I Taastrup oplever brugerne det således også som en stor fordel, at en del af det store bassin kan justeres i dybden, så de flestes behov kan tilgodeses.

Endeligt er der det dybe bassin, som ofte er 3,5 – 5 meter dybt, og er der hvor vipper eller udspring er placeret, hvorfor det også kaldes et "springbassin". Det er kun to af svømmeanlæggene, der har decideret dybe bassiner. Udover, at det giver mulighed for aktiviteter som udspring fra vippe eller tårn, er det også vigtigt for undervandsrugbyspillere, da deres sport kræver et bassin på min. 3,5 meters dybde. At komme på dybt vand kan også danne ramme om mere legende aktiviteter. Flere af de større børn, NIRAS mødte under besøgene i de to anlæg, øvede sig i dykning i bassinerne ved at dykke efter redskaber på bunden. Nogle steder som konkurrencer om, hvem der var hurtigst nede og oppe, og andre steder som udfordringer om, hvem der kunne dykke dybest. Når det så eksempelvis i Valby er valgt, at det dybeste bassin skal være to meter, skaber det trygge rammer for småbørnsfamilierne. Omvendt kan den maksimale dybde på to meter også opleves som kedeligt af de større børn.

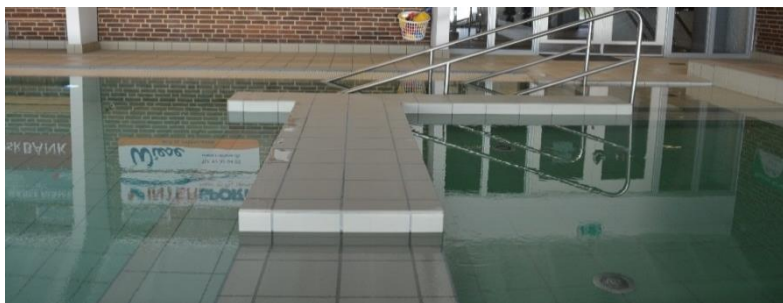

Foto 7. Soppebassin med overgang til resten af det lave bassin i Ringkøbing Svømmehal.

Vi er meget glade for det her med, at man kan gå direkte fra det lave til det dybere uden at man skal op af vandet. Vi leger og lærer at svømme og at blive tryk ved vandet, så vi er mest bare i varmtvandsbassinet [det lave bassin].

(Kvinde, 34 år, Ringkøbing Svømmehal)

Vi kastede dem [ringene] på det dybe og dykkede efter dem. Det ville være godt hvis der var dybere vand. Det er for let at få ringene op.
(Pige, 14 år, Valby Vandkulturhus)

5.1.3 Kant

Bassinernes kant markerer overgangen mellem det våde element og den faste grund. Det er herfra brugerne starter eller slutter deres aktiviteter i bassinet. Evalueringen viser, at kanterne både kan tjene praktiske formål og bruges som et redskab til udfoldelse; og når de er placeret og udformet rigtigt begge dele. Ved en forkert placering eller mangelfuld udformning kan de begrænse gæsternes brug af bassinet og i værste tilfælde udgøre en sikkerhedsrisiko.

Der er overordnet to slags kanter ved bassinerne; en kant over vandet og nogle gange en kant under vandet. Kanten over vand kan bruges til at stå på og holde overblik, eller til at komme i vandet. En lav kant kan gøre det lettere for brugerne at komme i vandet. Det er fx tilfældet med undervandsrugby, der kræver en lav kant, som det er let at komme op og ned af. I Ringkøbing svømmehal er der en lav kant i den ene ende af springbassinet, men i den anden ende har den alternative arkitektur givet en kant på over 1 meter. Det er medvirkende til, at bassinet ikke er egnet til at afholde konkurrencer i undervandsrugby. En høj kant kan dog fungere bedre til udspring og overblik. Jo højere kanten er, jo mere udfordrer den brugernes udspring, hvilket især appellerer til børn og unge brugere. Imellem to af bassinerne i Ringkøbing Svømmehal er der en høj kant, som fungerer som en slags "bro" mellem de to bassiner. Herfra hopper børnene i begge bassiner, men livreddere og svømmeinstruktører bruger den også meget til at holde opsyn med bassinerne. Fordi den ligger imellem to bassiner og er hævet et stykke over den lave kant, giver den et ideelt udsyn.

I dybere bassiner kan der også være en kant nede i bassinet, som svømmerne kan stå på. Den kan give tryghed for mindre erfarne svømmere og et hvil til dem, der svømmer baner. Dog skal kanten tænkes ind i designet af bassinet på en måde, der gør det let for brugerne at få støtte og uden, den

opleves som farlig. Det ses fx i Ringkøbing, hvor udformningen af kanten nede i springbassinet har været kilde til stor frustration blandt nogle brugergrupper. Kanten er udført som en glasfiberliste, der er sat på bassinvæggen i cirka 1,5 meters dybde. Listens fremspring fra kanten har betydet en del ulykker i forbindelse med træning i bassinet. Undervandsrugbyspillerne, der bruger bassinet, beretter om store hudafskrabninger, når de stiger op fra bunden af bassinet og bliver snittet af den udstående glasfiberliste.

Foto 8. Til venstre: Illustration af en ståkant, der ikke stikker ud i bassinet. Til højre: Ståkant i Ringkøbing Svømmehals springbassin.

Den kant der er lavet rundt i springbassinet; man smadrer skulderen når man svømmer op i den nede fra bunden
(Kommentar fra spørgeskemaundersøgelsen, Ringkøbing Svømmehal)

Vi er glade for den høje kant på bassinet, der virker som startskamler eller udkigspost for svømmetrænerne
(Mand, træner, Ringkøbing Svømmehal)

Den lave kant er også god til træning. Svømmerne kan løbe på kanten og få fart på når de springer i bassinet. Og rent livreddermæssigt er det godt, fordi man let kan trække nogen op af vandet og op på kanten.
(Mand, træner, Taastrup Svømmehal)

5.1.4 Temperatur

Vandets temperatur er en vigtig del af brugeroplevelsen i svømmeanlægge. Den optimale temperatur afhænger af, om bassinet fx skal give mulighed for, at børn og nogle bevægelsesudfordrede kan udfolde sig, eller om den skal være fordelagtig til mere intensiv svømmetræning. Kontraster i temperatur kan også udgøre en sanselig oplevelse i sig selv.

Varmtvandsbassiner skaber gode rum for svømmeanlæggenes mindste gæster, da børn og især babyer kan have svært ved at holde varmen, og her hjælper det varmere vand. Derfor skal brugerne fx have adgang til varmt vand, før anlægget er egnet til babysvømning, hvor temperaturen helst skal ligge på minimum 32 grader og op til 36 grader. Det varme vands betydning for de små brugere ses tydeligt i Taastrup Svømmehal, der som det eneste af de fire anlæg ikke har noget varmtvandsbassin. I spørgeskemaundersøgelsen har kun 1 % af brugerne i Taastrup angivet, at de bruger svømmeanlægget til babysvømning, mens gennemsnittet for svømmeanlæggene er 7 %.

Andre brugere med nogle typer af handicap eller sygdomme, kan også have stor glæde af varmtvandsbassiner, enten fordi de, som børnene, kan have brug for hjælp til at holde varmen, eller fordi varmen løser op for gigtplagede led og andre skavanker. I Vejen Svømmehal har gigtforeningen eksempelvis også stor gavn af de varme bassiner. For dem er det positivt, at der med tilbygning er lavet et nyt dybere varmtvandsbassin, hvor de kan have det meste af kroppen under vand samtidig med, at de har mulighed for at nå bunden. Før brugte de et soppebassin, hvor træningen foregik siddende eller på knæ, men nu kan de være stående og gående i det varme vand.

Til mere intensiv træning skal vandet være tilpas køleligt, for at brugerne kan komme af med den varme, kroppen generer. Det gælder eksempelvis for motionssvømmere eller konkurrencesvømmere. Derudover er det vigtigt for konkurrencesvømmerne, at temperaturen i bassinet har samme temperatur, som er en standard (27,5 grader), de møder i andre anlæg. På den måde træner de under samme betingelser og kan derfor yde deres optimale, når de er til stævner andre steder.

Foruden optimale temperaturer til bestemte formål kan kontrasten i temperatur også i sig selv være et mål. Mange brugere sætter pris på den kropslige oplevelse af at sænke sig ned i bassiner med varmt vand. Det ser man fx hos motionssvømmeren, der slapper af i varmtvandsbassinet efter endt træning, og bruger det som et rum til hvile og samtale. I Ringkøbing Svømmehal mødte NIRAS også flere børn, som har en fast rytme i brugen af de forskellige bassiner, hvor de først starter i de store køligere bassiner, for så at slutte af med at slappe af og "få varmen" i det varme bassin.

Hos andre brugere kan store kontraster i vandets temperatur være netop det, de kommer i svømmeanlægget for. Det ses fx i Vejen Svømmehal, hvor der kun er få meter mellem det udendørs, uopvarmede bassin og spaen indenfor, og hvor der er opstået en regulær vinterbadekultur. Det udendørs bassin bliver i vinterhalvåret ikke brugt til decideret svømning, men det er meget populært blandt brugerne at dyppe sig ned i det kolde vand, fx før eller efter en tur i saunaen.

Nu er jeg syg, det gør, at jeg ikke har så mange kræfter – i det kolde vand har jeg ikke kræfter til at holde mig varm. Nu da der er et varmtvandsbassin er jeg begyndt at komme igen, jeg håber at få lidt mere motion.

(Mand, 66 år, Vejen Idrætscenter)

Hvis varmtvandsbassinet ikke havde været her, så havde vi nok ikke snakket så meget sammen.

(Mand, 18 år, Ringkøbing Svømmehal)

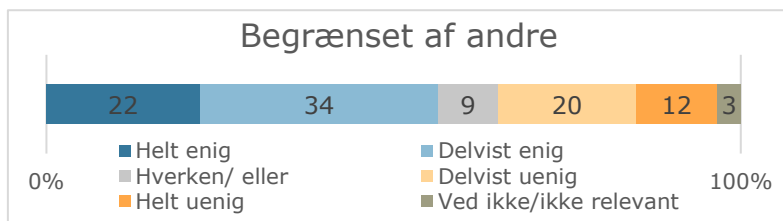
Når vi har været i det iskolde vand et par gange, helt nede i nærheden af 0 grader, så svæver vi lidt på lyserøde skyer i et stykke tid.

(Mand, 75 år, Vejen Idrætscenter)

Foto 9. Det nye store varmtvandsbassin i Vejen Svømmehal

5.1.5 Opdeling

Figur 5.1. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn? - Jeg kan bruge svømmehallen uden at blive begrænset af andre brugere. Vægtet gennemsnit af de fire svømmeanlæg (Se kapitel 9 for uddybning). N: 688.

Omkring en tredjedel af brugerne oplever, at deres brug af svømmeanlægget i større eller mindre omfang begrænses af andre brugere (se Figur 5.1). Evalueringen viser, at anlæggenes opdeling af bassinerne kan spille en stor rolle i den sammenhæng. Det har især betydning, om anlægget har store multifunktionelle bassiner, der skal tilgodese flere brugergrupper, eller om anlægget er delt op i flere forskellige bassiner med hver sin funktion.

Ved at opdele bassinerne opnås en række fordele, såsom muligheden for at målrette det enkelte bassin til en bestemt form for aktivitet. På den måde kan fx soppebassinet indrettes med en dybde, temperatur og kant, der bedst muligt understøtter leg og vandtilvæning. Andre bassiner kan ligeledes udformes til at understøtte motionssvømning, udspring, afslapning osv. Det giver mulighed for at have forskellige aktiviteter samtidigt, som banesvømning i ét bassin og udspring i et andet, uden at de forskellige aktiviteter forstyrrer hinanden. Det understøtter, at opdelt bassiner er med til at dæmme op for potentielle uoverensstemmelser og betyder, at brugerne i mindre grad føler sig begrænset af andre brugere. Det ser man fx i Vejen, hvor der er skabt rum til forskellige aktiviteter ved at dedikere forskellige bassiner og zoner dertil. I Vejen oplever 27 % af brugerne, at de i et større eller mindre omfang bliver begrænset af andre brugere.

Omvendt er der i multifunktionelle bassiner ofte større gnidningsflader mellem forskellige brugergrupper, når bassinerne skal dække flere modstridende

behov. Det ser man fx i Valby Vandkulturhus, hvor legeområde og motions-svømmebanerne er indrettet i samme bassin med indikationer af en opdeling mellem sig, men ikke nogen klar opdeling. I Valby oplever 40 % af brugerne, at de bliver begrænset af andre brugere i et større eller mindre omfang. Opdeling og målretning af bassinerne kan altså være med til at muliggøre, at forskellige aktiviteter er i gang samtidigt, uden at brugerne begrænser hinanden.

Opdelingen til flere bassiner kan dog optage plads og begrænse kapaciteten. Det betyder, at svømmeanlægget enten må udvides for at have samme kapacitet, eller at der samlet set kommer færre kvadratmeter med vand. At opdeling giver mindre kapacitet ses fx i Ringkøbing Svømmehal, hvor det store bassin tidligere husede både udspring/dykning og banesvømning, men nu det er opdelt som to selvstændige bassiner. Opdelingen har medført, at der nu er plads til færre svømmebaner i bredden i det store bassin og springbassinet er mindre, hvilket udfordrer minimumsmålene for sportsgrenen undervandsrugby, der er tilknyttet til Ringkøbing Svømmehal. Udvidelse af svømmeanlægget er en anden måde at opdele bassinerne uden at reducere kapaciteten, men da svømmeanlæg er dyre i opførelse og drift kan det være en økonomisk tung løsning.

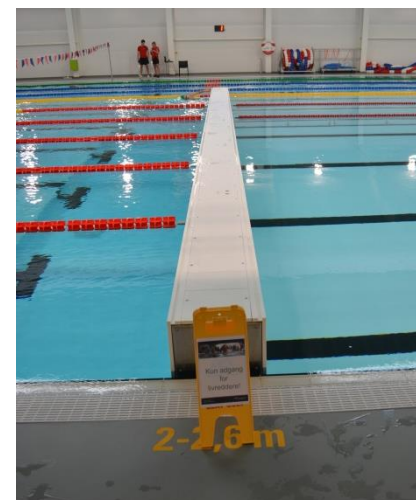

Foto 10. Hæve/sænkevæggen i Taastrup Svømmehal, som kan dele bassinet i midten

En midlertidig opdeling af et bassin giver en fleksibilitet, der gør, at samme bassin kan være egnet til forskellige brugergrupper og svømmeegenskaber uden at begrænse kapaciteten. Når der er mulighed for multiple funktioner, er der dog også, som uddybet ovenfor, potentielle modsatrettede ønsker, der kan komme i konflikt. Det ses i Taastrup Svømmehal, hvor der er mulighed

for en midlertidig opdeling ved at løfte dele af bassingulvet, så vanddybden her kan tilpasses forskellige aktiviteter. Her kan brugerne være uenige om, hvad der så er den rette dybde for det hævede gulv, fordi det netop er muligt at ændre.

Her er både varmt og koldt, stille og larm, lavt og dybt.
(Pige, 11 år, Vejen Idrætscenter)

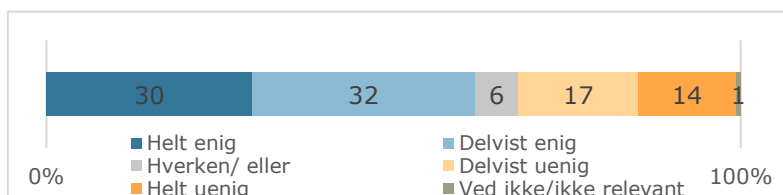
Selvom der er en opdeling i tidspunkter for legetøj i vandet og ikke, så tager det lang tid at skifte fra leg til banesvømning, tid der går ud over banesvømningen!
(Kvinde, 50 år, Ringkøbing Svømmehal)

Der var en der gerne ville have den [dybden] på 120 cm, mens de andre på holdet gerne ville have den på 130. Sådan kan man blive ved. Hvis den var 120 hele tiden så ville folk ikke brokke sig over det.
(Mand, medarbejder, Taastrup Svømmehal)

5.2 Understøttende faciliteter

Udover bassinerne, har andre faciliteter væsentlig betydning for brugere og medarbejders oplevelse af svømmeanlæggene. I nedenstående afsnit udfoldes perspektiver på faciliteter som omklædningsrum, sauna, vipper og legesager samt rum til opbevaring af redskaber og andre remedier. Afsnittene berører, hvordan nogle af faciliteterne forventes at være i et svømmeanlæg og anses som selvfølgheder, mens andre faciliteter opleves som udvidelser eller ekstra muligheder for svømmeanlæg.

5.2.1 Omklædning

Figur 5.2. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn? – Omklædningsrummene passer til mine behov. Vægtet gennemsnit af de fire svømmeanlæg. (Se afsnit 9 for uddybning) N: 688.

Et besøg i et svømmeanlæg indebærer et besøg i omklædningsrummene. Det er her, skiftet fra hverdagstøj til badetøj finder sted, og hygiejneforskrifterne bliver overholdt med den rette afvaskning. Omklædningsrummene har således en central og nødvendig funktion i svømmeanlæg. 31 % af brugerne i de fire svømmeanlæg oplever dog, at omklædningsrummene ikke passer til deres behov. Evalueringen viser, at brugernes behov dels knytter sig til oplevelsen af at have plads nok i omklædningsrummene. Dels handler brugernes behov om blufærdighed og mulighed for at afklæde sig i private omgivelser.

Det står centralt for brugerne, at de oplever, at de har plads til opbevare ejendele, til at klæde om og til at vaske sig. Plads i omklædningsrum handler således både om skabsplads, plads til at lægge ting fra sig, manøvreplads mellem bænke og skabsrækker og plads under bruserne. Plads i omklæd-

ningsrum kan blive udfordret af holdskifte mellem forskellige brugergrupper, der skal bruge omklædningsrum i overlappende tidsrum. Det sker eksempelvis, når et hold af svømmere er på vej ud af svømmeanlægget efter endt undervisning, mens et andet hold er på vej ind. Omklædningsrum skal således have kapacitet til også at matche holdskifte, såfremt pladsen ikke skal opleves som trang. Nogle brugergrupper har desuden brug for lidt mere plads end de fleste. Eksempelvis har småbørnsfamilier brug for plads til at stille barnestolen og til at have sine ejendele i puslerum, for ikke at skulle bevæge sig frem og tilbage mellem pusleplads og skab og dermed efterlade barnet alene. Ældre og funktionsbesværede har ligeledes brug for at have meget plads at færdes på, hvilket evalueringen går i dybden med i afsnit 5 om adgangsforhold og tilgængelighed.

Omklædningsrummene danner de fysiske rammer om den særlige situation, det er for brugere at afklæde kroppen i et rum sammen med andre fremmede. Blufærdighed og normer omkring afklædning kan blive udfordret i omklædningsrummene. Det gælder særligt for forældre med børn af det modsatte køn, personer med en anden blufærdighedskultur eller personer, der gennem operationer eller andet har oplevet forandringer af deres krop. Her viser evalueringen, at omklædningskabiner kan være med til at tilgodese denne gruppes behov. De muliggør, at man individuelt eller i mindre grupper kan klæde om og/eller afvaske sig i mere private omgivelser. Kabinerne kan være med til at åbne døren til svømmeanlægget for nogle brugere, der ellers ikke var kommet. Dog kræver individuelle omklædningskabiner ekstra plads, der som nævnt opleves som en mangelvare flere steder.

Hvis omklædningsfaciliteterne understøtter brugerens behov, er det ikke nødvendigvis noget, de gør opmærksom på, når de fortæller om deres oplevelser af svømmeanlæggene. Hvis brugerne omvendt oplever, at eksempelvis funktionaliteten er udfordret i omklædningsrummene, fylder det meget i deres samlede oplevelse af svømmeanlægget. Det indikerer, at brugerne tager det som en selvfølge for deres besøg, at der er gode omklædningsforhold. Det afspejler sig blandt andet i brugernes svar i henholdsvis Ringkøbing og Taastrup Svømmehal. I Ringkøbing Svømmehal nævner brugerne ikke omklædningen i deres fortælling om den samlede oplevelse af svømmehallen. Ved spørgsmål specifikt til omklædningsrum udtrykker brugerne tilfredshed. Særligt opleves der at være meget plads i omklædnings- og bruserum,

og at der er nok skabsplads. Brugernes tilfredshed med omklædningsrummet ses også i spørgeskemaundersøgelsen, hvor kun 5 % af brugerne i Ringkøbing Svømmehal ikke oplever, at omklædningsrummene passer til deres behov. Omvendt fylder omklædningsfaciliteterne generelt meget i interview med brugere fra Taastrup Svømmehal. Her opleves omklædningsrummene som for små, og de mener, der er for få bænke og brusere. Særligt når der er klub- eller skolesvømning, hvor der er mange, der bruger omklædningsfaciliteterne på samme tid. Det understøttes yderligere af, at 61 % af brugerne i Taastrup Svømmehal ikke mener, at omklædningsrummene passer til deres behov.

Omklædningen er meget kritisabel. Vi står som sild i en tønde. Det er svært at få plads.

(Kvinde, 70 år, Taastrup Svømmehal)

Mere plads i omklædningen, der er rift om brugerne nu hvor der fx også er en 5. klasse her.

(Mand, 66 år, Vejen Idrætscenter)

[Omklædningen?] Det kunne ikke være bedre! Måske kunne der være nogle enkelte baderum, så muslimske kvinder også vasker sig. Men jeg savner ikke noget, her er massere af plads.

(Kvinde, 64 år, Ringkøbing Svømmehal)

5.2.2 Sauna

Saunaer har ikke en nødvendig funktion i et svømmeanlæg på samme måde som omklædningsrum. Men en sauna er en klassisk facilitet i svømmeanlæg, som de fleste brugere opfatter som en integreret del af et velfungerende svømmeanlæg. Evalueringen viser, at saunaens funktioner som en sanselig oplevelse og som et socialt rum er vigtig for brugerne. I den forbindelse er kontrasten i temperatur og saunaens placering og tilgængelighed centrale temaer, der bliver udfoldet i det følgende.

Mange brugere opfatter det som en selvfølge i svømmeanlæg, at der er en sauna. Såfremt, der ikke er en sauna i et svømmeanlæg, er det således en kilde til frustration hos brugerne. Det kommer blandt andet til udtryk i Taastrup Svømmehal, hvor der ikke er opført en sauna i den nye hal, og hvor

den gamle bygning med en sauna er under renovering. Mange brugere udtrykker stor utilfredshed med det og opfatter det som en forglemmelse eller fejl.

Der er dog sauna i både Valby, Vejen og Ringkøbing Svømmehal. Svømmeanlæggene har forskellige typer af saunaer med variationer af luftfugtigheder, temperaturer og varmekilder. Som nævnt i afsnit 4.4 om wellness og afslapning, er saunaen et rum, brugerne benytter for at give kroppen nogle sanseindtryk og en følelse af velvære. I den traditionelle sauna er det særligt kontrasten mellem det varme indenfor og det kolde udenfor, der er i fokus. Her er det vigtigt, at varmen holdes inde, så temperaturen er tilstrækkelig høj. En dør, der ikke slutter tæt, så det trækker udefra, er både et irritationsmoment for brugere og medfører tab af energi, som det eksempelvis ses er tilfældet i Vejen Svømmehal.

Derudover er det vigtigt for mange brugere, at saunaen er et lukket, privat rum, hvor de ikke ønsker at føle sig til skue. Saunaen er på den måde et mere intimt rum, end andre af anlæggets rum. I Ringkøbing Svømmehal udfordrer det eksempelvis nogle brugere, at man kan se ind til saunaen gennem vinduespartierne, der ellers giver en flot udsigt over fjorden.

Foto 11. Til venstre: Spand med koldt vand der kan tippes. Til højre: Sauna og uopvarmet bassin udendørs.

Saunaen er også et vigtigt rum til socialisering. Ophold i sauna er en del af mange brugeres rutiner og fungerer fx som et uformelt samlingsrum efter morgensvømming eller holdtræning. Saunaen kan desuden være omdrejningspunktet for sociale begivenheder som saunagus, dirigeret af en gusmester. Der afholdes blandt andet saunagus i Vejen og Valby, hvor brugerne samles om oplevelsen med forskellige dufte, vifter og højere varme end normalt. Derforuden er saunagus en tilbagevendende aktivitet, som brugerne kan deltage i regelmæssigt.

Saunaens funktion som et socialt rum kan understøttes og udfordres af dens placering i svømmeanlægget. Traditionelt har saunaer været en del af omklædningsrummene og har derfor også været kønsopdelte. Derudover er der ofte forholdsregler om brug af saunaen uden badetøj. I Vejen er saunaen trukket ud af omklædningen og er placeret mere centralt i svømmeanlægget. Det gør det muligt at benytte saunaen på andre tidspunkter end i yderpunkterne af besøget. Det betyder også, at saunaer kan benyttes af begge køn, hvilket mange brugere oplever som en god tilgang. Omvendt betyder det, at badetøj bliver påbudt og saunabesøget ikke kan ske efter afvaskning. Det kan kollidere med nogle brugeres forventning til, at besøg i svømmeanlæg afrundes i saunaen.

Der er separate saunaer til mænd og kvinder, så når min kæreste er med, så sidder hun derinde helt alene i mørket imens jeg sidder og snakker med en masse fyre, hvor hun sagtens kunne have været med.
(Mand, 26 år, Ringkøbing Svømmehal)

Der er ikke nogen sauna. Det er vi mange der er utilfredse med, at de glemte at lave den.
(Kvinde, Svømmer, Taastrup Svømmehal)

En-mands saunaen. Den er placeret midt i hallen, så folk de kan ikke lade være med lige at kigge ind af ruden. Så sidder man der som løven i et bur.
(Mand, 26 år, Ringkøbing Svømmehal)

5.2.3 Vipper og legeredskaber

Som nævnt i kapitel 4.3 om badning og leg er det størstedelen af brugerne, der oplever, at svømmeanlæggene er egnet til badning og leg. Vipper og andre legeredskaber, der skaber de fysiske rammer for badning og leg, kan være kilden til mange timers underholdning for børn og barnlige sjæle. Evalueringen viser, at der er forskel på, hvilken oplevelse legefaciliteter giver brugerne afhængigt af, om faciliteterne er fastmonterede og en fast del af svømmeanlægget, eller om faciliteterne er flytbare, bevægelige og kan tages frem ved lejlighed.

Legeremedier som vipper, klatrevæge og rutsjebaner er fastmonterede i svømmeanlæg og er dermed en fast del af faciliteterne. Det betyder, at brugerne kan glæde sig til og forvente at gøre brug af faciliteterne ved et besøg. I Vejen Svømmehal oplever institutioner eksempelvis, at eleverne sjældent glemmer svømmetøjet til skolesvømmning, fordi de ser frem til at bruge vipperne i slutningen af undervisningen. Betydningen af at have faste legeelementer i svømmeanlæg står også tydeligt frem i Taastrup Svømmehal, som er det eneste af de fire anlæg, hvor de ikke er faste legeremedier. Her udtrykker flere brugere megen frustration over, at der hverken er vipper eller rutsjebane, hvilket også indikerer, at svømmeanlæg forventes at have faciliteter til basale former for leg i vand.

Foruden de fastmonterede legeredskaber kan svømmeanlæg have andre mobile og flytbare legeredskaber, der kan skabe værdi for brugerne. Det ses

blandt andet i Ringkøbing Svømmehal, hvor der er mulighed for at tage store baderinge frem, hvor børn og unge kan afprøve kræfter med balancen. Derudover er der lavet redskaber, som kan sænkes ned i 25-meter bassinet, hvor brugerne kan lege, kæmpe og udfordre hinanden på de forskelligt udformede bjælker.⁷ Et andet eksempel ses i Taastrup Svømmehal, hvor personalet kan tage et stort, oppusteligt badedyr frem, som brugerne kan kravle op på, glide ned af og hoppe ud fra. Ulempen ved de mobile legeredskaber er, at de typisk optager plads fra andre aktiviteter i bassinerne og er tidsafgrænsede. Brugerne kan således ikke altid regne med, at legelementerne er fremme, når de bruger svømmeanlægget. Evalueringen viser dog, at værdien ved de bevægelige og flytbare redskaber blandt andet knytter sig op på deres sensationsværdi, ved netop at være midlertidige elementer i svømmeanlæggene.

Det er fedt med den der hund, ikke? [oppustelig plastik hund]. Men måske ville det være fedt med en forhindringsbane. Jeg ved, de har sådan en løber fx, hvor man kan løbe på vandet. Den kunne de godt tage frem.
(Pige, 12 år, Taastrup Svømmehal)

Der er ikke nogen rutsjebane. Hvis der var en, ville jeg bruge den hele tiden, fordi det svinger sådan [viser med armene] og det går stærkt, og så kilder det i maven.
(Pige, 11 år, Taastrup Svømmehal)

Der er et afsæt [tårn], men det er for højt til vores børn. Vipper fungerer godt til børn, der skal prøve grænser af. Det er sjovt og motiverende, når de skal vænne sig til vandet.
(Kvinde, 45 år, Ringkøbing Svømmehal)

5.2.4 Opbevaring

Forskellige typer af klubber og aktivitetstilbud i svømmeanlæggene kræver forskellige remedier og ting, der tages frem efter behov og pakkes væk, når nye aktiviteter skal til. Det gør opbevaring til en vigtig del af anlæggenes faciliteter. Opbevaring kan være kroge af svømmeanlæggene, hvor bestemte

⁷ Dog er motoren ikke udviklet til at klare den meget klorholdige miljø, og er sat ude af drift, indtil mere modstandsdygtige løsninger findes.

ting har deres plads, når de ikke er i brug, eller være deciderede depotrum. Evalueringen viser, at opbevaring særligt er en problemstilling for personale, foreninger og klubber, tilknyttet svømmeanlæggene. God plads til opbevaring og depotrum med let adgang fra bassinerne er særligt vigtig.

Flere af klubberne og foreningerne, NIRAS har talt med, opbevarer deres redskaber i svømmeanlæggene. Her er det vigtigt for dem, at de kan tilgå deres ting på en hurtig og sikker måde. Det er bekvemmeligt, når opbevaringen ligger i umiddelbar forlængelse af bassinerne og som en integreret del af anlægget, så redskaber hurtigt og ubesværet kan hentes frem. Depotrum, der er placeret oppe eller nede af trapper opleves omvendt som besværligt for personale og klubber. Det ses eksempelvis i Valby og Ringkøbing Svømmehal, hvor brugerne skal forlade bassinerne og dét, de var i gang med for at hente udstyr. Derudover, kan det være en udfordring i forhold til sikkerheden, at opbevaringsmulighederne ikke er i hallen, da det kan være tungt at løfte redskaber, og gulvet kan være glat. Adgang med elevator kan afhjælpe udfordringen med glatte eller stejle trapper, hvis opbevaringen er i et andet niveau.

Det er lidt ærgerligt, at vi har alle vores ting i kælderens. (...) Det er bare lidt besværligt.
(Kvinde, træner, Valby Vandkulturhus)

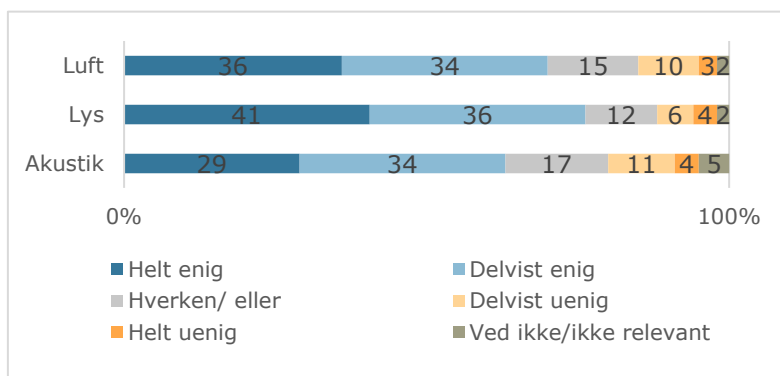
Det er samme slags fliser derned af trappen [til depotrummet], det er meget glat. Rigtig, rigtig glat. Så fik man smurt et eller andet på, malet det, og så blev gulvet dernede også glat. (...) man bliver nødt til at tænke på, hvordan man skal opbevarer redskaberne
(Kvinde, træner, Ringkøbing Svømmehal)

Det havde været rart med noget depot. I weekenden ville det fx være rart med et sted hvor man kunne lægge legetøjet. Fordi der kan ikke være ligeså meget. Så ville det være rart med noget integreret opbevaring, men det er der ikke, så det ligger bare alt sammen ude. Det ville have været godt, hvis det var blevet tænkt ind.
(Kvinde, medarbejder, Valby Vandkulturhus)

5.3 Indeklima

Svømmeanlæggene har et markant anderledes indeklima end andre sportsfaciliteter. Det skyldes især, at de indeholder store bassiner med vand. Vandet skal holdes varmt og rent, hvilket også giver en højere luftfugtighed og temperatur i selve hallen, sammen med en umiskendelig lugt af klor. Vandets blanke overflade stiller krav til belysningen – både for dem, der skal kunne se, hvad der foregår nede i vandet, og dem nede i vandet, som skal orientere sig. Vandet skaber samtidig et vådt miljø hele vejen fra omklædningsrummene og ind til bassinet. For at håndtere det, er svømmeanlæg ofte fyldt med hårde overflader, som giver en særlig akustik i anlæggene, idet lyden kastes rundt mellem de hårde overflader.

I det følgende uddybes det, hvilke forhold der kan have betydning for indeklimaet, og hvilken betydning det har for brugernes udfoldelsesmuligheder og personalets arbejdsmiljø.

Figur 5.3. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn? - Der er en behagelig akustik (lyd) i svømmehallen, - Der er et behageligt lys i svømmehallen, - Der er en behagelig luft i svømmehallen. Vægtet gennemsnit af de fire svømmeanlæg (Se afsnit 9 for uddybning). N: 688.

5.3.1 Lys

Lyset i et svømmeanlæg tjener overordnet to formål; et praktisk i forhold til, at brugere og personale kan orientere sig og holde overblik, og et rekreativt i forhold til at sætte en bestemt stemning for gæsterne. Lysforholdene er generelt noget, som anlæggets personale går mest op i, og som i mindre grad fylder for brugerne. I spørgeskemaundersøgelsen svarer i gennemsnit 77 % af brugerne, at der er et behageligt lys i svømmeanlægget.

Lysets praktiske funktion er særlig udtalt i forhold til at kunne se, hvad der sker nede i vandet. Livredderne skal kunne se, om der er gæster under vandet, svømmetrænerne skal kunne følge med i svømmernes undervandsteknik og både gæster og svømmere skal kunne orientere sig i vandet. Det stiller særlige krav til lysets styrke, og hvilken vinkel det kommer fra. Er lyset for svagt, kan det ikke lyse bassinet ordentligt op, mens et for stærkt lys kan skabe genskær og blinde vinkler i bassinet. Derfor er mange svømmeanlæg også udstyret med undervandslys, som kan lyse bassinet op nedefra. I Tastrup Svømmehal forklarer både personale og brugere, at de oplever udfordringer med lyset, fordi lamperne i loftet giver genskær i vandet. I modsætning til de andre anlæg, er der her hverken undervandslys eller naturligt lysindfald. I stedet lyser stærke lamper direkte ned i vandet, hvilket nogle af livredderne oplever at blive blændet af. Nogle af svømmerne savner også undervandslyset, fordi det giver bedre mulighed for at se teknik under vandet.

Lyset kan også have en rekreativ funktion ved at bruge det til at skabe stemningen i et rum eller et område af svømmeanlæggene. Det er især dæmpet og farvet lys eller naturligt lys, der kan have en funktion her. Dæmpet lys eller farvet lys kan være med til at sætte en særlig stemning for en aktivitet eller et rum. I Vejen Svømmehal er lyset eksempelvis afdæmpet og i "bløde" farver i både wellness- og stilleområdet. Brugerne oplever, at det er med til at give mere ro, idet de naturligt forbinder det med et mere afslappende og stille miljø. I Ringkøbing Svømmehal bruges undervandslyset, som kan skifte farve, til at skabe et mere "legende" miljø, hvilket er særligt populært hos børnene. Under NIRAS' besøg blev det farvede lys tændt til "familie-svømning" om aftenen, der indikerede en overgang til en anden måde at bruge hallen på.

Evalueringen viser også, at særligt det naturlige lys kan have stor rekreativ værdi for brugerne. Det kan være med til at åbne anlæggene op og gøre, at det opleves mere lyst og åbent for brugerne. Det kommer eksempelvis til udtryk i Valby, hvor mange brugere forklarer, at de godt kan lide, at de store vinduespartier giver dem mulighed for at se og mærke sollyset i vandet og på egen krop. Lignende oplevelser har brugerne i Ringkøbing, hvor der ligeledes er et stort åbent vinduesparti i hallens ene side. På samme måde som med det elektriske lys, kan det naturlige lysindfald dog også blive for stærkt og udfordre oversigtsforholdene. I Ringkøbing har instruktørerne således også oplevet, at det kan være svære at undervise på meget solrige dage, fordi eleverne bliver blændet, når de skal se op på dem.

Foto 12. Loftet i Vejen Svømmehal med farvet lys og ekstra akustisk beklædning.

Evalueringen peger på, at det særligt er det naturlige lysindfald, som brugerne bemærker, når de skal afgøre, om anlægget har et behageligt lys. Det afspejles også i spørgeskemaundersøgelsen. Her angiver flest brugere i de to anlæg med det største naturlige lysindfald, Ringkøbing og Valby, også, at lysindfaldet er behageligt (hhv. 83 % og 84 %), mens der er færrest, der oplever det som behageligt i Taastrup, hvor der stort set intet naturligt lysindfald er (61 %).

De her vinduer om dagen, når solen skinner, så bliver der helt lyst op herinde og det giver noget luft. Det gør bare at der er luftigt og lyst. Det giver bare en positiv stemning tror jeg.
(Kvinde, 46 år, Valby Vandkulturhus)

Det her lys jeg få i øjnene lige nu – det giver refleksion i overfladen. (...) Det kan være svært at se bunden i refleksion fra lyset. Det er meget noget mine kollegaer siger. Jeg kan ikke se hvis en dykker lidt. I enden kan jeg se en del bedre, men der er for langt fra enden [at svømme ud]
(Mand, livredder, Taastrup Svømmehal)

Der kan godt været lidt genskær i vandet fra lyset når det står lige ind, men det er bare dejligt med sol.
(Kvinde, medarbejder, Valby Vandkulturhus)

Det giver nogle flere sanseindtryk for børnene, at der er boblebadet her med lys og bobler.
(Kvinde, 35 år, Ringkøbing Svømmehal)

5.3.2 Luft

Luften i et svømmeanlæg er meget karakteristisk i forhold til andre sportsfaciliteter. Luften er varm, med høj luftfugtighed og en lugt af klor. Når bade-gæsterne har været i vandet og har våd hud, kan luften mærkes kold, mens instruktører eller livreddere, der går på kanten, kan have det meget varmt. Det er særligt personalet og de svømmere, der opholder sig lang tid i svømmeanlægget af gangen, som bemærker luftkvaliteten, mens det ikke fylder så meget for gæster, som er i anlægget kortere tid af gangen. I gennemsnit mener 70 % af brugerne i de fire anlæg, at der er en behagelig luft inde i hallen. Evalueringen viser, at oplevelsen af en behagelig luft i hallen særligt hænger sammen med ventilationen i hallen og muligheden for at trække frisk luft.

Det er typisk svømmeanlæggets personale, som livreddere og bademestre, der er opmærksomme på luften i hallen. De færdes mange timer inde i hallen, og for dem handler det derfor ikke om en brugeroplevelse, men om et arbejdsmiljø. Derfor har man i flere svømmeanlæg også ekstra personale på arbejde således, at der kan køres skiftehold på kanten, og den enkelte medarbejder ikke skal være i hallen længere i perioder uden pauser. Det, som personalet særligt er opmærksomme på, er hallens ventilationsanlæg, og om det kan holde den rigtige temperatur, luftfugtighed og udluftning. Er luftfugtigheden for høj, bliver det et meget varmt miljø at færdes i, mens en for lav luftfugtighed kan udtørre halse og svælg. Derfor er luften også først noget

som personalet for alvor bemærker, når ventilationen ikke virker. Et tydeligt eksempel på det er i Taastrup Svømmehal, hvor der siden det nye anlægs indvielse har været store udfordringer med ventilationsanlægget. Det går ofte ned, eller udlufter ikke nok, hvilket i perioder har resulteret i så dårlig luftkvalitet, at medarbejdere er blevet syge, og hallen har måtte lukkes ned⁸.

Konkurrensvømmerne, der også opholder sig i længere perioder i hallen, er også opmærksomme på luften. Det er en kendt udfordring indenfor svømmeverdenen, at mange svømmere udvikler astma, hvilket ofte tilskrives dårlig luft i svømmeanlæggene. Svømmernes oplevelse af luften kan dog adskille sig fra personalets, idet de tilbringer det meste af deres tid i hallen i bassinet. Derfor er de mere optagede af ventilationsforholdene i vandoverfalden, end i hele hallen. Det betyder også, at nogle svømmere i Taastrup Svømmehal paradoksalt nok fremhæver luften som en af fordelene ved den nye hal, selvom hallens tydeligvis kæmper med udfordringer i forhold til ventilationssystemet. De lægger vægt på, at der ikke er høje kanter langs kanterne i bassinet, hvilket giver mere luftcirkulation langs vandoverfladen.

De gæster, der kommer mere sporadisk og i kortere perioder i svømmeanlæggene, som eksempelvis gæster i den offentlige åbningstid, bemærker ikke så meget ved luften i anlæggene, udover at den er, som den nu er i svømmeanlæg. Enkelte ser det dog som en fordel i de anlæg, hvor der er mulighed for at gå udenfor, som det er tilfældet i Valby Vandkulturhus og særligt Vejen Svømmehal. Det giver dem mulighed for at "trække frisk luft", hvis de er længere tid i hallen, hvilket også personalet kan nyde godt af.

Evalueringen viser således, at brugere og personales oplevelse af luften i svømmeanlægget hænger sammen med hallens ventilation og kan blive påvirket positivt af muligheden for at trække udenfor. Det afspejles også i spørgeskemaundersøgelsen. Her er det Vejen Idrætscenter, hvor flest brugere (80 %) oplever, at luften er behagelig, og som også er et af de anlæg med bedst muligheder for at gå udenfor. I den anden ende ligger Taastrup,

⁸ Se fx <https://www.tv2lorry.dk/artikel/daarligt-indeklima-lukker-svoemmeal-personalet-bliver-syge>

hvor der har været problemer med ventilationsanlægget, og kun 52 % af brugerne mener, at der er en behagelig luft i anlægget.

Der er mere klor i børnebassiner [som der ikke er nogle af i hallen]. Så det er fint her. Og udluftningen fungerer fint.

(Kvinde, Livredder, Taastrup Svømmehal)

Det er meget dårligt rent byggeteknisk. Ventilationen vil stadig ikke rigtig virke efter 10 mdr. Det må jo være mangel på vilje [fra de ansvarlige håndværkere].

(Mand, seniormedarbejder, Taastrup Svømmehal)

5.3.3 Lyd

Akustikken kan ofte være en udfordring i sportsfaciliteter, hvor mange mennesker skal være sammen i store rum, og der både bliver snakket, leget og råbt. I svømmeanlæg bliver den udfordring ofte større, fordi der inde i hallen er fyldt med hårde overflader (fx fliser eller beton), som kaster lyden rundt i rummet. Det gælder også i de fire anlæg i evalueringen. Ud fra spørgeskemaundersøgelsen er akustikken det punkt ved anlæggene, som får den dårligste vurdering af brugerne, idet kun 63 % af brugerne i gennemsnit mener, at der er en behagelig akustik i hallerne. Af de kvalitative interviews med brugerne fremgår det dog, at mange heller ikke forventer en behagelig akustik i et svømmeanlæg; man ved godt, at lyden kan være en udfordring. Evalueringen peger her på, at lyd og akustik først får en betydning for brugere eller personale, i det øjeblik, det direkte hæmmer dem i deres brug af anlægget.

De fleste brugere af svømmeanlæggene vil gerne kunne tale sammen med andre, uden at behøve at råbe. For dem, der kommer for wellness eller afslapning i svømmeanlæggene, er det også vigtigt, at der er områder i anlægget, hvor der er nogenlunde fredeligt. Det har man særligt arbejdet med i Vejen Svømmehal. Her er der i den nye tilbygning både lavet et særligt lyd-dæmpende loft i "spaområdet", og derudover er lokalet med varmtvandsbassiner blevet til et "stilleområde", hvor gæsterne bliver bedt om at holde lydniveauet nede. Det sætter brugerne også pris på, og det er noget af det, som er med til at understøtte den afslappende oplevelse, som wellnessfaciliteterne ellers lægger op til. Omvendt oplever man dog også i Vejen, at der

er udfordringer med akustikken i det nye dampbad, hvor de hårde vægge gør, at det kan være svært at føre en samtale, hvis man er flere i rummet af gangen.

For personalet, både livreddere og instruktører, er det vigtigt at kunne råbe folk op i hallen. Livredderne skal kunne komme i kontakt med hinanden og gæster i andre dele af bassinet, ligesom instruktørerne skal kunne instruere store grupper af svømmere af gangen. For dem er det en fordel, at man i nogle haller har delt bassinerne op i forskellige afsnit eller områder, som det er tilfældet i eksempelvis Ringkøbing Svømmehal og Valby Vandkulturhus. Det hjælper dels på akustikken, at det hele ikke er et stort åbent rum, men det gør også, at det er lettere at komme i kontakt med alle i samme bassin.

Fordi akustik og lyd, for langt de fleste brugere, ikke fylder så meget i deres oplevelse af svømmeanlægget, er det også vanskeligt at afgøre, hvilke faktorer der har størst betydning for, om akustikken opleves som god eller ej. Af spørgeskemaundersøgelsen fremgår det dog, at der kan være stor forskel på oplevelsen i de enkelte anlæg. Mens 78 % af brugerne i Ringkøbing oplever, at akustikken er god, gælder det kun for 48 % af brugerne i Taastrup.

Generelt er det meget rart, at det er delt op. Så man har varmvandsbassinet for sig selv. Det larmer meget at være i svømmehallen og så er det godt, at det hele ikke er samlet.

(Kvinde, 35 år, Valby Vandkulturhus)

[Der er god lyd] alle steder undtagen inde i dampbadet. Hvis der sidder nogle og snakker ret højt, så er det vanskeligt, at høre, så må vi ud i boblebadet for at få snakket færdigt derude.

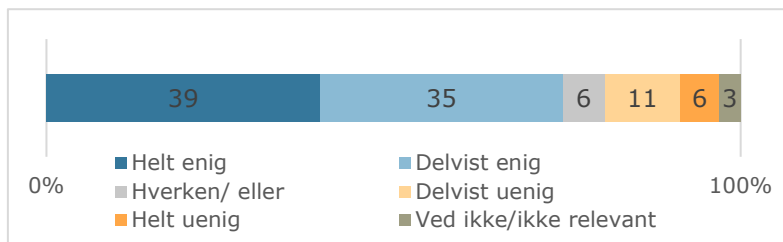
(Mand, 82 år, Vejen Idrætscenter)

Akustik, det er altid svært i en svømmehal, det er ikke let.

(Kvinde, svømmetræner, Ringkøbing Svømmehal)

5.4 Sikkerhed og tryghed

En betingelse for, at svømmeanlæg bliver brugt, er, at brugerne føler sig sikre og trygge. Størstedelen af brugerne har denne oplevelse, som det fremgår af nedenstående figur. Evalueringen viser, at for brugerne handler sikkerhed og tryghed dels om tillid til livreddere, svømmeanlæggets fysiske udformning og oversigtsmuligheder, samt om der er umiddelbare risici for at slå sig eller komme til skade.

Figur 5.4. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn? – det er en sikker svømmehal at færdes i. Vægtet gennemsnit af de fire svømmeanlæg (Se kapitel 9 for uddybning). N:688.

Evalueringen peger på, at brugerne i de fire svømmeanlæg blindt har tillid til, at livreddere sørger for at holde svømmeanlæg sikre. Gode livreddere karakteriseres som synlige, aktive og hjælpsomme af brugerne, og det fremstår som underforstået, at de har evner og kundskaber til at redde liv. Brugernes tillid til livredderne kan forklares med, at det er de færreste drukneulykker i Danmark, der sker i svømmeanlæg⁹.

Svømmeanlæggenes fysiske udformning danner rammerne for livreddernes arbejde. For livreddere er det afgørende med gode oversigtforhold og mulighed for at bevæge sig rundt i alle dele af hallen. Taastrup Svømmehal er et eksempel på et svømmeanlæg, der er let at overskue for livreddere, fordi der kun er ét bassin. Der er også eksempler på svømmeanlæg, hvor der er blin-

⁹ Trygfonden (2017): "Druknedødsfald i Danmark 2001-2015", rapport, s. 7. <http://www.e-pages.dk/trygfonden/304/>

de vinkler ved afskærmede eller overdækkede områder. Det ses blandt andet i Valby og Ringkøbing Svømmehal, der har overdækkede "grotter". Her er det afgørende, at livredderne kan cirkulere rundt og holde regelmæssigt opsyn.

Brugerne forbinder dog særligt sikkerhed med frygten for at komme til skade eller slå sig på fysiske elementer i svømmeanlæggene, fremfor faren for at drukne. Brugerne fremhæver særligt skarpe kanter og hjørner af bassinerne, som de risikerer at svømme ind i, rive sig på eller dunke hovedet op i. Og sikkerhed forbindes også med frygten for at falde på glatte gulve, broer, trappetrin og legefaciliteter. I Taastrup Svømmehal forbinder brugerne eksempelvis sikkerhed med faren for at falde på en glat trappe, der går fra bassin til omklædningsrum, som der har været gentagne uheld på, fremfor de overskuelige oversigtforhold. Det afspejler sig i statistikken. 80 % og 78 % af brugerne i henholdsvis Valby og Ringkøbing Svømmehal oplever, at svømmeanlægget er sikkert at færdes i, mens Taastrup Svømmehal er den af de fire svømmeanlæg, hvor færrest brugere (52 %) oplever, at svømmeanlægget er sikkert at færdes i.

Inde i hallen, der går vi meget rundt, fordi vi har grotten og vi har trapper op, og man skal op, for at kunne se ned i det, vi kalder terrasserne. Der skal man sørge for at komme rundt, så man får kigget alle steder, med jævne mellemrum

(Mand, livredder, Valby Vandkulturhus)

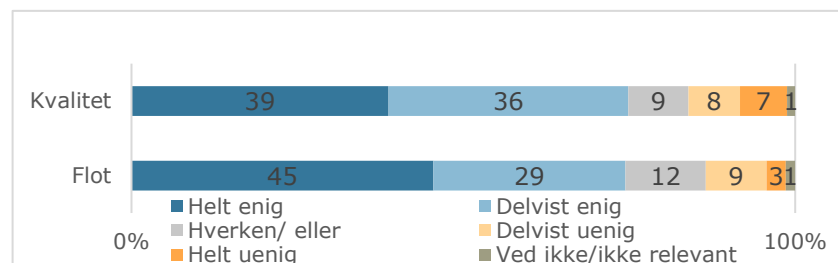
Den [trappen] bliver virkelig glat når den bliver våd. Der er virkelig mange børn der har faldet på den. Det er virkelig heldigt, at det ikke er gået mere galt end det er.

(Mand, svømmer, Taastrup Svømmehal)

Det [sikkerhed] tænker vi ikke på. Men du skal være livredder for at være ansat, så man må formode, at dem der står for det, de har styr på det.

(Kvinde, Taastrup Svømmehal)

5.5 Design og kvalitet

Figur 5.5. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn? – det er en flot svømmehal – Svømmehallen er af god kvalitet. Vægtet gennemsnit af de fire svømmeanlæg (Se kapitel 9 for uddybning). N: 688.

De fire svømmeanlæg, som indgår i evalueringen, er alle indviet inden for de seneste 6 år og er dermed relativt nybyggede. På den måde bliver de også bud på, hvordan en ny generation af svømmeanlæg kan se ud – både når det gælder udformningen og de materialer, de udføres i. Generelt oplever brugerne, at anlæggene er både flotte¹⁰ og bygget i god kvalitet. 74 % af brugerne vurderer i gennemsnit, at anlæggene er flotte og 75 % vurderer, at de er udført i en god kvalitet. Det er dermed de to elementer ved selve anlæggene, som brugerne giver den mest positive vurdering. Som det flere gange har været fremhævet, er de fire anlæg også meget forskellige, hvilket også gør sig gældende på dette punkt. De er designet meget forskelligt og udført i forskellige materialer. Derfor varierer brugernes vurdering på de to parametre også meget fra anlæg til anlæg. Evalueringen viser her, at nye eller anderledes udformede elementer i svømmeanlæggene samt lysindfaldet har betydning for brugernes vurdering af anlæggets udseende, mens byggefejl og materialevalg har betydning for brugernes oplevelse af anlæggets kvalitet.

¹⁰ Der er ikke spurgt specifikt ind til "design" i survey og interview, da det kan være et komplekst begreb for nogle at forholde sig til. I stedet er der i surveyen spurgt ind til om brugerne oplever at det er en "flot" svømmehal, og fx dens "udseende" i de kvalitative interview.

5.5.1 Udseende: Et "flot" anlæg

Når brugerne bliver spurgt ind til anlæggenes design i forhold til udseende eller fremtoning, bidder de særligt mærke i de elementer, der adskiller sig fra et "klassisk" svømmeanlæg. Det kan både være elementer inde i selve hallen, der er udført på en ny måde eller i andre materialer, end de er vant til, men det kan også være, hvis selve hallens udformning er anderledes, fx i forhold til bassinernes udformning eller lysindfaldet i hallen. De to anlæg, hvor dette fremgår tydeligst, er Ringkøbing Svømmehal og Valby Vandkulturhus, som også er de to anlæg, der har haft størst fokus på den arkitektoniske udformning i udviklingen af anlæggene. I Ringkøbing bemærker brugerne eksempelvis det "indskudte dæk" (en førstesal) som er lagt ind i toppen af hallen, de nye "kasser" til ovenlys i loftet eller udspringstårnet ovale form som går ud i vandet. Alle brugere bemærker også, at anlægget er åbnet op med den store glasfacade til Ringkøbing Fjord, som de oplever som et af anlæggets største kvaliteter på trods af, at det ikke tjener nogen praktisk funktion. I Valby er brugerne også meget optagede af bassinernes særlige udformning, og hvordan vandforhindringsbanen og rutsjebanen er bygget sammen med bassinerne. De store vinduespartier i anlægget, som giver lys og udsyn, er også noget de fleste gæster oplever som positivt for anlæggets udtryk. At der er arbejdet meget med arkitektur og design i de to anlæg, giver også udslag i spørgeskemaundersøgelsen, hvor 80 % af brugerne i Ringkøbing, og hele 93 % af brugerne i Valby erklærer sig enige i, at det er flotte anlæg.

I Vejen og Taastrup Svømmehal, hvor der er arbejdet mindre med design og æstetik, og de fleste elementer er udført på en mere "klassisk" måde, har brugerne en lidt anden oplevelse. I Vejen Svømmehal er det 68 % af brugerne, der mener, at anlægget er flot, mens det kun gælder for 58 % af brugerne i Taastrup Svømmehal. Med til vurderingen af Taastrup Svømmehal hører dog, at de yngre svømmere er ret begejstrede for dens udtryk og udseende. Flere af dem som blev interviewet under besøgene, gav udtryk for, at de synes, anlægget kunne være flottere eller mere moderne end andre svømmeanlæg. Blandt svømmerne blev det også bemærket, at der på den ene endevæg er malet en kæmpe silhuetportræt af en lokal svømmer. Her kan

spørgeskemaets bias i forhold til brugernes alder, derfor spille en rolle i vurderingen¹¹.

Jeg synes den er flot. Især om aftenen. Det lyser op, så man kan se alle dem der leger i bassinet. Det ser helt vildt smukt ud.

(Pige, 11 år, Taastrup Svømmehal)

NIRAS: Hvad kendetegner Valby Vandkulturhus?

Mand 1: Den ser flot ud udefra, det er et flot design.

Kvinde 2: Det er da også flot indvendigt. Når vi tænker svømmehal, så tænker vi et ulækkert sted, hvor man ikke rigtigt har lyst til at være, men det er mere lækkert her.

(Mand og kvinde, 29 og 28 år, Valby Vandkulturhus)

Mand 1: Jeg synes den er rigtig flot, med udsigt udover fjorden

Mand 2: Der er ikke ret mange andre saunaer der har udsigt til fjorden.

Mand 3: Folk var sure og trætte over at det skulle flyttes herud, indtil så snart de så hvor flot det er at se udover [fjorden]

(Mænd, Vestdyk, Ringkøbing Svømmehal)

5.5.2 Kvalitet: Et solidt og stabilt anlæg

I forhold til svømmeanlæggenes kvalitet, er det, som brugerne fokuserer på, om anlæggene er bygget i gode og solide materialer, og om driften kører stabilt. Brugere bemærker især de materialer, der er anderledes, end de plejer at være og forbinder det med en form for kvalitetsoplevelse. Det er særligt tydeligt i Valby Vandkulturhus, hvor mange brugere bemærker, at der er brugt mørke træsorter som bænke og skulperender, eller naturskiffer som fliser. Også i Taastrup, hvor der er et epoxygulv i stedet for et traditionelt flisegulv, forbinder nogle brugere det med en højere kvalitet.

Det, som fylder mest i brugernes oplevelse af kvalitet, er dog, om der er tekniske eller praktiske udfordringer med svømmeanlægget, som udfordrer deres brug af anlæggene. Det er især Ringkøbing Svømmehal og Taastrup Svømmehal, der har kæmpet med de udfordringer. I Ringkøbing var svømmeanlægget sidste år lukket i flere måneder, for at problemer med rensningsanlægget og flisebelægningen kunne blive udbedret. Her peger

personalet på, at der er stadig er problemer med fliserne flere steder, som mangler vedhæftning, hvilket kan betyde, at anlægget vil skulle lukke igen i den nærmeste fremtid, for også at få det udbedret. I Taastrup er det ventilationssystemet, som har voldt problemer, idet systemet kører uregelmæssigt, og flere gange er lukket helt ned, hvilket også har medført, at svømmeanlægget har været lukket for gæster i flere kortere perioder. I Taastrup har der også været problemer med gulvene, som flere steder er udført med en forkert hældning. Det har blandt andet betydet, at der samler sig "vandpytter" i svømmeanlægget, eller at vandet i omklædningsrummene ledes fra bruserne ud på toilettet, i stedet for i afløbet. Det har givet glatte gulve og ekstra rengøring for personalet. Ringkøbing og Taastrup Svømmehal står derfor også ud i spørgeskemaundersøgelsen, som de to anlæg færrest brugere vurderer er af god kvalitet, med hhv. 66 % (Ringkøbing) og 59 % (Taastrup) af brugerne, der mener, de er det. Til sammenligning er det 89 % af brugerne i Vejen og 86 % af brugerne i Valby, der mener, at disse anlæg er af god kvalitet.

I forhold til de tekniske og praktiske udfordringer ved anlæggene, som brugerne hæfter sig ved, når de bedømmer deres kvalitet, er det værd at bemærke, at de i flere tilfælde hænger sammen med byggetekniske fejl (som gulvene i Ringkøbing og Taastrup) og altså ikke beslutninger, der er truffet af bygherren om, hvordan anlægget skal bygges.

Dampbadet der skaller væggene, og dørene kunne godt være af en kraftigere kvalitet

(Mand, bademester, Vejen Idrætscenter)

Materialerne er fine nok, men gulvet falder den anden vej end afløbet. Det burde jo være logik for burhøns! [at det ikke skal være sådan]

(Mand, medarbejder, Taastrup Svømmehal)

Inde i hallen har vi haft problemer med at de grå fliser vi har, de begynder at smuldre, det har ikke noget med rengøringsmidler at gøre, men de ved ikke hvor fejlen ligger, men det er i hvert fald noget der ikke fungerer, når stenene smuldre og falder i vandet.

(Mand, medarbejder, Valby Vandkulturhus)

¹¹ Se kapitel 9 for uddybning af aldersfordelingen i surveyen.

5.6 Sammenspil med omgivelserne

En ting er, hvad et svømmeanlæg kan tilbyde brugerne i sig selv. En anden er, hvilke faciliteter, aktiviteter og omgivelser, der er omkring svømmeanlægget, og hvordan de spiller sammen. Brugere oplever, at det fungerer godt, når svømmeanlæg og omkringværende omgivelser forenes. Evalueringen viser, hvordan det er gjort på forskellig vis i de fire svømmeanlæg.

5.6.1 Sammenhæng mellem faciliteter

Evalueringen peger på, at det kan være meningsfuldt, at have sammenhæng mellem faciliteter, aktiviteter og foreningsliv i anlæggene og i områderne omkring anlæggene.

En måde at skabe sammenhæng mellem svømmeanlæg og dets omgivelser er at forene faciliteter, aktiviteter og foreninger fuldstændigt i én institution. Det ses i Vejen Idrætscenter, der tilbyder en bred palette af sports- og idrætsaktiviteter, hvor svømning blot er én af dem. Her er alle idrætsaktiviteter, -faciliteter og foreninger samlet i ét center både fysisk og driftsmæssigt. Brugere af Vejen Svømmehal fremhæver fordele i at kunne kombinere og samle flere slags aktiviteter på samme dag. En udfordring ved at integrere flere slags aktiviteter i svømmeanlægget er dog, at der kommer øget pres på nogle af faciliteterne. Brugere fremhæver eksempelvis, at der hurtigt bliver beskidt i omklædningsrummene, fordi de blandt andet også bruges af fitnesscenterets gæster.

En anderledes måde at skabe sammenhæng mellem svømmeanlæg og omgivelserne er at inspirere og synliggøre for brugere, at der er andre former for bevægelse og brug, som kan kombineres med svømmerelaterede aktiviteter. Det ses eksempelvis i Valby og Ringkøbing Svømmehal. Valby Vandkulturhus er placeret ud til Valby Parken, som brugere kan se ud til fra svømmeanlægget. Brugere fremhæver, at det bidrager til en særlig sportsstemning, at der er kig ud til parken og foreningslivet. Svømmeanlæggets placering giver desuden, fx forældre, mulighed for at løbe en tur, mens barnet er til svømning. I Ringkøbing Svømmehal kigger brugere ud til gangstier, motionslegepladser og fjorden. Brugere fremhæver særligt brugen af fjorden, som de kan hoppe i, inden de går sauna. Der er dog ingen organiseret sammenhæng

mellem de omkringværende aktiviteter og faciliteter og svømmeanlæggene i hverken Valby eller Ringkøbing Svømmehal. Udfordringen er her, at der kan være driftsmæssige uoverensstemmelser om spillereglerne i ude- og indeområderne, og hvordan de skal spille sammen. Det er eksempelvis ikke velset af personalet i Ringkøbing Svømmehal, at brugere tager snavs med ind i svømmeanlægget efter en dukkert i fjorden.

En anden måde, et svømmeanlæg kan forenes med sine omgivelser, er ved at samarbejde med lokale idrætsforeninger, der ligger i området. Taastrup Svømmehal er eksempelvis placeret lige ved siden af Taastrup Idrætsklub (TIK). Det giver brugere mulighed for at benytte sig af TIK's faciliteter, som ikke er til rådighed Taastrup Svømmehal. Brugere pointerer eksempelvis, at de benytter klublokaler, haller og cafeteria i TIK. En udfordring ved at placere et svømmeanlæg ved siden af idrætsforeninger ses dog i Ringkøbing Svømmehal, der er placeret ved siden af Ringkøbing Idrætsforening (RI), og som driftsmæssig er to adskilte institutioner. Brugere oplever, at flere af aktiviteterne overlapper tidsmæssigt mellem de to institutioner. Det medfører, at brugere må vælge imellem aktiviteter, der foregår i idrætsforeningen og i Ringkøbing Svømmehal.

På baggrund af brugerperspektiverne står det frem, at der er mange muligheder for, at der kan skabes sammenhæng mellem aktiviteter, faciliteter og foreningsliv i svømmeanlæg og områderne omkring. En løsning er at samle alt i én institution. Svømmeanlæg kan synliggøre andre aktiviteter, der kan kombineres med aktiviteter i svømmeanlæg. Og svømmeanlæg kan gøre gavn af at samarbejde med foreninger i lokalområdet.

Vi kommer her fordi den er god og forholdsvis ny og så er det meget fedt at jeg kan løbe en tur i Valbyparken mens hun er til svømning.

(Mand, 44 år, Valby Vandkulturhus)

Morgensvømmerne plejer at svømme baner herinde og så løbe ud og hoppe i fjorden og så komme ind for at gå i saunaen og få varmen igen.

(Mand, 43 år, Ringkøbing Svømmehal)

Det er en fordel, at det ligger med andre sportshaller. Det er fx en fordel, at vi kan bruge klublokalet derhenne, hvis vi ikke har mulighed for at være her. Det er godt til præsentationer og lignende.

(Mand, Svømmeklub, Taastrup Svømmehal)

5.6.2 Inde vs. ude

Flere af anlæggene eksperimenterer med at åbne op for overgangen mellem inde og uderummet. Det giver mulighed for at tilbyde andre oplevelser til brugerne og tilføre aktiviteter som fx vinterbadning. Det kan ske ved at bruge store vinduespartier i svømmeanlæggene eller give mulighed for at træde udenfor direkte fra svømmeanlægget. Åbningen udadtil kan rokke ved anlæggenes sårbare miljø og kræver hensyn til brugernes blufærdighed i den meget kontekstbestemte situation, som svømmeanlægget udgør. Opmærksomhedspunkter ved store vinduespartier og udearealer gennemgås herunder.

Glasfacader kan være med til at åbne rummet op og give et lyst og luftigt indtryk til svømmeanlæggene. Brugere oplever ofte åbning med glaspartier som meget velkomne og noget, der kan give svømmeanlægget en sammenhæng med omgivelserne udenfor. Dog afhænger det af om omgivelserne ønskes inviteret ind. Natur opleves om en positiv faktor, mens udefrakommes blikke og aktivitet, der er malplacerede i en svømmeanlægsskontekst, ønskes holdt ude.

Store glaspartier kan også påvirke temperatur og overblikforhold inde i anlæggene. Solen kan gennem glasset reflektere vandoverfladen i bassinerne, hvilket kan gøre det svært at orientere sig i vandet og kan blænde livreddere og andre, der skal holde overblik over bassinerne. Derudover er store glasfacader også i højere grad med til at påvirke temperaturen i anlægget. Derfor skal det tænkes ind i placeringen af glaspartierne og reguleringen af svømmeanlæggene.

Muligheden for at gå udenfor under besøget i svømmeanlæggene kræver en udvidelse af anlæggenes særlige miljø, der også omgrænser udeområdet. Det skal sikre, at både hygiejniske betingelser og brugernes opfattelse af, hvor det er passende at opholde sig i badetøj, bliver taget hånd om. Det ser man fx i Vejen, der har et populært udeområde, der er under åben himmel, men samtidig også afgrænset af en mur, der gør, at gæsterne i mindre grad føler, at de træder ud af svømmeanlægget. Afgrænsningen med muren er samtidig med til at kontrollere, at adgang til de udendørs bassiner og sauna-

en og adgangen retur til den indendørs del af anlægget er forbeholdt gæster, der har været igennem svømmeanlægget og dermed afvaskning inden brug.

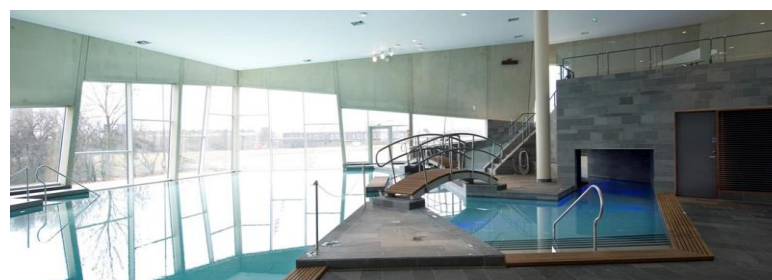

Foto 13. Øverst: Udsigten over stort bassin i Ringkøbing Svømmehal og ud på Ringkøbing Fjord. Nederst: Valby Vandkulturhus med store vinduespartier, der reflekteres i bassinet.

Der sker noget udenfor. Man kommer tættere på naturen, for man kan høre fuglene synge og se nogle træer. Jeg er glad for natur, fordi det virker beroligende.

(Mand, 39 år, Vejen Idrætscenter)

Det er fantastisk med udsigten! Der er som at svømme i fjorden bare varmere.

(Mand, 60 år, Ringkøbing Svømmehal)

Det er lækkert med store vinduer, og solen der skinner på vandet.

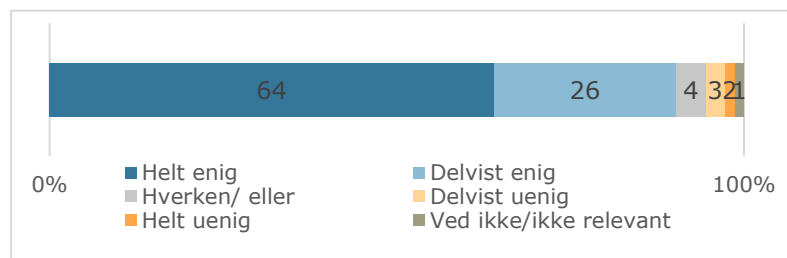
(Kvinde, 40 år, Valby Vandkulturhus)

5.7 Adgang og tilgængelighed

Der er mange forskellige måder, som brugere kan komme til og fra svømmeanlæggene og færdes på i anlæggenes områder. Følgende afsnit har fokus på, at svømmeanlæggenes adgangsforhold og tilgængelighed har afgørende betydning for brugerens mulighed for og lyst til at komme i svømmeanlæggene.

5.7.1 Adgangsforhold i by og på land

Adgangsforhold betyder noget for, om brugerne kan komme og finde vej, hen til svømmeanlæggene. Figuren herunder viser, at 90 % af brugerne oplever, at adgangsforholdene i de fire svømmeanlæg er gode.

Figur 5.6. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn? - Svømmehallen har gode adgangsforhold (let at finde, parkeringsmuligheder mm.). Vægtet gennemsnit af de fire svømmeanlæg (Se kapital 9 for uddybning). N:688.

Evalueringen viser, at brugernes oplevelser af adgangsforholdene afhænger af, hvilket transportmiddel der tages i brug for at komme hen til svømmeanlæggene. Når svømmeanlægget er placeret i centrum af en by, er mange af brugerne fra lokalområdet. For denne brugergruppe er det afhørende, at man kan gå eller cykle til svømmeanlægget. Brugere kommer typisk i bil, når et svømmeanlæg er placeret uden for byområderne. Her er det afgørende, at der er gode tilkørselsforhold og parkeringsmuligheder. Brugere fremhæver generelt, at det er positivt, hvis det er let at komme til svømmeanlæggene med offentlig transport. Det er tilfældet for Valby, Taa-

strup og Ringkøbing Svømmehal, der ligger ved tog- og S-togsstationer, mens det er nødvendigt at tage bussen til Vejen Svømmehal.

Valby og Vejen Svømmehal er eksempler på svømmeanlæg, der er placeret uden for byen. Begge svømmeanlæg er karakteriseret ved at have gode tilkørselsmuligheder, fordi brugerne kan bruge henholdsvis Esbjerg og Holbækmotorvejen. Derudover, fremhæver brugerne i Vejen Svømmehal, det gode ved, at der for nyligt er lavet flere parkeringspladser uden for Vejen Idrætscenter. Og brugerne i Valby Vandkulturhus ser det som en fordel, at parkeringspladserne er gratis og tilgængelige, fordi Valby Vandkulturhus er placeret uden for centrum. De gode adgangsforhold for bilister afspejler sig i brugerstatistikken, hvor 98 % af brugerne i Vejen Svømmehal, mener, at svømmeanlægget har gode adgangsforhold, og 89 % af brugerne mener dette i Valby Vandkulturhus.

Ringkøbing og Taastrup Svømmehal er eksempler på svømmeanlæg, der er placeret i centrum af byen. Vigtigt for brugerne i de to svømmeanlæg er, at brugerne i henholdsvis Ringkøbing og Taastrup Svømmehal har bopæl tæt ved, og kan komme på cykel eller gående. Omvendt ses det som en udfordring, hvis de hindres i at tilgå svømmeanlæggene som gående eller cyklist. Et eksempel på kan være, at der ikke er ryddet sne. I Ringkøbing Svømmehal er det 95 % af brugerne, der mener, at anlægget har gode adgangsforhold, mens det samme gør sig gældende for 79 % af brugerne i Taastrup Svømmehal. Forskellen kan skyldes, at Taastrup Svømmehal ikke er synlig fra hovedvejen, og er placeret et stykke fra bil- og cykelparkeringsspladser, for enden af en sti. Brugere fremhæver desuden, at Taastrup Svømmehal let kan forveksles med bygningerne for Taastrup Idrætsklub (TIK), der ligger ved siden af.

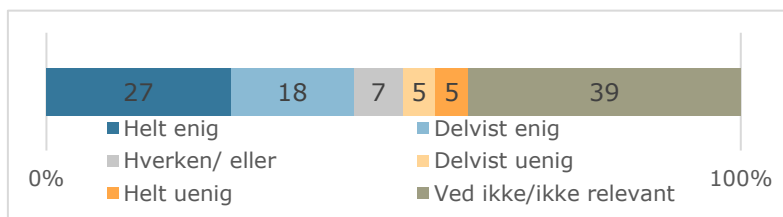
Det tager 5 min at cykle herved for mig, så for mig ligger den godt. Det afhænger nok lidt af, hvem du spørger.
(Kvinde, 65 år, Taastrup Svømmehal)

De har placeret den lidt mere synligt end den gamle – den kunne jeg slet ikke finde første gang. Der gik jeg over i idrætscenteret og spurgte hvor den var.
(Mand, livredder, Taastrup Svømmehal)

*Vi ligger ud til motorvejen og det gør at vi også får nogle andre gæster. Folk kommer helt fra Greve, faktisk fra det meste af Sjælland.
(Mand og kvinde, medarbejdere, Valby Vandkulturhus)*

5.7.2 Inkluderende adgangsforhold

Noget af det særlige ved svømmeanlæg er, at de kan skabe rum for udfoldelse og bevægelse, tilgængeligt for personer med fysisk handicap eller nedsat mobilitet. Evalueringen viser, at det er afgørende for denne brugergruppe, at svømmeanlæggene understøtter rummelige og lettilgængelige måder at færdes på, og har særligt tilpassede faciliteter, der gør det muligt og trygt for brugerne at være i svømmeanlægget. Gennemsnitligt er det 27 % af brugerne i de fire svømmeanlæg, der er helt enige i, at svømmeanlæggene har god tilgængelighed for personer med særlige behov. 5 % er helt uenige i dette.

Figur 5.7. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn? - Svømmehallen har god tilgængelighed for folk med særlige behov (handicappede, ældre mm.). Vægtet gennemsnit af de fire svømmeanlæg (Se kapitel 9 for uddybning). N:688.

For brugere, der er dårligt gående eller kørestolsbrugere, står det centralt at alle arealer i og omkring svømmeanlægget er tilpasset brugerens særlige behov. Det kan eksempelvis gøres ved at have døre med automatisk åbne- og lukke funktioner, og ved at sørge for, at forskellige niveauer i svømmeanlæg håndteres med lift eller elevator samt bløde overgange eller gelænder, brugerne kan støtte sig til. Svømmeanlæg kan også skabe tilgængelighed for brugerne, ved at have faciliteter, der er særligt tilpasset til brugere med særlige behov. Det kan fx være i form af separate og større omklædningsrum eller -kabiner, hvor der er plads til både brugerne og evt. deres hjælpere.

Eller ved at have lånekørestole og rollatorer, som kan bruges i vand, som det ses i alle fire svømmeanlæg.

I Ringkøbing Svømmehal ses eksempler på, at svømmeanlægget er tilpasset til brugere med særlige behov. Der er eksempelvis en nedgangsrampe til kørestolsbrugere, der løber fra omklædningsrummene ned til svømmebassinerne. Herfra kan brugere i kørestol blive hejst ned i vandet, ved hjælp af en lift, der er i bassinet. Til dårligt gående, er der lavet trapper med gelænder i bassinet, der giver brugerne en let og tryk nedgang i vandet, i kontrast til en traditionel nedgangsstige. Et andet eksempel ses i Taastrup Svømmehal, hvor der er mulighed for at tage elevator til- og fra omklædningsrummene og svømmebassinet. I Taastrup Svømmehal ses dog også eksempler på, hvad der kan udfordre brugere med særlige behov. Eksempelvis skal brugere først ned af en stejl trappe, når de skal fra parkeringspladsen og ind i indgangshallen. Flere brugere fremhæver desuden, at gulv og trapper er glatte, og har forårsaget fald og ulykker i Taastrup Svømmehal. Det gør brugere, og særligt dårligt gående, utrygge ved at færdes i svømmeanlægget. 56 % af brugerne i Ringkøbing Svømmehal oplever, at svømmeanlægget er tilgængeligt for personer med særlige behov. I Taastrup Svømmehal er det 31 % af brugerne, der mener det samme. Valby Vandkulturhus er det eneste svømmeanlæg, der ikke er indrettet til kørestolsbrugere, og derfor har krav om, at personer med handicap kan stå selv, og skal have en ledsager med. Inde i anlægget skal man fx over stejle træbroer for at kunne komme mellem de forskellige niveauer. Valby Vandkulturhus er den af de fire svømmeanlæg, hvor færrest brugere (29 %) synes, at svømmeanlægget er tilgængeligt for personer med særlige behov.

Brugernes perspektiver tydeliggør, at adgangsforhold og faciliteter i svømmeanlæg både kan virke ekskluderende og inkluderende for brugere med særlige behov. Det er vigtigt at tilgodese denne brugergruppes behov for at øge svømmeanlægs tilgængelighed.

*Det fungerer dårligt for gæsterne, når de skal op af trappen. Der var en der røg ned af den i torsdags. Det er særligt gamle mennesker, der har det svært.
(Mand, 60 år, Taastrup Svømmehal)*

Det er lidt udfordrende med mobiliteten i forhold til at komme rundt; døren ind til det der helsebassin. Jeg synes den er ret stram. Og hvor tit virker den dør?

(Kvinde, Gigtforeningen, Vejen Idrætscenter)

Der er trapper alle vegne, og det hæmmer fremkommeligheden. Broer og trapper er for meget for babysvømmerne og handicappede. Jeg har selv lidt gigt i knæet, men det gør jo bare ondt. Når jeg bliver ældre, kan jeg ikke bruge bassinerne her mere.

(Kvinde, 65 år, Valby Vandkulturhus)

6 DRIFTEN

Udover funktionalitet og de rette fysiske rammer, skal der i udviklingen af et velfungerende svømmeanlæg også tages højde for selve driften af anlægget. Et anlægs drift omfatter mange elementer, men handler eksempelvis om hvordan medarbejderne er organiseret, hvordan anlæggets åbningstider er fastlagt, og hvordan det holdes rent. Det er elementer, som har stor betydning for både anlæggets brugere og personale.

Når det gælder anlæggenes drift, viser evalueringen:

- **Åbningstider**

Behovene i forhold til åbningstider og adgang er forskellige for de offentlige gæster og de brugere, der er organiseret i foreningerne. Gæsterne i den offentlige åbningstid har brug for så brede og fleksible åbningstider som muligt, og at der er muligt at gennemskue, hvornår der er åbent. De organiserede brugere har brug for adgang i faste tidsrum. Det udfordrer deres brug af anlæggenes, når de lukker ned, eller der for ofte bliver lavet nye tider.

- **Rengøring og hygiejne**

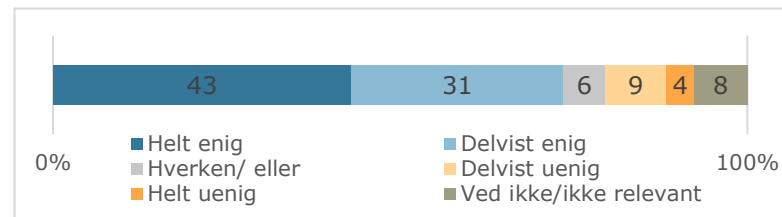
Svømmeanlæggene opleves generelt som rene af brugerne. Det er særligt de ting, som brugerne kan se og lugte, som påvirker deres oplevelse af anlægget renlighed og hygiejne, snarere end ting der er sundhedsskadelige. Det kan fx være ting, der ikke passer ind i deres forståelse af et svømmeanlæg – det der er 'matter out of place' – som eksempelvis hårelastikker på bassinbunden.

- **Organisering og bemanning**

Svømmeanlæggenes organiseringsform og antal af medarbejdere i anlægget ikke har kun mindre betydning for brugernes oplevelse af sikkerhed eller renlighed. Antallet af medarbejdere betyder dog meget for medarbejdernes egne muligheder for at holde opsyn og renholde anlægget. Brugernes oplevelse af medarbejdernes imødekommenhed er præget af, hvor mange og hvor restriktive regler som håndhæves i anlægget.

Dette uddybes i de følgende afsnit.

6.1 Åbningstider

Figur 6.1. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn? Åbningstiderne passer til mine behov. Vægtet gennemsnit af de fire svømmeanlæg (Se kapitel 9 for uddybning) N: 688.

En vigtig faktor i svømmeanlæggenes tilgængelighed for brugerne er anlæggets åbningstider. Anlæggenes skal være åbne, før at brugerne kan benytte dem. På tværs af de fire svømmeanlæg oplever brugerne generelt, at anlæggenes åbningstider passer til deres behov. I spørgeskemaundersøgelsen svarer 74 % af brugerne i de fire anlæg, at åbningstiderne passer til deres behov. Dette gennemsnit dækker over en relativt stor forskel på vurderingen i det enkelte anlæg. Evalueringen peger her på, at der kan være særlige behov for åbningstider i forskellige brugergrupper. Det gælder eksempelvis for gæster i offentlig åbningstid, som har brug for fleksible åbningstider og for de organiserede brugere, som har brug for adgang i fast tidsrum.

De gæster, der kommer i den offentlige åbningstid, kommer ikke altid på faste tidspunkter. Det kan være afhængig af vejret, eller om de har en fri-dag. Derfor er det også vigtigt for deres brug af anlæggenes, at de har så meget åbent som muligt. Her er særligt brugerne i Vejen meget begejstrede for åbningstiderne, som de oplever som ideelle. Det hænger sammen med, at Vejen er det af de fire svømmeanlæg, hvor der er åbent for offentlige gæster i det absolut bredeste tidsrum. Mens nogle af de andre anlæg har lukket for offentlige gæster nogle dage om ugen, eller i specifikke tidsrum i løbet af nogle dage, har Vejen åbent for offentlige gæster hver dag fra kl. 5:30-22:00. Dette præger også brugernes vurdering af åbningstiderne. Her svarer 89 % af brugerne i Vejen, at åbningstiderne passer til deres behov.

De offentlige gæster i Vejen påpeger her, at det ikke kun er selve åbningstiden der er vigtig for dem, men også overskueligheden i forhold til, hvad der er åbent. På Vejen Idrætscenters hjemmeside er der overblik over, hvilke baner og områder der er tilgængelige på hvilke tidspunkter, og dette vises også på skærme inde i anlægget. På den måde har gæsterne også bedre mulighed for at planlægge deres ture i svømmeanlægget, alt efter om det er banesvømning, udspring eller varmtvandsbassin, de kommer efter.

For de organiserede brugere er behovene nogle andre. De vil gerne have så bred adgang til anlæggene som muligt, for at de kan dyrke deres sportsgren, men for dem er strukturen vigtigere end fleksibiliteten. De vil gerne have så mange faste tidsrum i svømmeanlægget som muligt. Derfor er det også en særlig udfordring for dem, hvis anlægget i en periode lukker uventet ned, eller deres tider i anlægget bliver ændret. Omvendt kan det også blive en udfordring, hvis deres tid i svømmeanlægget bliver for fasttømt. Her oplever nogle af medlemmerne i svømmeklubben i Taastrup eksempelvis, at de ikke kan få adgang til anlægget, før deres tid starter. De begrænser både deres mulighed for opvarmning på land, men også muligheden for at gå direkte til anlægget klublokale efter skole og vente til de har undervisning. De organiserede brugeres udfordringer med åbningstiderne viser sig også ved, at kun 64 % af brugerne vurderer, at åbningstiderne passer til deres behov. Udover svømmeklubbens oplevelse af 'for' faste tider, spiller det også en rolle, at flere hold har fået nye tider i den nye hal i Taastrup, og at hallen i sine første leveår har været lukket ned af flere omgange, grundet problemer med udluftningen.

*Danmarks bedste åbningstider. Så meget åbent, og aldrig en lukkedag.
(Mand, medarbejder, Vejen Idrætscenter)*

Der er ikke så mange timer om dagen. Der kunne godt være flere åbne timer.

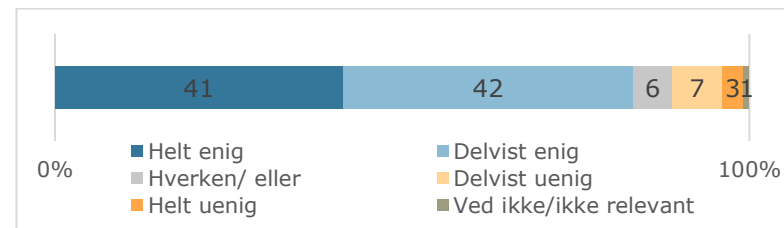
(Kvinde, 35 år, Ringkøbing Svømmehal)

Ja, set fra mit synspunkt, så ville jeg gerne have tidligere fri. Men faktisk har vi heller ikke så mange gæster tilbage klokken 21.

Der er selvfølgelig nogen, der nyder godt af, at de andre er gået hjem, som kommer og svømmer deres baner der.

(Mand, livredder, Valby Vandkulturhus)

6.2 Rengøring og hygiejne

Figur 6.2. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn? - Svømmehallen er normalt ren. Vægtet gennemsnit af de fire svømmeanlæg (Se kapitel 9 for uddybning). N:688.

Som det er vist i de tidligere kapitler, spiller hygiejne en helt særlig rolle i svømmeanlæggene. Det gælder både den personlige hygiejne, som allerede har været behandlet, men det gælder også selve svømmeanlægget hygiejne og renlighed. Anlæggets renlighed er noget, som fylder meget, når man taler med både personale og brugere i anlæggene. De er generelt enige om, at de fire anlæg er rene. Det afspejles også i spørgeskemaundersøgelsen, hvor mellem 80-86 % af brugerne svarer, at de normalt oplever anlæggene som rene. Det gør renlighed til et af de elementer ved anlæggene, som brugerne generelt vurderer mest positive overfor, og hvor der er mindst forskel på vurderingen fra anlæg til anlæg. Evalueringen viser, at brugerne særligt baserer deres vurdering af renlighed på en sanselig oplevelse; de ting, de kan se og lugte.

Når samtalen falder på anlæggets renlighed, relaterer mange brugere derfor hurtigt til de steder, hvor de normalt kan se tegn på et beskidt eller 'urent' anlæg. Det er ofte, hvis der ligger ting på bunden af bassinet (som fx hårelastikker) eller det 'fnulder' som samler sig på gulvet i omklædningsrummene. Det er ting, som ikke udgør en helbredsmæssig risiko for brugerne, men som igen opleves som 'matter out of place', og derfor også som 'beskidt'. Hårelastikkerne hører til i andres hår og ikke det vand, man svømmer i, mens 'fnulder' fra andres sokker er et problem i de våde områder, hvor man selv går med bare tæer. Det er også de områder, som personalet i det daglige har

fokus på at rengøre. De spuler fx flere gange dagligt omklædningsrummene og sætter undervandsrobotter til at rengøre bunden i bassinerne.

Et andet element brugerne bemærker, når de vurderer et anlægs renlighed, er, hvordan der lugter. Hvis der er områder i anlægget, hvor der lugter 'surt' eller anderledes, forbindes det med en beskidt hal. Et konkret eksempel er i Taastrup, hvor mange bemærker, at trappen, der fører op til selve hallen, lugter. For at gøre trappen mindre glat, er der påklistret en skridsikker belægning, som gør, at der samler sig mere 'snavs' på trappen. Samtidig ligger trappen over et computerlokale, hvilket gør, at personalet ikke kan spule trappen, men må gøre den mere nænsomt rent. I den mere kuriøse ende, bemærker nogle brugere også, at anlægget må være rent, fordi der lugter af klor. Logikken er, at klor binder snavs, og hvis der lugter af klor, må det betyde, at det bliver brugt. Her bemærker en medarbejder, at det forholder sig modsat. Det er i bunden klor, der lugter, og derfor er sammenhængen nærmere, at jo mere, der lugter af klor, jo dårligere er gæsterne til at vaske sig, inden de går i bassinet.

En ting, som både kan ses og lugtes, og som kan have en meget konkret sundhedsmæssig udfordring, er, hvis der kommer afføring i vandet. Det er der også mange brugere, der er opmærksomme på. Særligt i Valby har det været udfordring, og det har flere gange gjort, at man har måtte lukke bassiner ned for at sikre, at vandet er blevet ordentligt rensat. Det er dog ikke noget, som har en stor indflydelse på brugernes vurdering af hallens renlighed, hvor vurderingen af Valby ligger på niveau med de andre anlæg.

Kvinde: (...) Hvis jeg ser nogen der ikke har vasket sig...

Mand: så er det retur og hvis jeg ser nogen der skal i svømmehal og de går forbi bruserne, så tillader jeg mig at sige, "prøv lige at se hvad der står på det skilt".

(Mand og kvinde, Gigeforeningen, Vejen Idrætscenter)

Det er fint. Lidt fnuller i omklædningen, men det er det jo svært at gøre noget ved.

(Mand, 69 år, Ringkøbing Svømmehal)

Det er blevet bedre end det var i den gamle hal. Der kunne godt ligge hår og være nusset. Men når vi møder ind her, så er der rent.

(Kvinde, 65 år, Taastrup Svømmehal)

6.3 Organisering og bemanning

I forhold til andre idrætsfaciliteter, som eksempelvis gymnastik- eller boldhaller, er der som regel væsentligt flere medarbejdere tilknyttet svømmeanlæg. Det skyldes dels den ekstra rengøring, som svømmeanlæg kræver (som beskrevet ovenfor) men også de særlige sikkerhedssyn, som eksisterer i svømmeanlæg. Bademestre og livreddere har som regel både ansvar for anlæggets løbende rengøring, for at holde opsyn med badegæsterne og for at kunne træde til og yde førstehjælp ved ulykker. Medarbejdere og ledelse kan dog være organiseret på flere forskellige måder. I Valby og Taastrup står kommunen eksempelvis for driften af anlæggene, og der kan være op til fire medarbejdere på arbejde i Taastrup af gangen, mens det i Vejen og Ringkøbing er foreninger, der har ansvaret, og hvor der er længere perioder med kun én medarbejder til at holde opsyn. Evalueringen peger på, at organisationsform og antal af medarbejdere i anlægget ikke har betydning for brugernes oplevelse af sikkerhed eller renlighed. Der er en tendens til, at brugerne oplever medarbejderne som mere imødekommende i de anlæg, hvor der er færre og mere fleksible regler.

Som beskrevet i det forgående kapitel omkring brugernes oplevelse af sikkerhed (afsnit 5.4), er den mere bestemt af synlige fareelementer, som stejle trapper eller skarpe kanter, end overvejelser om risiko for drukneulykker. Brugere registrerer, at der er livreddere i hallen, men der er ingen tendens til, at de føler sig mere trygge i Taastrup, hvor der generelt er flere livreddere, end i fx Ringkøbing eller Vejen. For personalet kan det dog give en ro at være flere på vagt. De oplever, at det giver dem bedre mulighed for at holde opsyn med forskellige områder af anlægget samtidig, eller bedre mulighed for at køre rotation inde i hallen, som giver dem mere frisk luft og gør dem mere 'klare' i hovedet.

Heller ikke i forhold til oplevelsen af renlighed gør antallet af medarbejdere en stor forskel for brugerne. Som beskrevet i forgående afsnit varierer brugernes oplevelse af anlæggenes renlighed ikke synderligt mellem de fire anlæg. Personalet oplever det dog som en fordel at være flere på arbejde, da det giver dem mulighed for løbende at gøre anlægget rent, og ikke kun i 'ydertiderne', hvor der ikke er brugere i bassinet, der skal holdes opsyn med.

Når det gælder brugernes oplevelse af personalets imødekommenhed og serviceniveau, er de generelt positive i alle svømmeanlæggene. Brugerne oplever, at personalet er opmærksomme og hjælpsomme, når der er brug for det. Det kan være i forhold til alt fra at gøre legeredskaber tilgængelige til at informere om tilbud eller hjælpe til i omklædningen, når der er brug for det. Der er dog en lille tendens til, at brugerne oplever det foreningsansatte personale som mere imødekommende end de kommunalt ansatte. I spørgeskemaundersøgelsen svarer henholdsvis 86 % og 88 % af brugerne i Vejen og Ringkøbing, de to foreningsdrevne anlæg, at de oplever personalet som imødekommende, mens det kun gælder for 68 % af brugerne i Taastrup og 77 % af brugerne i Valby. En nærlæggende forklaring er, at personalet i de foreningsdrevne anlæg har et større 'kundefokus' eller fokus på service end i de kommunalt styrede haller, men også i de haller har personalet meget fokus på gæsterne. En anden forskel, som gæsterne også bemærker, er, hvor stort fokus der er på 'regler' i hallerne. I Vejen er det fra ledelsens side besluttet, at der skal være så få regler i svømmeanlægget som muligt. Her kan brugerne eksempelvis selv tænde og slukke for forskellige funktioner som strøm i udendørsbassinet eller vandstrålerne i det lave bassin. Det er noget, brugerne har taget positivt i mod. Omvendt kan der i Valby og Taastrup være en tendens til, at brugerne oplever, at der kan være for mange eller for firkantede regler. Det kan eksempelvis være, hvor gammel man skal være for at bruge rutsjebanen, hvornår klubberne må komme ind i hallen, og hvilke specifikke bleer babyer skal have på.

*Take or leave it. Enten hører du vores regler eller også må du gå hjem.
(Kvinde, livredder, Valby Vandkulturhus)*

Vi må ikke gå ind før et kvarter før, og vi skal huske at trykke os ind på skærmen, og vi skal huske nøglen. Og der kan man godt blive 'taget' i noget, hvor man ikke helt ved hvad man skal sige. (...) jeg synes det er meget firkantet for, hvordan det skal gøres.

(Kvinde, instruktør, Taastrup Svømmehal)

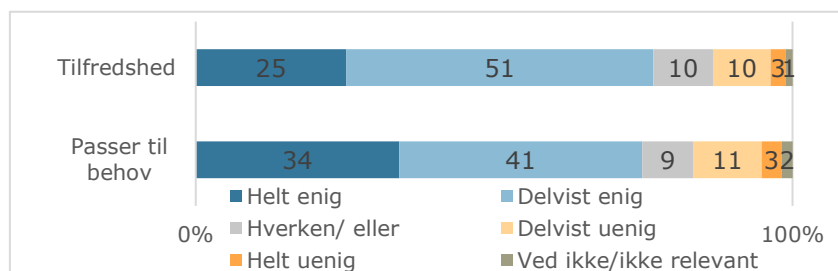
Han [den daglige leder] har en uvurderlig god filosofi i, at her ikke er fyldt med regler hernede. Det eneste forbud der er, at man må ikke bade alene.

(Mand, Vejen Idrætscenter)

7 FIRE BUD PÅ ET VELFUNDERENDE SVØMMEANLÆG

Nedenfor præsenteres hvert af de fire svømmeanlæg med fokus på der særlige kvaliteter og udfordringer, brugernes tilfredshed og hvilke aktiviteter, som de hver især skaber de bedste rammer for.

7.1 Valby: En rekreativ oase i storbyen

Figur 7.1. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om svømmehallen? - Svømmehallen passer til mine behov. Hvor tilfreds er du samlet set med svømmehallen? N: 270

Valby Vandkulturhus er en ny form for svømmeanlæg. Alene navnet "Vandkulturhus" understreger, at her er der tale om noget andet end et klassisk svømmeanlæg. Anlægget er et skoleeksempel på, hvordan et svømmeanlæg kan bygges til en bestemt målgruppe og opfylde netop deres behov. Målet med Valby Vandkulturhus har fra starten været, at danne den bedste mulige ramme for de legende og rekreative aktiviteter i vand gennem en nytænkende arkitektur og design, samtidig med at gæsterne også har mulighed for motionere. Det viser evalueringen, at det færdige anlæg på alle måder lever op til. I spørgeskemaundersøgelsen svarer 76 % af brugerne i Valby, at de er tilfredse med anlægget, og 75 % svarer, at det passer til deres behov.

Vandkulturhusets vandruksjebane, grotte, modstrømskanal og vandfaldsterasser skaber tilsammen et integreret og legende område, hvor børn og barnlige sjæle kan boltre og bevæge sig i vandet. Det store varmtvandsbassin, tilbagetrukket på første salen, giver brugerne mulighed for at drive rundt

med blikket op gennem vinduespartier til himlen og lade massagedysserne i bassinet gnubbe ømme skuldre. Varmtvandsbassinet sikre også, at babyer og deres forældre har gode betingelser for at tage hul på de første oplevelser i vandet sammen, mens soppebassinet i stueetagen danner trygge rammer for børnene, når de har nået en alder, hvor de selv vil og kan. Det er samlet set med til at gøre, at de gæster, der kommer for at bade eller lege i vandet, oplever, at anlægget er særdeles velfungerende. I alt svarer 83 % af brugerne i Valby, at anlægget i høj grad egner sig til badning og leg.

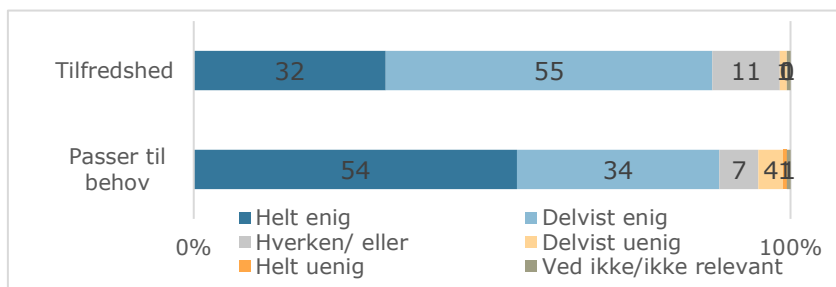
Valby Vandkulturhus har også formået at give brugerne en oplevelse af et mere æstetisk eller flot anlæg, og et anlæg som er bygget i høj kvalitet. Bassinernes særlige former, de store vinduespartier og den indbyggede rutsjebane er alt sammen elementer, som, brugerne mener, giver anlægget et særligt udtryk. Det markante materialevalg med mørkt træ og naturskiffer, og de få praktiske udfordringer bidrager til brugernes oplevelse af et anlæg udført i høj kvalitet. Hele 93 % af brugerne mener, at anlægget er flot og 87 % mener, at det er udført i god kvalitet.

Successen i Valby er ikke kommet uden omkostninger. Vandkulturhuset er også et eksempel på, at kvalitet koster. Med et budget på lidt over 100 mio. kr. er anlægget langt det dyreste af de fire anlæg. Det store fokus på kvalitet har dog også givet pote ved, at anlægget indtil nu er sluppet for nogle af de byggetekniske fejl og udfordringer, som nogle af de andre anlæg har oplevet.

På aktivitetssiden har det høje fokus på de rekreative aktiviteter kostet for de brugere, der kommer i svømmeanlæg for at svømme eller motionere. På trods af, at der er plads til fire 25-meter baner i anlæggets store bassin, er det svært for brugerne at skabe pladsen til at svømme. Kombinationen af det anderledes udformede bassin og de mange badende gæster hæmmer svømmernes muligheder for udfoldelse i bassinet. Valby er derfor det af de fire anlæg, som brugerne vurderer mindst egnet til motionsvømning og konkurrencesvømning.

Samlet set betyder det, at Valby Vandkulturhus især er et velfungerende svømmeanlæg til nydelse og afslapning og ikke mindst for de familier, børn og legelystne sjæle, som har lyst til at boltre og bevæge sig i vandet.

7.2 Vejen: Stedet der har det hele

Figur 7.2. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om svømmehallen? - Svømmehallen passer til mine behov. Hvor tilfreds er du samlet set med svømmehallen? N: 168

Spørger man en gæst i Vejen Svømmehal, hvad det særlige er ved netop den hal, svarer de fleste, "Vi har det hele". Det kan man kun give dem ret i. Svømmeanlægget i Vejen Idrætscenter er et eksempel på, at hvis man har pladsen og faciliteterne, så kan man lave et anlæg, der fungerer godt for alle brugergrupper. Den nye tilbygning til svømmeanlægget er blevet lavet som et led i Vejen Idrætscenters samlede strategi om, at man skal kunne rumme alle brugergrupper; også dem der kræver vand. Det nye svømmeanlæg er derfor også lavet som en tilbygning til det eksisterende anlæg for at udvide gæsternes muligheder. Som noget særligt har man også ønsket at skabe en glidende overgang til et udendørsmiljø, give wellnessgæsterne bedre rammer og skabe et bedre sammenspil med andre aktivitetsformer i Idrætscenteret. Evalueringen viser tydeligt, at man har opnået den ønskede effekt. Brugere i svømmeanlægget oplever, at de har fået flere nye muligheder uden at miste nogle af det gamle. Det understøttes af spørgeskemaundersøgelsen, hvor Vejen Svømmehal er det af de fire anlæg med flest tilfredse brugere, hele 87 %, og hvor flest oplever, at anlægget passer til deres behov, nemlig 88 %.

I Vejen Svømmehal er der virkelig noget for alle gæster, uanset om de kommer for svømning, vandsport, badning og leg eller en mere afslappende wellnessoplevelse. Det traditionelle rektangulære bassin i den gamle del af anlægget giver gæsterne mulighed for at svømme. Både dem der kommer

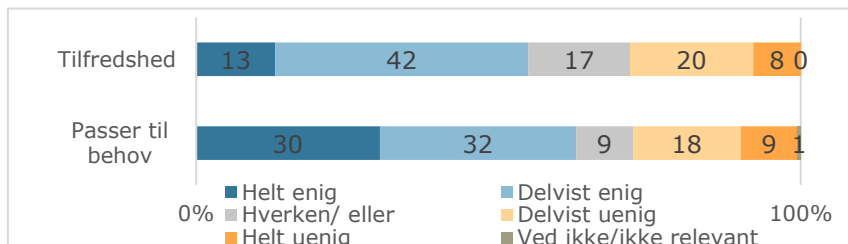
for at lære at svømme og dem, som svømmer for motionens skyld. Det klassiske springbassin med vipper, klatrevæg og dybt vand giver børn og unge muligheder for varierede spring i bassinet og lege, hvor de dykker mod bunden. Den nye tilbygning med en decideret wellnessafdeling har udvidet mulighederne yderligere. Det udendørs "årstidernes bassin", bliver sammen med det store indendørs varmtvandsbassin, saunaen og de mindre bassiner og kar brugt flittigt. Det taler både til morgenbaderne, der nyder et koldt dyb eller en saunatur, efter de har svømmet, unge "vovehalse", der udfordrer hinanden til en tur i det iskolde vand, og de deciderede wellnessgæster, som kommer alene for dampbad, spa, sauna og koldt vand, og som kan besøge svømmeanlægget uden at tage et eneste svømmetag. Af spørgeskemaundersøgelsen fremgår det, at Vejen er det af de fire anlæg, som, brugerne mener, egner sig til flest forskellige aktiviteter. Mest markant er det dog, at 75 % af brugerne mener, at det egner sig til wellness og afslapning, hvilket er væsentligt mere end de andre anlæg.

Bemærkelsesværdigt ved svømmeanlægget i Vejen er det, at de gode resultater er opnået uden væsentlige ulemper eller udfordringer. Fordi anlægget er en tilbygning og ikke en om- eller nybygning, har det "kun" kostet 19 mio. kr., hvilket er væsentligt mindre end de andre anlæg. Samtidig er der ingen brugergrupper der for alvor føler sig overset i vejen. Der er plads og faciliteter til at forskellige brugergrupper uforstyrret kan passe sit, og der er tilmed ikke mange regler som de skal indrette sig efter. I spørgeskemaundersøgelsen udmærker Vejen sig ved at være det anlæg, hvor færrest brugere oplever, at de bliver begrænset af andre brugere, og hvor flest oplever, at åbningstider og adgangsforhold passer dem.

Den eneste mindre udfordring for Vejen Svømmehal er, at den direkte synergi med nogle af de andre aktiviteter, som eksempelvis triatleter eller CrossFit, lader vente på sig. Det udendørs bassin med modstrøm var tiltænkt at kunne bruges af gæster udefra (eksempelvis triatleter der kom og stillede deres cykel), men de udendørs adgangsmuligheder og træningsfaciliteter bliver i det hele taget kun brugt i mindre grad.

De mange tilbud og de brede åbningstider gør Vejen Svømmehal til et alsidigt anlæg, som er velfungerende for flertallet af de brugere, der kommer i svømmeanlæggene.

7.3 Taastrup: Svømmernes hjemmebane

Figur 7.3. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om svømmehallen? - Svømmehallen passer til mine behov. Hvor tilfreds er du samlet set med svømmehallen? N: 191

Taastrup Svømmehal er en svømmehal i ordets egentlige forstand; det er en hal man kan svømme i. Anlægget er et eksempel på, hvordan man kan få meget svømmehal for pengene, men også hvilke faldgruber der er, når man eksperimenterer med nye og billigere løsninger i et svømmeanlæg. Målet med Taastrup Svømmehal har været at skabe de bedst mulige forhold for svømmeklubberne og motionsvømmerne. Hallen er bygget som første del af en større strategi om at samle kommunens svømmeanlæg et sted, som først er ført helt ud i livet, når den gamle hal ved siden af er færdigrenoveret. På nuværende tidspunkt er det derfor kun muligt at vurdere, hvordan den nye hal fungerer isoleret set med forbehold for, at genåbningen af den gamle hal vil tilføje det samlede anlæg mange flere muligheder og synergier. Evalueringen af Taastrup Svømmehal afspejler på mange måder, at det samlede anlæg ikke er færdigt endnu, og at det stadig kræver justeringer, før den nye hal fungerer optimalt. I spørgeskemaundersøgelsen svarer kun 55 % af brugerne i Taastrup, at de er tilfredse med anlægget, og 62 % svarer, at anlægget passer til deres behov.

Taastrup Svømmehals store 25 X 50 m bassin er dets helt store styrke. Bassinet skaber de ideelle rammer for alle de gæster, der kommer for at svømme langt, om det så er motionsvømmere, triatleter eller konkurrencesvømmere. Særligt for konkurrencesvømmerne er anlægget noget nær perfekt. Der er god plads til mange svømmere af gangen, og med den indbyggede hævesænkevæg i midten har svømmerne mulighed for at træne både 25 og 50 meter distancer og afholde stævner inde for begge

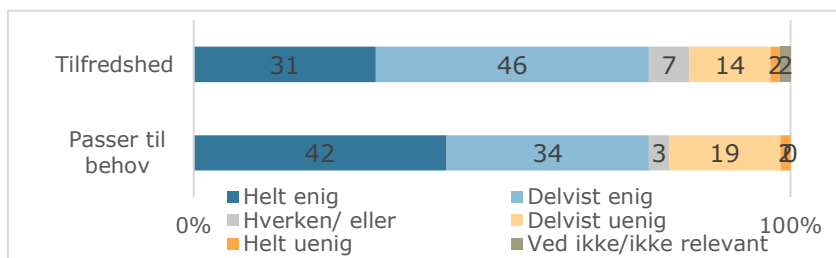
discipliner. Dertil kommer mindre tekniske fordele, som nye startskamler, plads til opsætning af tilskuertribuner og lave kanter langs bassinet, der giver god luftcirkulation over vandoverfalden, som alt sammen er noget konkurrencesvømmerne sætter pris på. 71 % af brugerne i Taastrup Svømmehal vurderer, at anlægget i høj grad egner sig til konkurrencesvømning, hvilket er markant flere end i de andre anlæg, og 73 % vurderer, at det i høj grad egner sig til motionsvømning.

Hævesænkebunden i bassinets ene kvadrant er med til at understøtte andre aktiviteter end netop svømning, såsom vandgymnastik eller leg for mindre børn. Men da der i øjeblikket hverken er varmtvandsbassiner, dybde bassiner, udspringsmuligheder eller saunaer, oplever brugerne generelt ikke, at anlægget understøtter andre former for aktiviteter som badning, leg, vandsport eller wellness. En ekstra udfordring er her, at der er truffet flere uheldige valg i forhold til hallens indretning. Omklædningsrummene oplever mange som for små, og den stejle trappe, som fører op til bassinet fra omklædningen, er en udfordring for ældre og gangbesværede, hvilket allerede har ført til et par uheld. Samlet set fører det til, at brugerne i Taastrup både vurderer, at hallen er dårligt egnet til andre aktiviteter end svømning, og generelt er uhensigtsmæssigt udformet. I spørgeskemaundersøgelsen får Taastrup Svømmehal derfor også en væsentligt dårligere vurdering end i de andre tre svømmeanlæg på de parametre.

Også mere teknisk er der opstået udfordringer med Taastrup Svømmehal. Med en pris på omkring 61 mio. kr. er Taastrup et "billig" nybygget svømmeanlæg, set i forhold til eksempelvis Valby som har kostet næsten det dobbelte. Dét har især personalet også kunne mærke på kvaliteten. Hallens ventilationsanlæg har været svært at få til at fungere ordentligt, og det har flere gange ført til lukning af hallen. Også hallens gulv giver udfordringer, da hældningen flere steder er lavet forkert, og vandet ikke ledes mod afløb.

Ser man bort fra de udfordringer, der er med den nye hal, peger evalueringens tværgående resultater på, at der er mulighed for at skabe et velfungerende samlet anlæg i Taastrup, når den gamle hal genåbner. Med saunaer, vipper og varmtvandsbassiner vil den kunne favne de brugergrupper, der nu føler sig overset. Den nye hal vil fortsat fungere godt for konkurrence- og motionsvømmere, som den gør nu.

7.4 Ringkøbing: Badegæsternes mekka med udsigt til naturen

Figur 7.4. Spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om svømmehallen? - Svømmehallen passer til mine behov. Hvor tilfreds er du samlet set med svømmehallen? N: 59

Ringkøbing Svømmehals største aktiv findes uden for selve anlægget. Panoramaudsigten ud over fjorden giver anlægget et helt unikt præg, og gør det, ifølge brugerne i Ringkøbing, til Danmarks bedst beliggende svømmeanlæg. Ringkøbing Svømmehal er et eksempel på, hvordan et klassisk svømmeanlæg kan ombygges til en rekreativ attraktion i lokalområdet, men viser samtidig også, hvor vanskelig en balancegang det kan være, når flere forskellige brugergrupper skal tilgodeses på få kvadratmeter. Visionen med anlægget har været at åbne en klassisk hal op for andre slags aktiviteter og sportsgrene end svømning og gennem nye arkitektoniske greb at give gæsterne mulighed for en wellnessoplevelse i tæt kontakt med naturen. Evalueringen viser, at Ringkøbing Svømmehal er kommet i land med nogle af de mål, men at det delvist er sket på bekostning af andre af svømmeanlæggets kvaliteter. Af spørgeskemaundersøgelsen fremgår det, at 77 % brugerne i Ringkøbing er tilfredse med anlægget, og 76 % mener, at det passer til deres behov.

De tre forskellige bassiner i Ringkøbing Svømmehal giver de gæster, som kommer for badning og leg, lige det, de har brug for. Der er udspring, klatrevæg og mulighed for at dykke i det dybe bassin. I det store bassin er der lavere til bunden og er et ideelt legebassin, når legeredskaberne i loftet bli-

ver sænket ned. De helt små boltrer sig i det lave varme bassin, hvor der er også er god plads til forældrene i den lidt dybere ende. De nye og spændende tiltag med farvet lys og musik under vand samt "grotten", hvor der er stråler under vand, for ikke at glemme den storslåede udsigt, er alt sammen noget badegæsterne sætter pris på. 64 % af gæster svarer i spørgeskemaundersøgelsen, at anlægget i høj grad egner sig til badning og leg, og 80 % svarer, at de synes anlægget er flot.

For de brugere, der kommer for at dyrke sport og motion, er billedet mere blandet. For de mindre børn, der skal lære at svømme, og de instruktører, der skal undervise dem, er anlægget ideelt. De helt små har trygge rammer i det lave bassin, hvor niveauforskellen til kanten gør, at underviserne kan undervise børnene i øjenhøjde. I de dybere bassiner er der mulighed for, at børnene kan svømme længere baner og udvikle deres dykkefærdigheder på forskellige dybder. For de svømmere, der er mere øvede, er der flere udfordringer. Motionssvømmerne har ikke ligeså lange eller ligeså mange baner, som de typisk har i andre anlæg og skal dele det store bassin med flere badegæster. Konkurrencesvømning er slet ikke muligt i hallen, da bassinet ganske enkelt er for lille. Den samme udfordring har undervandsrugbyspillerne, som godt kan træne i det dybe bassin, men de kan ikke afholde konkurrencer, da bassinet ikke lever op til standardmålene. Det giver også udslag i spørgeskemaundersøgelsen, hvor 64 % af brugerne mener, at anlægget i høj grad egner sig til at lære at svømme, mens kun få mener, det egner sig til konkurrencesvømning og anden vandsport.

Selvom flere af de nytænkende tiltag i Ringkøbing Svømmehal har gavnet brugerne, er der også fornyelser, som har ramt ved siden af skiven. Det hammam og spa-område, som skulle ligge på anlæggets førstesal, blev aldrig taget rigtigt i brug. Udfordringer i forhold til udluftningen og driften af det har gjort, at der nu i stedet er indrettet fitnesscenter, som fungerer uafhængigt af resten af hallen. Sammenspillet med udearealerne er ikke helt indfriet. Paradoksalt nok må gæsterne ikke gå ud at dyppe sig i den fjord, de har perfekt udsyn til, fordi der mangler ordentlige muligheder for at skylde sig efterfølgende. Derfor vurderer gæsterne også kun i mindre grad, at anlægget nu egner sig til wellness og afslapning.

Endeligt har hallen også været udfordret af flere både større og mindre tekniske udfordringer. I den mere seriøse ende hører flisearbejde, der er udført i så ringe kvalitet, at hallen har været lukket for at foretage udbedringer, og formentlig skal det igen snart. Rensningsanlægget har også været underdimensioneret, hvilket har været et stridspunkt i en konflikt mellem kommunen og den forening, som står for driften, hvilket har ført til, at kommunen har opsagt driftsaftalen. I den mildere ende hører skarpe kanter i det dybe bassin, som dykkere har skåret sig på, og at motoren, der skal køre legeredskaberne ned i loftet, er bukket under i det fugtige klima.

På trods af udfordringerne har Ringkøbing fået et svømmeanlæg, der fungerer godt for de gæster, der kommer for at bade og lege, og som kombineret med caféen gør anlægget til et samlingspunkt i lokalområdet.

8 HVAD ER ET VELFUNGERENDE SVØMMEANLÆG?

Udviklingen af et velfungerende svømmeanlæg er ikke nogen let opgave. Evalueringen peger samlet set på, at det kræver en række valg og prioriteringer. NIRAS har derfor samlet fire punkter, som kan bruges som pejlemærker i arbejdet med udviklingen af nye og velfungerende svømmeanlæg.

8.1 Velfungerende til hvad og for hvem?

De fire anlæg er alle eksempler på, at svømmeanlæg i Danmark løbende udvikles og i dag opfylder mange flere funktioner og behov end det klassiske svømmeanlæg. Det er forbundet med store kvaliteter og nye oplevelser for brugerne, når svømmeanlæggene nytænkes. Men fornyelsen og udvidelsen af aktiviteterne gør det også endnu vigtigere at foretage prioriteringer fra projektets start: hvem og hvilket formål bygger man til? Det er vigtigt at tage højde for, at ikke alle aktivitetstyper i vand fungerer lige godt sammen. Den vigtigste modsætning at balancere er den mellem de uorganiserede brugere, som kommer for badning og leg, og de organiserede brugere, som kommer for at udøve deres sportsgren (hovedsageligt svømning). De har forskellige behov i forhold til anlæggets udformning, og hvilke faciliteter der skal være til stede i anlægget. Det betyder, at hvis man hovedsageligt tilgodeser den ene gruppe i udviklingen af anlægget, kan det have en begrænsende indflydelse på den anden gruppes brug. Af evalueringen fremgår det eksempelvis, hvordan rekreative badegæster har mindre gunstige forhold i Taastrup Svømmehal, som er udformet til konkurrencesvømmerne, mens motionssvømmerne har det svært i Valby Vandkulturhus, som er udformet til anden leg og bevægelse i vandet.

Problematikken er særligt udtalt i mindre anlæg, hvor forskellige grupper deler et begrænset areal. I større anlæg, hvor man har mulighed for at målrette udformningen af områderne til særlige behov, er der bedre mulighed for at favne flere forskellige brugergrupper. Hvis man ønsker at inkludere nye eller andre brugergrupper i et eksisterende anlæg, er det derfor værd at overveje en løsning med "knopskydning" eller tilbygning i det omfang, det

reelt er muligt. Det er tilbygningen til Vejen Svømmehal et godt eksempel på.

8.2 Nytænkning med omhu

Svømmeanlæg er en dyr idrætsfacilitet – både at bygge og drive. Fornylse af anlæggene giver nye oplevelser og stor værdi for brugerne, men kan være omkostningstung. Derfor er det vigtigt at prioritere en gennearbejdning af anlæggene i udviklingsfasen – både materialemæssigt og kulturelt - hvis man bryder med de klassiske fysiske rammer. Det er vigtigt at undersøge grundigt, hvilke konsekvenser et nyt greb vil få for både driften og brugen. En prissammenligning af nyere svømmeanlæg, konkluderer tilsvarende, at det generelt er væsentligt dyre at udføre konstruktioner med høj kompleksitet i de arkitektoniske greb¹². Det er fx tilfældet med Valby hvor der er valgt løsninger med høj grad af særegenhed, blandt andet utraditionelle bassin-former samt kompleksitet i både klimaskærm og bærende konstruktioner. Kvadratmeterprisen for Valby Vandkulturhus er 39 % højere end for Taastrup¹³.

I forhold til driften kan det blive en dyr affære, hvis der laves konstruktionsfejl i byggeriet. Det er især en risiko, når der eksperimenteres med nye komponenter, materialer eller udformninger af anlægget, som stiller store tekniske krav til udførslen. Vær opmærksom på, at det kan kræve ekstra midler, hvis anlægget skal indeholde nye løsninger, som der ikke er grundig erfaring med at udføre eller holde i drift. I de fire svømmeanlæg er der eksempler på, hvordan valg af nye løsninger i forhold til ventilation, rensningsanlæg og gulvarbejde har skabt store udfordringer for anlæggenes drift.

For brugerne kan en nytænkning af anlægget ofte understøtte nye aktivitetsformer, men det kan også udfordre de gamle. Mange brugere har en idé om, hvad et svømmeanlæg normalt består af. Det har de indrettet både deres forventninger, brug og praksis efter. Brugere vil derfor opleve afvigelser fra

¹² Rapport: Prissammenligning af svømmehalsbyggeri, 2018, udgivet for Københavns Kommune, udarbejdet af COWI.

¹³ Kvadratmeterpriserne er korrigeret geografisk og indekseret tidsmæssigt, for mest sammenlignelige priser.

den "klassiske" udformning som et fravalg, fx hvis der mangler vipper eller sauna, som de er vandt til at bruge. Selvom de fire svømmeanlæg har givet brugerne nye muligheder, er der således også brugere, som oplever, at de har begrænsede muligheder i de nye anlæg.

8.3 Små greb kan løfte brugeroplevelsen

I svømmeanlæg er der også en række mindre elementer, som kan skabe værdi for brugerne, og som ikke behøver at være så omkostningstunge at udvikle såsom et helt nybygget eller ombygget svømmeanlæg. De elementer findes både i fysikken og driften.

Mindre fysiske greb kan give brugerne en forbedret sanselig oplevelse af anlægget. Eksempelvis kan muligheden for at dæmpe eller skifte farve i lyset være med til at skifte stemning i hele eller dele af anlægget. Det kan bidrage til at understøtte enten legende, afslappende eller præstationsmæssige aktiviteter. Et større naturligt lysindfald kan også være med til at skabe et mere afslappende eller rekreativt miljø. Lysets betydning har evalueringen vist eksempler på fra Vejen, Ringkøbing og Valby svømmeanlæg.

Temperaturvariationer er et andet eksempel. Det kan være et simpelt vigtigt middel i både legende og wellnessorienterede aktiviteter, at brugerne har adgang til varme og kulde. Dette gerne i et sammenspil, hvor brugerne let kan veksle mellem det kolde og dette varme.

Hvis et anlæg står overfor at investere i en ny sauna, kan det give mening at overveje en ny placering tættere på et udendørsmiljø, eller at der skabes en lettere overgang til et udendørsmiljø, fx med en koldtandsbalje. Det er noget, som især Vejen Idrætscenter har haft stor succes med at indarbejde i anlægget.

Små ændringer i måden et svømmeanlæg drives på, kan også have betydning for brugerne. Der er stor forskel på, hvordan regler eller adgangstider administreres i forskellige anlæg, hvilket også påvirker brugernes oplevelse af det enkelte anlæg. For svømmeklubber kan det være en stor fordel at have adgang til dele af et anlæg, før de skal træne, enten for at svømmerne

kan være sammen, eller for at de kan varme op på land. Det er ofte vigtigt, at personalet bidrager til at skabe rum til den form for aktiviteter.

Evalueringen har vist, hvordan brugere oplever det som positivt, at der ikke er så mange regler som andre steder, uden at det påvirker deres oplevelse af sikkerhed og kulturelle farer negativt.

8.4 Et samlingssted i lokalsamfundet

Svømmeanlæggenes faciliteter samler brugerne. Det klassiske eksempel er saunaaen, hvor besøgende vender verdenssituationen og opbygger særlige fællesskaber. Men også dampbade, varmtvandsbassiner og opholdsområder inde i anlæggene kan tjene samme funktion og skabe rammer for socialisering mellem brugerne. Folk mødes i svømmeanlæggene, regelmæssige brugere opbygger særlige fællesskaber, og nogle brugere kommer til svømmeanlæggene i vennegrupper for at dyrke venskabet. Anlæggene er og kan være en vigtig social platform.

Svømmeanlæg har stort potentiale til at fungere som et vigtigt samlingssted i de lokalmiljøer, som de befinder sig i. Det hænger sammen med, at svømmeanlæg skaber rammer for mange forskellige brugergrupper og typer af aktiviteter. Mange af lokalsamfundets borgere vil have erfaring med at bruge svømmeanlæggene til forskellige former for aktiviteter i forskellige livsfaser.

Svømmeanlæggene er et sted, hvor mange kan mødes, og hvor mange ved, at der er aktivitet. Der er både plads til dem, som selv udfolder sig aktivt, og dem, som følger med som tilskuere.

Det er vigtigt for udviklingen af svømmeanlæggenes funktion som samlingssted i lokalsamfundet, at man er opmærksom på, at svømmeanlæggene er et særligt rum, som bryder med de konventioner og regler for eksempelvis hygiejne og påklædning, der gælder udenfor svømmeanlæggene. Derfor er det vigtigt at etablere særlige overgangszoner, hvor brugere og borgere kan mødes.

De rum, der fungerer som "overgangszone" mellem svømmeanlægget og omgivelserne, kan være med til at løfte anlæggets samlede værdi og funktion. Det kan være caféerne, hvor familier kan mødes og spise sammen, eller klublokaler som også kan bruges til sociale arrangementer. Det er vigtigt, at de rum indarbejdes som en overgangszone i anlæggene, mellem aktiviteten inde i hallen og det omkringliggende miljø. Det kan gøres ved samtidig at have udsyn og adgang til selve hallen og ud til omgivelserne. Af evalueringen fremgår det, at man særligt har gode erfaringer med dette i Ringkøbing Svømmehal og Vejen Idrætscenter, hvor der er rum, som binder hallerne sammen med omgivelserne. Hvis et rum ligger afskåret fra den aktivitet, der udfolder sig i hallen, er det bare et lokale som et hvilket som helst andet, der ikke bidrager til udviklingen af samlingsstedet i lokalsamfundet.

9 METODE OG DATA

Evalueringen bygger på både kvalitative og kvantitative data. Data rummer tre dele. For det første desk research og information om svømmeanlæggene samt telefoninterview med nøglepersoner bag udviklingen af de nye haller. For det andet er der foretaget en online spørgeskemaundersøgelse målrettet hallernes brugere. For det tredje er der foretaget to heldags casebesøg med observationer og kvalitative interview i hvert svømmeanlæg. De to metoder bliver beskrevet mere uddybende i de følgende underafsnit.

Metodisk supplerer de to dataindsamlingsstiltage hinanden. Det betyder at undersøgelsen både giver et overblik over af hvem og hvordan svømmeanlæggene bliver brugt og giver en forståelse af, hvad der ligger til grund for at de fire anlæg bliver brugt, som det gør. Yderligere bidrager de to indsamlingsmetoder til, at datagrundlaget omfatter flere brugergrupper. For eksempel gav onlinesurveyen adgang til en bred gruppe af brugere, som færdedes i anlæggene på mange forskellige tidspunkter. Med casebesøgene blev det derimod muligt at få kontakt til andre målgrupper som fx børn, der ikke på samme måde kan kontaktes gennem digitale kontaktoverflader.

Undersøgelsen har fokus på både bruger-, drifts- og udviklingsperspektiver på velfungerende svømmeanlæg. For at belyse dette er både brugere, personale, projektledere, arkitekter og Fonden inddraget i evalueringen.

9.1 Kvalitative data

Datainsamlingen blev indledt med, at der blev gennemført telefoninterview med projektledere og daglige ledere med en grundlæggende kendskab til de enkelte anlæg formål, udvikling og drift.

Der er udført otte casebesøg, med to besøg i hvert svømmeanlæg. Der er udført i alt 140 situationsinterview og 19 dybdeinterview med 333 informanter. Under hvert casebesøg er der løbende lavet observationer af, hvordan svømmeanlægget tages i brug.

Ud af de 333 informanter er 61 % fra en forening, klub eller institution og 25 % er offentlige gæster. 8 % er medarbejdere, hvilket blandt andet dækker over livreddere, teknisk servicemedarbejdere og administrativt personale. 5 % er brugere, der falder ind under andre brugergrupper som fx ledsagere og forældre.

I alt er 49,8 % mænd, og 50,2 % er kvinder. Størstedelen, det vil sige 40 %, af de interviewede er under 18 år. Det skyldes bl.a., at der har været skolesvømning og klubsvømning i de tidspunkter, NIRAS har besøgt svømmeanlæggene. Aldersgennemsnittet for alle interviewede i den kvalitative undersøgelse ligger på 31 år.

	Taastrup	Valby	Vejen	Ringkøbing	Total
Mand	56	25	41	44	166
Kvinde	42	50	35	40	167
Total	98	75	76	84	333

Tabel 1: Informanter fra kvalitative interview fordelt på køn

	Taastrup	Valby	Vejen	Ringkøbing	Total
Medlem af forening, klub eller institution	83	22	34	64	203
Gæst i offentlig åbningstid	8	32	34	10	84
Medarbejder	7	9	7	2	25
Andet	0	9	1	8	18
Uoplyst	0	3	0	0	3
Total	98	75	76	84	333

Tabel 2: Informanter fra kvalitative interview fordelt på brugergruppe

	Taastrup	Valby	Vejen	Ringkøbing	Total
Under 18 år	49	23	21	41	134
18-29 år	7	14	5	8	34
30-39 år	4	14	5	6	29
40-49 år	5	9	8	4	26
50-59 år	8	3	11	2	24
60 år eller ældre	18	5	19	12	54
Uoplyst	7	7	7	11	32
Total	98	75	76	84	333

Tabel 2: Informanter fra kvalitative interview fordelt på alder

9.2 Kvantitative data

Kvantitativ data er indsamlet gennem et online link til en spørgeskemaundersøgelsen. Spørgeskemaundersøgelsen er distribueret via mail til klubber samt via svømmeanlæggenes hjemmeside og Facebookside. I alt har 688 respondenter besvaret spørgeskemaet.

De fleste af besvarelsene (49 %) er fra brugere, der er medlem af en forening, klub eller institution. 45 % af svarene er fra gæster, der kommer i den offentlige åbningstid. 2 % er medarbejdere. Data er kendetegnet ved en overvægt af kvindelige respondenter. 68 % af besvarelsene stammer fra kvinder, og 32 % fra mænd. Hvor de kvalitative data havde en overvægt af yngre brugere, udgøres spørgeskemaundersøgelsens af ældre respondenter. Gennemsnitsalderen er 44 år. Her er 5 % af respondenterne under 18 år. De fleste respondenter er mellem 30-39 år og udgør 30 % af svarene. At det ofte er forældrene og oftest mødrene, der står for kontakten til deres børns klubsvømning, får man en indikation af ved at se på den højere gennemsnitsalder og overvægten af kvinder.

	Taastrup	Valby	Vejen	Ringkøbing	Total
Medlem af forening, klub eller institution	145	166	74	27	412
Gæst i den offentlige åbningstid	67	160	108	39	374
Medarbejder	8	0	10	2	20
Andet	5	19	8	1	33
Ved ikke	0	0	0	0	0
Total	225	345	200	69	839

Tabel 3: Respondenter fra spørgeskemaundersøgelse fordelt på brugertyper. Tabellen viser fordelingen af svar på spørgsmålet: *Hvordan bruger du svømmehallen? Respondenter har haft mulighed for at angive mere end ét svar.*

	Taastrup	Valby	Vejen	Ringkøbing	Total
Kvinde	124	199	111	30	464
Mand	65	68	56	29	218
Total	189	267	167	59	682

Tabel 4: Respondenter fra spørgeskemaundersøgelse fordelt på køn. Spørgsmålet om køn var valgfrit. 6 respondenter har valgt ikke at angive køn og er derfor ikke med i tabellen.

	Taastrup	Valby	Vejen	Ringkøbing	Total
Under 18 år	19	7	8	1	35
18-29 år	12	25	11	6	54
30-39 år	27	111	50	16	204
40-49 år	42	79	54	15	190
50-59 år	38	17	20	15	90
60 år eller ældre	53	31	25	6	115
Total	191	270	168	59	688

Tabel 5: Respondenter fra spørgeskemaundersøgelse fordelt på alder

9.2.1 Indekstal

Mål af svømmeanlægs egnethed til forskellige aktiviteter er lavet til indekstal. For at kunne udregne indekstal, er nominale svar lavet til talværdier på en skala fra 0-4. Den nominale svarnøgle var oprindeligt: 'Slet ikke', 'I mindre grad', 'I nogen grad', 'I høj grad' og 'I meget høj grad'. Svarmulighederne er givet talværdier ud fra en logisk, kronologisk rækkefølge. Svarmuligheden 'Slet ikke' fik værdien 0, 'I mindre grad' fik værdien 1, og så fremdeles. Indekstal muliggør sammenligning og udregning af gennemsnitsværdier på tværs af de fire svømmeanlæg.

9.2.2 Vægtet gennemsnit

Der er anvendt vægtet gennemsnit til at illustrere forskellige sammenhænge i svømmeanlæggene. Vægtet gennemsnit er et udtryk for et gennemsnit af en bestemt parameter, fx tilfredshed, i forhold til parameterens vægting i henholdsvis Taastrup, Valby, Vejen og Ringkøbing Svømmehal. På den måde sikres det, at svar i de fire svømmeanlæg har samme vægt, uanset det totale antal besvarelser for det enkelte anlæg. Vi undgår dermed, at en parameter fremstår højere/lavere end den er, i et samlet gennemsnit, fordi der er forskel på det totale antal besvarelser i de fire svømmeanlæg.